

6 -

NOVA ET VETERA

STARÁ ŘÍŠE (MORAVA)

26. SV. / V SRPNU 1917.

Sulpicia Sevéra

DIALOG

o ctnostech východních mnichů

Když já a náš Gall byli jsme se sešli na jednom místě, přibyl k nám můj Posthumian, muž velice mně drahý jednak vzpomínkou na Martina, ježto byl z jeho učeníkův, jednak pro své zásluhy, vrátiv se k vůli nám z Východu, kam se byl před třemi lety odebral, opustiv vlast. Objal jsem člověka přemilého a zlíbal kolena i nohy jeho, a když jsme se jako omámení cestou sem a tam byli prošli, radostí střídavě plačíce, hodili jsme žíně na zem a usedli jsme. Tehdy Posthumian první na mne pohleděv řekl: „Když jsem byl v dalekých končinách egyptských, zalíbilo se mi zajíti si až k moři. Zastal jsem tam nákladní loď, která se chystala odplouti se zbožím do Narbonne. Téže noci viděl jsem tebe ve snách, jak stojíš u mne a jak mne táhneš vloživ na mne ruku, bych na tu loď vsedl; sotvaže svítání trhalo tmy, vstal jsem s místa, na němž jsem odpočíval, a rozvažuje si sám u sebe svůj sen, takovou touhou po tobě náhle jsem byl zachvácen, že nemeškaje vsedl jsem na loď, za třicet dní jsem přistal u Marsilie, a odtamtud za deset jsem dorazil sem; tak příznivá plavba přála zbožné vůli.

Nuže nyní, když pro tebe tolik moří jsme přepluli, tolik země proběhli, zanech všeho a dej se mi, ať tě zobjímám a užiji.“

„Také já, pravím, když ty v Egyptě jsi dlel, o tobě celičkém stále duchem a myšlením jsem přemítal, a mne všechna na tebe ve dne i v noci myslícího tvá láska ovládala, nad tož ať ti na mysl nevstoupí, že bych tě i jen na chvílečku zanedbal, na tvých ústech nevisel, na tebe nepatřil, tebe neposlouchal, s tebou nemluvil, též nadobro nikoho, do našeho ústraní, jež tato dosti odlehlá celka skýtá, nepřipustím. Vždyť že tento náš Gall zde jest, toho myslím si neponeseš těžce, poněvadž, jak vidíš, stejně jako já vítězně jásá radostí, že jsi přišel.“

„Inu ovšem, vece Posthumian, Gall ve společnosti naší zůstane, neboť i když ho málo znám, přece proto, že tobě velmi milým jest, nemůže mně býti nemilým, zvláště když jest z Martinovy kázně. Aniž se budu zdráhati, třebas jsa přimknut k vám, o čemkoliv, jak si přejete, povídati, kdyžtě jsem proto sem přišel, abych se v touze po tomto svém Sulpiciovi — a oběma pažema mne objímal — též hojnými slovy obětoval.“

„Opravduť, jářku, dosti jsi dokázal, jak velmi mnoho zmůže láska, když k vůli nám tolik moří a takových zemí jsi přerazil a od končin východu slunce, abych tak řekl, až na jeho západ jsi přibyl. Nuže do díla, a že nemáme mezi sebou tajností aniž čeho na práci, a sluší, abychom se rozprávce s tebou věnovali, vypravuj nám, prosím, celý postup svého putování, jak na Východě Kristova víra kvete,

jaký jest pokoj svatých, jaké zřízení mnichův a jakými znameními a divy Kristus ve svých působí. Buď ujištěn, když v krajích, v nichž tuhle žijeme, nám život už se oškliví, že rádi od tebe uslyšíme, možno-li aspoň na poušti křesťanům živu býti.“

Načež Posthumian dí: „Učiním, jakž vidím, že po tom toužíš. Ale dříve prosím, ať slyším od tebe, jsou-li všichni ti kněží, které jsem zanechal, takovými, jak jsme je znali ještě než jsem odešel?“ — I pravím já: „Nech toho a neť se na to, co buď spolu se mnou, jak si myslím, znáš, nebo neznáš-li, lépe jest toho neslyšeti. Toho zamlčeti nemohu, že nejen ti, na něž se ptáš, o nic lepšími se nestali, než jsi je znal, ale jeden, kdysi náš miláček, v němž jsme si oddechovali od jejich útokův, byl k nám hrubším nežli býti měl. Než neřeknu proti němu nic nešetrného, poněvadž i jako přítele jsem ho ctil, i tehdy také miloval, když byl považován za nepřítele. Mne pak, když to mlčky v myšlení uvažuji, přílišně bolest ta kormoutí, že nadobro jsme oloupení o přátelství muže moudrého a zbožného a že on kdy proti nám tak trpkým býti mohl. Než zanechme toho, co plno jest trudu; raději tebe vyslechneme, jak jsi před chvílí slíbil.“

„Tak se staň“, vece Posthumian. Což když byl řekl všichni jsme se maličko odmlčeli. Pak potáhl cilicium, na něž si byl usedl, blíže ke mně a rozhovořil se takto:

„Před třemi lety, kdy jsem se, Sulpicie, bera se odtud s tebou rozloučil, pátého dne po té, co jsme zdvihli kotvy v Narbonně, vepluli jsme do přístavu afrického; tak byla

z vůle Boží plavba přízniva. S radostí zašli jsme si do Karthaginy, navštívili místa svatých a zvláště klaněli se u hrobu mučedníka Cypriana. Když jsme se patnáctého dne navrátili do přístavu a vyjeli na širé moře, abychom se plavili do Alexandrie, opíral se do nás jižní vítr a tak tak že jsme nebyli zaneseni až do Syrt; čehož aby uchránili prozíraví plavci, hodili do moře kotvy a stojí. Ale země byla na dohled, i doplavili jsme se na ni po člunech, a když jsme spatřili, že vše jest pusto a lidmi neobděláno, já chtěje důkladněji ohledati místa, poněkud dále jsem zašel a na tři míle od břehu v písčinách vidím chatku; jejíž střecha, jak dí Sallustius, byla jako lodní kýl, dotýkala se země a byla pokryta dosti pevnými prkny, ne že by se tam bylo báti nějakých přívalů, nebyloť slýcháno, aby tam kdy bývalo pršelo, ale větry bývají tam tak silné, že zdvihne-li se někdy i za dosti klidného nebe slabý větřík, jest silnější v těch zemích, než na některém moři bouře lodi troskotající. Žádných tam semen, žádných bylin nevzejde pro nestálost místa, ježto kde který pohyb větrů roznáší suchý písek. Ale kde od moře jakési výběžky větrům čelí, půda poněkud pevnější plodí tu a tam nějakou zakrslou travinu. Ta dostačuje tak nějak ovcím za pastvu. Obyvatelé se živí mlékem. Obratnější, nebo abych tak řekl, zámožnější dopřávají si ječného chleba. To jest tam jediná žeň, která se tam rychle urodí a pod tamním sluncem nebo podnebím ujde větrných pohrom, anať od zasetí semene za třicet dní prý uzrává. Lidé pak tam nebydlejí z jiného důvodu, než že nikdo neplatí daně; k té pustině totiž dosahují nejzazší

hranice Kyrény, ležící uprostřed mezi Egyptem a Afrikou, kudy vedl kdysi Kato vojsko utíkáje Césara.

Tož jak jsem dorazil k té chatě, kterou jsem z dálky byl spatřil, vidím starce v koženém šatě, jak točí rukou mlýnem. Když jsme se pozdravili, laskavě nás přijal, i vykládáme, že jsme byli na ten břeh vyvrženi a nehybnost moře nás zdržuje, že nemůžeme ihned odplouti; že jsme vyšli na zem po mravu lidí chtějíce poznati povahu míst a způsob života obyvatel; že jsme křesťané; toho že zvláště hledáme, jsou-li v těch pustinách křesťané nějakí. Tu pak on pláče radostí ke kolenům našim se vrhá, znovu nás a mnohokrát líbá a k pohovoření zve, po té naklada na zem skopovin usazuje nás. Předkládá snídání, dojistá nejbohatší, polovici ječného chleba. My ovšem byli jsme čtyři, on byl pátý. Kytičku také zeleniny přinesl, jejíž jméno mi vypadlo, jest podobna mátě, samý list a voní jako med; jejíž nad míru sladoučké lahody jsme užili a nasýtili jsme se.“ K čemuž já pousmáv se pravím svému Gallovi: „Což Galle, líbí se ti k snídání kytička zelinek a půl chleba pro pět mužův?“ Tehdy on, jak už jest velmi stydliv, poněkud s rděním přijímaje mé dotírání praví: „Činíš, Sulpicie, po svém obyčeji, nedávaje si ujíti žádné možnosti, která se ti naskytla, abys nás jedlictvím netrápil; ale počínáš si nelidsky, nutě nás Gally žítí jako anděly. Ač já i v chtivosti jídla věřím, že též andělé jedí. Ovšem téhle ječné půlky bojím se, byť jen sám se dotknouti. Než buďsi jí spokojen onen Kyreňan, jehož buď potřebou jest nebo přirozeností hladověti; anebo posléze ti, jimž, jak si myslím, půst v jídle přivodilo mořské

zmítání. My jsme daleko od moře, a což jsem ti mnohokrát dosvědčil, Gallové jsme. Ale raději pospěš rozvinouti příběh svého Kyreňana.“

„Zajisté, praví Posthumian, budu se chrániti od nynějška velebiti něčí zdrženlivost, aby našich Gallů neurazil příliš strohý vzor. Mínil pak jsem také o obědu onoho Kyreňana nebo o dalších hostinách vyprávěti, byliť jsme u něho sedm dní, ale dlužno toho nechat, aby Gall nemyslel, že jest obtěžován. Ostatně nazítří, když někteří z obyvatel sbíhati se počali, aby si nás prohlédli, poznáváme, že onen náš hostitel jest knězem, což nadobro nám skryl a zatajil. Po té jsme s ním šli do kostela, který byl na dvě míle daleko odříznut zraku našemu strmící tam horou. A byl spleten z chatrného proutí, nejsa mnohem rozsáhlejší než stánek našeho hostitele, v němž nemohl nikdo státi leč sehnut. Když jsme zkoumali obyčej lidu, spatřili jsme tu zvláštnost, že nic nekupují ani neprodávají. Co jest podvod nebo krádež, nevědí. Zlata a stříbra, jež smrtelníci považují za první, ani nemají, ani míti si nežádají. Neboť když jsem onomu knězi podal deset zlaťákův, couvl osvědčiv vyšší rozvahou: Církve zlatem jsem nestavěl, nýbrž spíše ji bořil. Darovali jsme mu něco šatstva.

„On ochotně to přijal a my jsme odešli, neboť plavci nás volali zase na moře, a za příznivé plavby sedmého dne dorazili jsme do Alexandrie, kdež bojovány byly mezi biskupy a mnichy ošklivé půtky, způsobené tím, že kněží sešedše se několikrát spolu stanovili, jak se zdá, na živě navštívených synodách, by nikdo nečetl ani neměl knih

Origenových, jenž byl považován za nejhledanějšího vykladatele Písma Svatého. Nuže biskupové poukazovali v jeho knihách na některé věci, psané poněkud nezdravě, o kterých obráncové jeho, neodváživše se jich hájit, pravili, že nejspíše tam byly vpraveny podvodně od bludařův a že tudíž nenáleží pro to, co právem zasluhuje výtky, zavrhovati i ostatního, když víra čtenářstva snadno může poznati mez, aby padělkův nenásledovala a přec rozpravy katolické uchovala; že také není divu, jestliže v nových knihách a nedávno psaných pracoval bludařský podvod, když na některých místech nebál se přepadnouti pravdy evangelia. Biskupové urputně se tomu vzpírajíce podle své moci nutili také vše správné se špatnými i se spisovatelem samým zavrci: poněvadž prý jest dostatek i nadbytek knih, které Církev byla přijala; a že tudíž dlužno naprosto zamítnouti četbu, která by nerozumným více uškodila než prospěla moudrým. Mně pak, když jsem bedlivě z jeho knih něco stopoval, nesmírně mnoho věcí se líbilo, ovšem něco jsem postihl, v čem není pochyby, že neprávě smýšlel a o čem obhájcové jeho sporně tvrdí, že jest paděláno. Divím se, jak se jeden a týž člověk tak v sobě různiti mohl, že v té části, pro kterou jest doporučován, nikoho nemá po apoštolech rovného; za to v té, která právem jest tepána, o nikom se neučí, že by byl pobloudil hanebněji.

„Nuže, když biskupové mnoho vyňatků v jeho knihách četli, o nichž bylo jisto, že jsou psány proti katolické víře, ono místo tuším působilo nejvíc nenávisti, kdež se četl

výrok, že Pán Ježíš, jako byl v těle přišel člověka vykoupit a strpěv pro spásu člověka kříž, pro věčnost člověkovu smrti okusil, tak prý by byl týmž řádem utrpení také ďábla vykoupil, poněvadž to s dobrotou jeho a se svatostí se srovnávalo, aby on, jenž zkaženého člověka byl obnovil, také padlého anděla vysvobodil.

„Když tyto a jiné takovéhle věci biskupové vynesli, ze stranění vznikla vzpoura. A když mocí kněžskou potlačena býti nemohla, pro zastrašující příklad na správu církevní kázně vzat jest prefekt, jehož postrachem byli bratři rozptyleni a mniši zahnáni do různých krajů, tak že po vyhlášení ediktův nebylo trpěno, by na některém místě se usadili. To mne nesmírně vzrušovalo, když o Jeronymovi, muži zvláště katolickém a posvátného zákona nejvíce známém, se mysliło, že v první době následoval Origena, jehož on nyní nad jiné i s všemi jeho spisy zavrhuje. Než neodvážil jsem se o nikom nerozvázně souditi, anoť o největších výtečnicích a učencích se mluvilo, že se v tomto zápase různili. Přes to však buďsi to poblouzením, jak já se domnívám, anebo heresí, jak se soudí, nejen že toho nebylo možno potlačití mnohým trestáním kněžstva, ale nikterak by se to nebylo tak široce rozmohlo, kdyby to nebylo rostlo svárem. Takovým tedy nepokojem, když jsem tam přišel, byla Alexandrie zmítána. Mne sice biskup té obce přijal nad míru laskavě a lépe než jsem se nadál, a pokoušel se zadržeti mne u sebe. Než neměl jsem úmyslu zůstatí tam, kde vřela čerstvá nevole z bratrské porážky. Neboť i když měli, jak se zdá, biskupův uposlechnouti,

přece nenáleželo pro tuto příčinu tak velikého množství, u vyznávání Krista žijících, zvláště ne od biskupův utlačovati.

„Odešed tedy odtamtud spěchal jsem do města Betléma, jež dělí od Jerusaléma šest mil, od Alexandrie pak vzdáleno jest šestnáct zastávek. Církev toho místa spravuje kněz Jeronym a okrsek ten náleží biskupu jerusalemskému. Já jsem už prve Jeronyma znal z dřívější své pouti, i zmohl snadno, že jsem ani myšlenkou po nikom spravedlivěji netoužil. Neboť muž ten kromě milosti víry a daru ctností nejen v latinském a řeckém, ale též v hebrejském písemnictví tak jest vzdělán, že se nikdo v žádném vědění neodváží jemu se rovnati. Divím pak se, není-li i vám z mnoha děl, kteráž napsal, znám, kdyžtž po celém světě jest čten.“

„I my ho, vece Gall, dobře známe, až příliš dobře. Četl jsem před pěti lety jakousi jeho knížku, ve které celý náš mnišský stav velice prudce stíhá a trhá. Náš Belgičan se někdy silně proto hněvává, že řekl: jak my Gallové až k dávení se cpeme. Ale já muži tomu odpouštím a tak si myslím, že mluvil spíše o mniších východních nežli o západních; neboť jedliectví jest u Řekův obžerstvím, u Gallův přirozeností.“

Tehdy já pravím: „Cvičeně, Galle, hájíš svého rodu; ale prosím tě, což kniha ta jen tuto vadu zatracuje u mnichův?“

„Ba věru, vece, nadobro ničeho neopominul, čeho by netrhal, nesápal, nevystavoval; zvláště na hamižnost a ne méně na ješitnost útočil. Mnoho pověděl o pýše, nemálo

o přemrštěnosti; opravdu, přiznám se, zdá se mi, že vykreslil nepravosti mnohých.

„Ostatně o důvěrných známostech panen a mnichův i také klerikův jak pravdivých, jak rázných věcí promluvil! Proto prý od kterýchsi, jichž nechci jmenovati, není milován. Neboť jako náš Belgičan se hněvá, že nám vyčteno bylo přílišné jedliectví, tak o těch se vykládá, jak soptí, když v onom dílku psáno čtou: Svobodným pohrdá panna rodným bratrem, hledá nerodného. K čemuž já pravím: Příliš daleko zacházíš, Galle, střež se, aby i tebe někdo neslyšel, kdo zase toto na sobě vidí, a abys neupadl stejně jako Jeronym v jeho nelásku. A že jsi scholastik, ne neprávem tě napomenou veršem Komikovým:

Úslužnost přátele, pravda nenávisť nenávisť plodí.

Raději nám povídej dále, jak jsi začal, Posthumiane, svou východní řeč. „Byl jsem, řekl, jak jsem vyprávěti počal, u Jeronyma šest měsícův, a jemu ustavičný boj s ničemníky a trvalý zápas vznikly nepřátelství daremné chásky. Nenávidějí ho bludaři, protože neustává na ně útočiti; nenávidějí ho klerikové, protože tepe jejich život a zločiny. Za to ovšem dobří všichni se mu diví a milují ho, a mají-li ho kdo za bludaře, třeští. Pravdu díím, člověka toho věda katolická učení zdravé jest. Všecek jest stále v čtení, všecek v knihách, ni ve dne ni v noci neodpočívá; buď stále něco čte anebo píše. Kdybych nebyval měl pevného úmyslu a slibu před Bohem, že půjdu, jak jsem si ustanovil, na poušť, nechtěl bych se ani na chvílku vzdáliti od muže takového. Jemu tedy odevzdav a svěřiv všecko, co

jsem měl, i všecku čeleď, která mne proti vůli mé duše následovala a zapleteného držela, zhostiv se jaksi nadobrotěžkého břemene, vrátil jsem se volný do Alexandrie, odkud jsem se ubíral, navštívil tam bratří, do hořejší Thebaidy, to jest na konec Egypta, neboť se vypravovalo, že tamnější širé pustiny otevřené pouště mnoho mnichův chovají. Dlouho by trvalo, kdybych si žádal vypovědět vše, co jsem viděl. Jen o něčem z mnohého se zmíním.

„Nedaleko pouště vedle Nilu jest mnoho klášterův. Bydlej na jednom místě obyčejně po stu, nejvyšším právem jest jim žítí pod svrchovanou mocí opata, nečiniti ničeho dle své vůle, ve všem záviseti na jeho pokynu a moci. Zatožili-li někteří z nich po vyšší ctnosti, aby se odebrali na poušť a tam živi byli jako samotáři, odcházejí, ale jen s dovolením opata. Toť jejich první ctností, poslouchati cizího rozkazu. Těm, kteří odešli na poušť, bývá posílán z nařízení onoho opata chléb nebo jakýkoliv pokrm jiný. Náhodou v těch dnech, kdy jsem tam přišel, komusi, jenž nedávno na poušť byl odešel a nic dále od onoho kláštera než na šest mil stánek si zřídil, poslal opat chléb po dvou pacholících, z nichž staršímu bylo patnáct let, mladšímu dvanáct. Když se odtamtud vraceli, přišla jim do cesty zmije podivné velikosti, než nedali se potkáním jejím nijak zastrašiti a ona, dolezši jim k nohám, jako by kouzly začarována sklonila modravou šíjí na zem. Mladší pacholík uchopiv ji rukou, zavinul ji do pláště a nesl ji. Pak všed jako vítěz do kláštera uvolnil plášť a položil chycené zvíře před sběhnuvší se bratry, když všickni se dívali, ne bez

pyšné chlubitosti na zem. Ale když ostatní vynášeli víru a moc dítek, onen opat z vyšší rozvahy, aby slabý věk nezpyšněl, oběma vyšlehal metlami, mnoho jim vyčiniv, proč vyjevovali, co Pán skrze ně byl učinil; že skutek onen není z jejich víry, nýbrž z moci Boží; ať prý se naučí raději Bohu v pokoře sloužiti, ne chlubití se znameními a divy, poněvadž lepší jest vědomí slabosti než chlubnost divy.

„Uslyšev onen mnich, že pacholíci byli v nebezpečí života, potkavše hada, a že zmohše ho ještě mnohým bičováním byli vyplaceni, prosí snažně opata, aby mu od té doby nebylo posíláno chleba ni pokrmu. A již minul osmý den, co se člověk Kristův sám byl uzavřel v nebezpečí hladu; údy byly postem vyschly, ale mysl upíatá k nebi umdlítí nemohla; tělo nejedením chablo, víra trvala pevná. Zatím onen opat napomenut byv duchem, aby učeníka navštívil, a žádaje ve zbožné péči poznati, čím se udržuje muž věrný na živu, když nechtěl, aby mu chléb od člověka byl přinášen: sám se ubírá, by ho vyhledal. Onen z daleka uviděv starce přicházeti, běží mu vstříc; děkuje, vede ho do nepatrné celly, a když oba spolu do ní vstoupí, spatřují palmový koš, naložený teplým chlebem, upevněn na veřeji dveří viseti. Nejprve ovšem cítí vůni teplého chleba, dotekem pak se ukazuje, jako by před chvílí z peci byl vytažen, než neviděti, že by měl podobu chleba egyptského. Oba užasnuvše poznávají, že to dar nebeský. Mnich prohlašoval, že jej dostávají pro příchod opata, opat to zase připisoval spíše jeho víře a ctnosti, a tak oba s mnohým

jásotem lámali nebeský chléb. Což když stařec navrátil se po té do kláštera bratřím byl pověděl, takový zápal zanítil duše všech, že o závod spěchali odejít na poušť a na posvátné samoty, prohlašující se za ničemné, kdyby nadále seděli ve shromáždění mnohých, kde bylo trpění obcováním s lidmi.

„V tomto klášteře jsem viděl dva starce, o nichž se vyprávělo, že již po čtyřicet let tam žijí tak, že nikdy odtamtud neodešli, kterých nemíním přejít, abych jich nevzpomněl, protože to z jejich ctností jak svědectvím samého opata, tak řečí všech bratří jsem velebiti slyšel, že jednoho z nich slunce nevidělo jísti, druhého nikdo neviděl rozněvaného.“ Při čemž Gall pohlédnuv na mne řekl: „Oh, kdyby onen váš, jména neřeknu, nyní zde byl, velice bych si přál, aby tenhle příklad slyšel; ten býval často, jak jsme zakusili, náhlý k mnoha osobám a prchlivě se hněval; ježto však, pokud slyším, svým nepřátelům nedávno odpustil, kdyby tohle uslyšel, byl by ještě více uvedeným vzorem utvrzen v tom, jak vzácnou jest ctností, nedati se strhnouti hněvem. Ale nezapru, že míval spravedlivé příčiny k hněvu, než kde tužší boj, tam slavnější jest koruna. Pročež soudím, že tam toho, vzpomínáš-li si, právem třeba chváliti, neboť když ho osvobozený otrok nevděčně byl opustil, měl s ním spíše útrpnost, než aby ho na odchodu stíhal. Ale ani na toho se nehněvá, jenž onoho, jak se zdá, odvedl. Já však, kdyby byl Posthumian nepřednesl tohohle příkladu k přemáhání hněvu, těžce bych byl rozezlen, že uprchlík odešel; ale poněvadž hněvati se není dovoleno, všecku paměť toho

bodající nás, dlužno zničiti. Jářku tebe, Posthumiane, tebe raději poslyšme.“ „Učiním, vece, Galle, co kážeš, vida vás slyšení tak chtivy. Ale pamatuj, že té řeči neukládám u vás bez úroku; rád dávám, čeho žádáte, jen když brzy pak, oč požádám, mi neodepřete.“ „My však, pravím, nic nemáme, co bychom ti oplátkou i bez úroku vrátiti mohli. Než přes to, co za dobré uznáš, poruč, jen když našim tužbám, jak jsi začal, vyhovíš, ježto nesmírně nás baví tvoje řeč.“ „Nijak, vece Posthumian, vašich snah nezklam, a že jste poznali moc jednoho mnicha začátečníka, povím vám ještě něco málo o několika jiných.

„Tož jak jsem vkročil na kraj pouště asi dvanáct mil od Nilu — vůdcem jsem měl jednoho z bratří, znalého míst — přišli jsme k jakémusi staříčkému mnichu, jenž bydlel na úpatí hory. Byla tam, což jest v těch místech velikou vzácností, studně. Měl vola, který to jediné měl na práci, že tahal kolovým strojem vodu, ježto studně prý byla hluboká tisíc stop nebo ještě hlubší. Zahrada tam byla s bohatstvím bujné zeleniny, a to ovšem proti povaze pouště, kde vše jest vyprahlé, a spálenoslunečním žářem nikdy nerodí žádného semene ani kořínku. Nuže to nesla onomu svatému práce, kterou konal s hovadem společně, i jeho přičinění vlastní, neboť hojné zavodňování písčiny tak zúrodňovalo, že jsme viděli, jak podivně jest rostlinstvo oné zahrady svěží a jak rodí. Z toho tedy spolu s pánem živ byl onen vůl. Též nám z toho bohatství svatý oběda dal. Tam jsem viděl, čemu vy Gallové možná neuvěříte, jak zelenina v hrnci, chystaná nám na oběd, vřela bez ohně.

Tak jest slunce úpalné, že dostačí každému kuchaři i na gallská vaření. Po obědě pak, když se již chýlilo k večeru, zve nás pod palmu, která byla na dvě míle odtud, anyž na poušti rostou jen tyto stromy, byť i jen tu a tam některý, ale přece rostou. Nevím, zda o to starostlivý dávnověk se postaral, či podnebí to nese, ač nepřipravil-li toho svým služebníkům Bůh předvídaje, že poušť někdy obydlena bude svatými. Zpravidla totiž ti, kdo se v těch ústraních usazují, když žádných tam jiných rostlin se nedaří, živí se ovocem těchto stromů. Tož když jsme došli ke stromu, k němuž nás laskavost našeho hostitele vedla, zastali jsme tam lva, jehož spatřivše, já a onen můj vůdce, zachvěli jsme se, ale onen svatý bez váhání přistoupil; my ač uděšení šli jsme za ním. I byl bys viděl, jak šelma na rozkaz Boží maličko skromně poodešla a stála, zatím co on trhal plody na spodních větvích. A když byl natrhal hrst datlíček, šelma přiběhla a vzala si tak krotce jako žádné zvíře domácí: a požravši odešla. My hledíce na to a dotud se třesouce snadno jsme mohli uvážiti, jak veliká v něm síla víry jest a jak veliká v nás slabost.

„Jiného stejně zvláštního muže jsme viděli bydleti v chatce, která mohla pojmouti jen jednoho. O tom se vyprávělo, že u něho stávala vlčice, když obědvával; a nedala se nikdy šelma snadno zmásti, aby k němu v pravidelnou hodinu občerstvení nepřiběhla a nečekala u dveří tak dlouho, dokud jí nepodal chleba, jenž zbyl ze skrovného oběda; lízávala prý mu ruku; a když tak vyplnila jakoby svou povinnost, rozloučivši se s ním vždycky odcházívала.

Ale stalo se náhodou, že onen svatý vyprovázeje bratra, který k němu zavítal a nyní odcházel, zůstal poněkud déle z domu a vrátil se až v noci. Zatím šelma přiběhla v obyčejnou chvíli oběda. Vstoupila do prázdné celly a vidouc, že jejího milého ochránce tam není, pátravě slídí, kde by byl; i visel náhodou na dosah palmový košík s pěti chleby. Z těch jeden si vezme a sežere; a spáchavši ten zločin odchází. Poustevník vrátiv se vidí košík rozevřený a počet chlebův neúplný. Poznává škodu v hospodářství a u prahu pozoruje drobty z uzmutého chleba. A nebylo pochybno podezření, kdo krádež spáchal. Nuže, když v následujících dnech šelma podle obyčeje nepřišla, zajisté u vědomí drzého činu neodvažujíc se dostavití k tomu, jemuž ublížila, poustevník těžce nesl, že potěšení z chovanky jest oloupen. Posléze byvši přivolána nazpět jeho modlitbou, dostavila se k němu za sedm dní, jak měla dříve v obyčeji, když obědval. Ale neodvážila se, jak bys byl snadno spatřil ostych kajícnice, přistoupiti blíže, a očima v hlubokém studu k zemi sklopenýma, jak zjevně bylo možno usouditi, prosila za jakési odpuštění; nad kterýmžto jejím hanbením poustevník se ustrne, káže jí přistoupiti blíže a lichotnou rukou hladí ji po smutné hlavě. Po té občerstvil svou vinnici dvojnásobnou dávkou. Ona došedši tak odpuštění odložila žal a obnovila obvyklý způsob. Pohleďte, prosím, i v této věci na Kristovu moc, pro něhož má rozum vše, co nerozumno jest, jemuž krotkým jest vše, co zuří. Vlčice koná službu, vlčice poznává zločin krádeže, vlčice u vědomí viny studem se hanbí, na zavolání přichází, hlavu nastavuje a

chápe, že jí uděleno bylo odpuštění, jako nesla hanbu poblouzení. Toť tvoje moc, Kriste; toť tvoje jsou, Kriste, zázraky; neboť co v tvém jménu konají služebníci tvoji, tvé jest; a nad tím vzdycháme, že velebnost tvou šelmy cítí, lidé jí v úctě nemají.

„Ale aby se snad toto někomu nezdálo neuvěřitelným, větších věcí vzpomenu. Svědkem mi Kristus, že nic si nevymýšlím ani nevypravuji věcí, uveřejněných nejistými autory, nýbrž vyložím, čeho jsem se dověděl jako jistého od poctivých mužův. Velice mnoho iich bydlí na poušti bez jakýchkoliv stánků, ty nazývají anachorety. Živí se kořínky bylin; nikdy na žádném určitém místě se neusazují, aby nebyli navštěvováni. Sídla mají, kde noc je k nim donutí.

„Nuže k jednomu dle tohoto řádu a dle tohoto pravidla žijícímu, putovali dva mniši z Nitry, a ač kraj ten daleký jest a odlehlý, šli přece, uslyševše o jeho ctnostech, protože jim dříve v klášteře v obcování milým byl a důvěrně s nimi znám; i chváтали, a když dlouho a mnoho se byli nahledali, posléze sedmého měsíce ho našli, an mešká na konci oné pouště, která sousedí s Memfidou, a mluvilo se o něm, že na těch pustinách pobývá už dvanáct let. Vyhybal se sice všemu styku s lidmi, ale je když poznal, neutekl a svým nejdražším po tři dni se oddával. Čtvrtého dne, když maličko povyšel vyprovázeje odcházející, spatřují, jak k nim přichází lvice, podivuhodné velikosti. Šelma našla sice tři, ale nerozpakujíc se, ku komu se dáti, přivíjí se k nohám anachorety a ulehnuvši pláčem jakýmsi

a naříkáním projevovala city úpějího i zároveň prosícího. Dojala všechny a zvláště toho, jenž poznal, že jeho si žádá. Jde napřed, oni za ní. Neboť když je předcházela a co chvíle se zastavovala a co chvíle se ohlížela, snadno bylo pochopiti, že chce, aby jí anachoreta následoval tam, kam ona vedla. Nač mnoha slov? Přicházejí k doupěti šelmy, kde ona nešťastně se okotivši, kojila vyrostlých už pět lvícat; která jak vyšla se zavřenýma očima z lůna matčina byla držána trvalou slepotou. Lvíce vynášela lvíče za lvíčetem ze skály a zpokládala je anachoretovi k nohám. Tehdy teprve svatý uviděl, čeho si šelma žádá; i vzýval jméno Boží, a když se rukou dotkl zavřených očí lvícat, hned byla slepota stržena, a otevřeným očím šelem ukázalo se dlouho jim odpírané světlo.

„Tak oni bratři navštívivše anachoretu, po němž toužili, vrátili se s nesmírně plodnou odplatou své námahy, když byli uviděli, byvše připuštěni k osvědčení tak veliké moci, víru svatého, slávu Kristovu, o níž měli vydávati svědectví. Povím cosi podivného. Lvíce prý se za pět dní k tak velikému dobrodinci vrátila a donesla prý mu darem kůži z nevídané šelmy, kterou si onen svatý oblékal často jako plášť, neodmítaje vzíti od zvířete daru, jehož původcem si spíše jiného vykládal.

„Také jméno jiného anachorety v těch končinách proslulo, jenž bydlel v té části pouště, která sousedí s Assuanem. Ten s počátku, když se byl odebral na poušť a chtěl se živiti bylinami a kořínky bylin, jež písek zpravidla velmi sladky a výborné chuti rodí, neuměje voliti zelin, trhával

přečasto škodlivé. Nebyloť snadno rozeznati síly kořenů podle chuti, poněvadž všechny byly stejně sladky, ale velmi mnohé v skrytu své podstaty chovaly smrtelný jed. Nuže, když je jedl a vnitřní ona síla ho mořila a nezměrnými bolestmi všechny útroby byly svírány, nad to když časté dávení nesnesitelnými mukami samo sídlo dechu rozvracelo, a jícen už byl vysílen, děsil se nadobro všeho, co bylo k jídlu a sotva už dýchaje, sedmý den trval na postech. Tehdáž přiběhl k němu pták, jehož jméno jest ibis. Když stál dosti blízko, hodil mu svazeček zelin, ježž včera nasbíral, a jehož dotknouti se neodvažoval. Nuže, pták to, co bylo samý jed, zobákem odhazuje, vybíral si, co bylo neškodno. Tak svatý muž byv jeho příkladem poučen, co by měl jísti, co odvrhnouti, i nebezpečí hladu znikl i otravy zelinami se uchránil.

„Ale dlouho by trvalo, vzpomínati všeho, čeho jsme se dověděli neb co jsme slyšeli o všech těch, kteří bydlí na poušti. Celý rok a sedm téměř měsícův jsem pobyl a strávil v pustinách jsa více obdivovatelem cizí ctnosti, než abych se sám byl mohl pokusiti o tak strohý a nesnadný život. Než dosti často jsem pobýval s oním starcem, který měl studni a vola.

„Do dvou klášterův blaženého Antonína jsem zašel, které i dnes obývají jeho žáci. Navštívil jsem také místo, na kterém bydlel přebлаžený Pavel, první poustevník. Viděl jsem Rudé moře, vystoupil jsem na hřbet hory Sinaje, jejíhož vrcholku, čnějícího téměř až do nebe, naprosto slézti nemožno. Vypravovalo se, že v zákoutích hory jest jakýs

anachoreta, jehož jsem dlouho a mnoho hledal a neuviděl jsem ho, který vzdáliv se téměř již před padesáti lety lidského obcování, nenosil žádných šatův a přikryt jsa chlupy svého těla halil svou nahotu darem Božím. Tento, kdykoliv k němu zbožní mužové přistoupiti chtěli, odbíhal na bezcestí a vyhýbal se setkání s lidmi. Jen jednomu prý se před pěti lety dopřál, jenž si toho, tuším, mocnou věrou vydobyl, kterému prý, když za dlouhých hovorů vyzvídal, proč se tolik lidem vyhýbá, odpověděl, že ten, kdo často bývá navštěvován lidmi, nemůže často navštěvován býti anděly. Pročež zcela právem bylo přijato a pověstí rozhlášeno mínění mnohých, že onen svatý bývá navštěvován anděly. Já pak odešed od hory Sinaj navrátil jsem se k řece Nilu, jehož břehy hustě kláštery poseté na obou stranách jsem proputoval. Velice často jsem viděl, jak jsem před chvílí řekl, na jednom místě bydleti jich sto, ale bylo známo, že i dvě i tři sta v těchže vsích jich přebývá. Nemyslete však, že tam ctnost mnichů, u velikém počtu bydlících, jest menší, než ji poznáváte u těch, kteří se byli vzdálili od lidských shromáždění. Nejdůležitější a první ctností, jak jsem již pravil, jest tam poslušnost, aniž bývá jinak příchozí přijat do kláštera opatova, leč když byl dříve zkoušen a uznán, že žádnému nikdy se nevzepře ať jakkoliv příkrému a nesnadnému a k nesení nedůstojnému opatovu rozkazu.

„Dva vám povím nesmírně veliké zázraky neuvěřitelné poslušnosti, ač si vzpomínám na několik, jež bych mohl vyprávěti; ale komu málo nestačí, aby byl probuzen u zá-

vodění v ctnostech, tomu mnoho neprospěje. Nuže, když kdosi odřeknuv se skutků světa chtěl vstoupiti do kláštera o velikém zřízení a jal se prositi, opat mu počal mnoho předkládati, že těžky jsou práce této kázně a jeho rozkazy tvrdy, a že jich nedovede lehce vyplniti ničí trpělivost; že ať si raději vyhledá jiný klášter, kde se žije dle předpisů snadnějších, a nepokouší se podjati něčeho, čehož by vyplniti nemohl. Jeho však toto zastrašování nic nezaráželo, ale tím více tak všelikou poslušnost sliboval, že kdyby mu opat do ohně jíti kázal, nevzpíral prý by se vejíti. Kteroužto jeho nabídku mistr přijav neváhal nabízejícího se zkusiti. Náhodou na blízku topili v peci, v níž rozdělán byl veliký oheň a byla chystána k pečení chleba; plamen silně šlehal z okraje výhně a uvnitř v okrouhle vyhloubené peci celou silou zuřil požár. Nuže, do té káže mistr onomu cizinci vstoupiti. A on nelenil příkazu uposlechnouti; nic nemeškaje vstupuje doprostřed plamenův, jež ihned smělou věrou byvše přemoženy, jako kdysi oněm hebrejským mládencům, přicházejícímu ustoupily. Příroda byla překonána, žár zmizel; a ten, jenž se domníval, že hořeti bude, jako studenou rosou byl skropen, až sám se divil. Ale co divného, když tvého, Kriste, nováčka onen oheň se nedotkl, aby ani opata nemrzelo, že tvrdého cos poručil, ani žák nelitoval, že rozkazu poslechl, jenž toho dne, kdy přišel, jsa zkoušen jako slabý, nalezen byl dokonalým? právem šťastný, právem slavný, zkušen byv poslušností, oslaven byl utrpením.

„V témže pak klášteře v čerstvé paměti chován byl při-

běh, který pověděti míním. Kdosi právě tak k témuž opatovi přišel, aby byl přijat, a když mu ukládáno bylo první pravidlo poslušnosti a on sliboval trvalou trpělivost ve všem i v nejtěžším, náhodou opat držel v ruce storaxovou hůl, již dříve suchou. Vetkl ji do země a onomu cizinci uložil za úkol, aby tak dlouho nosil vodu a hůl zaléval, dokud suché dřevo ve vyprahlé zemi, což bylo proti vší přirozenosti, neožije. Cizinec podrobiv se rozkazu tvrdého řádu, denně nosival na vlastních ramenou vodu, pro kterou se chodilo do řeky Nilu téměř na dvě míle. Uběhl již rok, a dělník v práci neustával, a naděje na úspěch díla býti nemohlo; ale přece ctnost poslušnosti v práci setrvala. Také následující rok vysmál se marné práci bratra již umdlelého. Posléze, když chýlil se ku konci třetí běh postupujících dob, a onen nosič vody ni ve dne ni v noci neustával, hůl se rozvila. Viděl jsem z oné hole už stromek, jehož větve až podnes se zelenají v klášterním atriu, kterýž zůstáváje jako na svědectví ukazuje, jak mnoho si získala poslušnost a jak mnoho zmůže víra. Ale mně pomalu uhasne den, než vypovím rozličné zázraky, jež mi známy jsou o ctnostech svatých.

„Dvou vám ještě proslulých vzpomenu, z nichž jeden bude výbornou výstrahou proti nadýmání bídné marnivosti; druhý ne nepatrným dokladem proti nepravé spravedlnosti. Nuže jeden svatý byl obdařen neuvěřitelnou mocí ve vyhánění démonův z posedlých těl a den co den konal neslýchané divy. Neboť nejen kde byl, a netoliko slovem, ale též jsa vzdálen, někdy odolkem svého cilicia

nebo psaním, jež poslal, uzdravoval posedlá těla. Tento tedy úžasně byl navštěvován lidem, z celého světa k němu přicházejícím. O nižších mlčím. Prefekti a hrabata, též soudcové rozličných mocí leželi často u jeho dveří. Také přesvatí biskupové, odkládající kněžskou vznešenost, poníženě od něho žádávali, aby se jich dotekl a je požehnal, zcela právem věříce, že byli posvěceni a božským darem osvíceni, kdykoliv se dotkli jeho ruky a roucha. O něm se vyprávělo, že dočista navždy se zdržuje všelikého nápoje a co do pokrmu — to ti řeknu, Sulpicie, do ucha, aby toho Gall neslyšel — udržuje se na živu jen sedmi datlemi. Zatím se plížila na svatého muže jak z moci sláva, tak ze slávy marnivost. On jakmile zpozoroval, že to zlo se v něm vzmáhá, dlouho a mnoho se přičiňoval zbavití se ho, než i když svědomí mlčelo, ana moc trvala, marnivosti nadobro zahnati nemohl. Všude démonové hlásali jeho jméno; lidu, k němu se sbíhajícího, od sebe odehnati nemohl. Zatím skrytý jed rozléval se mu v hrudi a ten, na jehož pokyn démonové z jiných těl prchali, sám sebe od skrytých myšlenek marnivosti očistiti nemohl. Obrátil prý se tudíž celou silou proseb na Pána a modlil se, aby po pět měsícův dána byla ďáblu na něho moc a on podobným se stal těm, jež sám byl uzdravil. Nač mnoho slov? on přemocný, on, jenž byl pro divy a moc po celém Východě rozhlášen, on k jehož prahu dříve se sbíhali národové, u jehož dveří vrhaly se na zem nejvyšší moci toho věku, byv posednut démonem a svázán v okovech, snášel vše, čím trpívají posedlí. Posléze za pět měsícův byl očištěn nejen

od démona, ale co mu bylo prospěšnějším a žádoucnějším, i od marnivosti.

„Než když toto rozvinuji, vystupuje mi na mysl naše ubohost, naše slabošství. Neboť kdo z nás, když ho nějaký nepatrný človíček pozdraví, anebo pošetilými a lichotnými slovy žena nějaká pochválí, nebývá hned pozdvižen pýchou, nebývá hned nadut marnivostí, takže i nedomýšlí-li se svatosti, přece an buď pochlebováním hlupců nebo snad omylem svatým byl nazván, za velikého se bude považovati? Dokonce ovšem, bývá-li mu posíláno hojně darů, prisobuje si, že štědrota Boží ho poctívá, anoť jemu spícímu a odpočívajícímu dostává se, čeho potřebuje. Kdyby třeba jen o něčem malém nějaká znamení mocí se mu podařila, považoval by se za anděla. Ostatně i když ani skutky ani mocí nevyniká, stal-li se klerikem, ihned rozšiřuje své odolky, bývá rád pozdravován, nadýmá se, vychází-li se mu vstříc, sám také všude běhá. A ten, jenž dříve pěšky chodíval, nebo jezdil na oslíku, pyšně si vjíždí na zpěněném koni; dříve byv spokojen, že obývá malou a prostičkou celu, zřizuje si vysoké vykládané stropy, buduje řadu pokojů, dává si vyřezávati dveře, malovati skříně, odvrhuje roucho hrubší, touží po oděvu měkkém. Což též jako dary ukládá oblíbeným vdovám a důvěrně známým pannám: oné, aby utkala tuhý plášť do deště, této vlající plášť na cesty.

„Ale toho ponechme blaženému muži Jeronymovi, aby to žíravěji napsal, a vraťme se k svému úkolu: „Ty věru, praví můj Gall, nevím, co ponecháš Jeronymovi k pojed-

nání, tak jsi krátce všecky naše domy zahrnul, že kdyby těchto několik tvých slov pokojně přijaly a trpělivě uvážily, myslím, že mnoho by jim prospěla, a nepotřebovaly by teprve knihami Jeronymovými býti kárány. Ale raději dopověz, co jsi započal, a vylož onen výstražný příklad proti nepravé spravedlnosti, který jsi slíbil povědět. Neboť, abych ti pravdu vyznal, netrpíme žádným zhoubnějším zlem v Galliích.“ Učiním tak, vece Posthumian, a nenechám tě déle v napětí.

„Mladík jakýsi, z Asie, přebohatý statky, ze slavného rodu, měl ženu a synáčka; i byl v Egyptě tribunem, a když na četných výpravách proti Blembům pronikl až na jakési pouště, uviděl také přemnoho stánků svatých, přijal od blaženého muže Jana slovo spásy. I nemeškal, pohrdl ne prospěšným vojančením s onou lichou ctí a všed směle na poušť, za krátko dokonale vynikl ve všelikých ctnostech; jsa mocný v postech, vzácné pokory, neochvějné víry, v horlení o ctnost dojista se rovnal dávným mnichům, co zatím napadlo ho myšlení ďáblem vnuknuté, že by bylo správnější, aby se vrátil do vlasti a staral se o jediného syna a o celý dům s manželkou, což prý dojista příjemnější bude Bohu, než když se spokojí tím, že sám se vytrhl ze světa a spásy svých, proviňuje se bezbožností, zanedbá. Nuže takovým zbarvením nepravé spravedlnosti byv překonán, poustevník opustil téměř po čtyřech letech svou skrovnou cellu i předsevzetí své. Ale když přišel do nejbližšího kláštera, v němž přebývalo mnoho bratří, přiznává se k příčině, proč odešel, i k úmyslu těm, kdo se ho tázali.

A když všichni byli proti tomu a zvláště opat tohoto místa se proti tomu stavěl, ve zlé vůli nedal se od utkvělé myšlenky odtrhnouti. Nuže v nešťastné zatvrzelosti vyraziv, k žalosti všech bratří odešel a sotva se vzdálil na dohled, byl všecek posednut démonem, krvavé pěny valily se mu z úst a on sám sebe svými zuby rval. I byl pak zanesen od bratří na ramenou do téhož kláštera, a když v něm nečistý duch ukrocen býti nemohl, a jiného už nezbývalo, byl spoután železnými okovy a nohy mu přikovány k rukám, zcela zasloužený trest uprchlíku, aby ho na uzdě držely řetězy, když ho neudržela víra. Po dvou letech posléze, byv modlitbou svatých od nečistého ducha osvobozen, ihned se vrátil na poušť, odkud byl odešel, i sám jsa vy-trestán i aby jiným na příště byl výstrahou, by nikoho buď přízrak nepravé spravedlnosti nepodvedl anebo nestálá měnlivost škodlivou lehkomyšlností nedohnala od díla jednou začatého ustati.

„Toto dostačíž vám věděti o divech Páně, jež konal ve svých služebnících buď pro následování nebo pro bázeň. Ale poněvadž jsem uspokojil uši vaše, ba možná i více jsem pověděl, než jsem měl, nyní ty — a mluvil ke mně — povinný peníz splať, ať tě slyšíme jako obyčejně dále vyprávěti o Martinovi tvém, neboť má touha už dávno po tom plá.“

„Což, jářku, nestačí ti o mém Martinovi moje kniha, kterou jsem vydal, jak víš, o jeho životě a ctnostech?“ „Toť ovšem pravda, vece Posthumian, a také nikdy oné knihy z pravice své nedávám. Vždyť znáš-li ji — odhaluje kni-

hu, uschovanou pod šatem — hle, tu jest. Byla mi, praví, na zemi i na moři průvodkyní, na celé pouti družkou a těšitelkou. Ale povím ti hned, kam tahle kniha pronikla a jak není takřka na okršku zemském místečka, kde by děj požehnaného vypravování obecně znám a chován nebyl. První ji zanesl do Říma tvůj veliký milovník Paulinus. Potom když o závod po celém městě byla uchytována, viděl jsem opisovače plny radosti, neboť neměli pokladu většího, ježto na nic nebylo takového odbytu, nic neprodávalo se dražší. Kniha mou plavbu daleko předstihla a když jsem přišel do Afriky, byla čtena už po celé Karthagině. Jen onen kyrenský kněz jí neměl, ale dovolil jsem mu, aby si ji opsal. Nu a co bych povídal o Alexandrii, kde takřka všichni lépe ji znají než ty? Pronikla Egypt, Nitru, Thebaidu a celá memfidská království. Na poušti jsem viděl, jak ji četl jakýsi stařec, jemuž jsem řekl, že jsem s tebou důvěrně znám, i bylo mi od něho a od mnoha bratří uloženo toto posláni, abych tě donutil, dostanu-li se kdy do těchto zemí, budeš-li živ a zdráv, doplniti to, o čem jsi vyznal, že jsi toho v oné své knize o ctnostech blaženého muže pominul. Nuže do díla, nežádám si od tebe slyšení toho, co dostačíž, že psáno jest; jen to, čeho jsi tehdy pominul, byť jen proto, jak se domnívám, abys se neznechutil čtenářům, to vylož mně a spolu se mnou mnohým, již tě o to žádáme.“

„Věř mi, Posthumiane, pravím, když jsem tě už prve napíatě poslouchal o ctnostech svatých, mlčky jsem se vracel v myšlenkách k svému Martinovi, právem pozoruje, že

vše, co oni rozmanitého jeden vedle druhého vykonali, to on sám hravě učinil. Neboť i když jsi vypravoval věci nadlidské, buď mi to slovo dovoleno v pokoji svatých, naprosto nic jsem od tebe neslyšel, v čem by Martin byl menším. Ale jako prohlašuji, že ctnosti nikoho nikdy nelze srovnati se zásluhami muže onoho, tak též toho si sluší všimnouti, že on bývá srovnáván za nerovných podmínek s poustevníky nebo s anachorety; neboť oni, jak se učíme, jsouce prosti všelikých překážek, před tváří nebes jen a andělův jistě podivuhodné věci konají; tento uprostřed zástupu a ve styku s lidem, mezi svářícími se kleriky, mezi rozkacenými biskupy, jsa téměř denními ústrky s této i s oné strany tísněn, přece v nezdolné ctnosti jsa založen, stál proti všemu a takové věci konal, jakých nevykonali ani ti, o nichž jsme prve slyšeli, že jsou anebo byli na poušti. A i kdyby oni stejné věci byli učinili, který soud by byl tak nespravedliv, aby právem neusoudil, žeť on větší jest? Neboť uvaž, že byl vojínem, který bojoval na nerovném místě a přece vyšel vítězem; je pak stejně přirovněj k vojínům, kteří však s rovného místa anebo i s vyššího zápasili. Nuže což? i když všichni mají stejně vítězství, nemůže býti sláva stejná. A přes to i kdybys velmi slavných věcí navypravoval, o nikom jsi nevyprávěl, že by mrtvého byl vzkřísil, a už jen proto ti nezbývá než vyznati, že s Martinem nelze srovnati nikoho.

„Vždyť jest-li podivuhodno, že onoho Egypťana nedotkl se plamen, také tento několikrát ohně ovládl. Vrátiš-li se k tomu, že anachoretům udolána poddala se vzteklost še-

lem, tento jako dobrý známý i zuřivost šelem a hadí jedy potlačil. Přirovnáváš-li ho k tomu, který uzdravoval posedlé od nečistých duchův slovním rozkazem a též mocí odolku, jest mnoho dokladův, že Martin ani po této stránce nebyl menším. Též zaběhneš-li k tomu, jenž byl svými chlupy pokryt jako šatem, a mělo-li se za to, že bývá navštěvován od andělův; s tímto andělem denně mluvivali. Nu a proti marnivosti a chlubnosti choval ducha tak nezdolného, že těmi nectnostmi nikdo statečněji nepohrdal, i když vzdálen jsa nezřídka uzdravil ty, které nečistí duchové posedli a nejen hrabatům anebo prefektům, ale i samým králům rozkazoval. Toť ovšem nejmenší z těch ctností, ale věř prosím, že nejen marnivosti, nýbrž i příčinám a příležitostem k marnivosti nikdo neodporoval statečněji. Mním pověděti sice něco nepatrného, ale opominouti toho nemožno, poněvadž i toho třeba pochváliti, jenž obdařen jsa svrchovanou mocí v úctě k blaženému muži ukáže tak zbožnou vůli. Mám na mysli prefekta Vincence, muže vzácného, nad něhož nikdo v Galliích nevyniká velikými ctnostmi, ten když chodíval Turonami, žádal často Martina, aby ho ve svém klášteře uhostil, v čemž on počínal si vzorně jako blažený biskup Ambrož, který prý tehdy tu a tam konsuly a prefekty pohostinnu přijal, ale mužů vyššího stavu hostiti nechtěl, aby se ho nechytla z toho nějaká marnivost a nadutost. Nuže, nezbyvá, než abys přiznal, že Martin měl ctnosti všech těch, jež jsi vyjmenoval, ale oni všichni Martinových neměli.“

„Nu a co ty se mnou, vece Posthumian, tak jako bych s

tebou téhož mínění nebyl a vždycky nebýval? Já ovšem stále, dokud budu živ a zdrav, velebiti budu mnichy egyptské. Chváliti budu anachorety, diviti se poustevníkům; s Martinem vždy učiním výjimku; neodvážím se mu nikoho z mnichův, tím méně z biskupův, ať kohokoliv přirovnati. To Egypt uznává, to Syrie, to Ethiopan zjišťují, to slyšel Ind, to vědí Parth a Peršan, aniž toho nezná Armenie; to poznal Bospor i posléze kdo navštíví ať Ostrovy blažených neb ledový Okean. Čím bídnější jest tak náš kraj, jenž máje takového muže tak blizoučko, ani o to se nepřičinil, aby ho poznal. A nezahrnu do této proviny jen lid obecný, ani klerikové, ani kněží ho neznají. A není divu, znáti ho závistníci nechtěli, protože kdyby byli znali jeho ctnosti, byli by poznali své nepravosti. Hrozím se pověděti, co jsem nedávno slyšel, řekl prý jakýs nešťastník, nevím ani který, že jsi v oné své knize mnoho nalhal. Není to hlas člověka, ale ďábla, a v tom neutrhá se Martinovi; ale ubírá se víry evangeliu. Neboť když Pán sám osvědčil že takovéto skutky, které Martin vykonal, budou konati všichni věřící, pak nevěří-li kdo, že Martin to učinil, nevěří, že Kristus to byl řekl. Ale nešťastníci, podlí spáči hanbí se, že on učinil, čeho sami činiti nemohou; a raději volí popírati jeho ctnosti než vyznati svou netečnost.

„Ježto však k jiným věcem spěcháme, všelikých vzpomínek na to buď pominuto; ty raději, jak už tak dlouho si žádám, zbývající skutky Martinovy dopověz.“ „Já zase soudím, že toho náleží žádati spíše od Galla, poněvadž více ví, an jako žák nemohl neznati toho, co konal učitel,

a zcela spravedlivě dluží tu odplatu nejen Martinovi, nýbrž i nám, protože já jsem vydal už knihu, a ty jsi až dosud vyprávěl o skutečích Východanův, nuže Gall ať vyloží onu historii slovy, kterých jest velmi potřebí, poněvadž, jak jsem pravil, i nám jest dlužen odplatiti se slovem i svému Martinovi, myslím, se zavděčí, když bez zdráhání vzpomene jeho činův.“

„Já sice, vece Gall, naprosto nejsem s takové břímě, ale vzory poslušnosti, o nichž dříve Posthumian vypravoval, mne dohánějí, abych se nevzpíral úkolu, který na mne vkládáte. A když si pomyslím, že já Gall mám mluvit mezi Akvitanci, bojím se, že vaše příliš jemné uši urazí řeč poněkud venkovská. Ovšem neuslyšíte mne, prostáka, nic mluvit strojeně nebo vysoce. A znamená-li vám něco to, že jsem Martinovým žákem, dovolte mi také, abych po jeho vzoru pohrdl lichými falerami řeči i šňořením slov.“

„Eh mluv si, vece Posthumian, buď keltsky nebo jest-li ti milejší galsky, jen když o Martinovi už začneš. Já pak ti pravím, že i kdybys něm byl, nepochybí ti slov, jimiž bys o Martinovi výmluvnými ústy promluvil, jako se Zachariáš při Janově jménu jazyk rozvázal. Ostatně jsa scholastikem, v tom právě jako scholastik uměle si počínáš, že se vymlouváš na neschopnost, poněvadž oplýváš výmluvností. Ale nesluší se, ani aby mnich byl tak úskočný, ani Gall tak zchytralý. Než raději už začni a vylož, čeho se na tobě žádá, neboť příliš času jsme strávili jinými věcmi a hezky dlouhý stín zapadajícího už slunce napomíná, že noc jest na blízku a že nemnoho zbývá dne.“

Po té, když jsme na chvílku všichni utichli, Gall tak začal: „Myslím, že třeba se mi zvláště chrániti toho, abych o Martinových ctnostech neopakoval, o čem Sulpicius ve své knize se zmínil. Pročež začátku jeho života za let vojenských pomíjím a nezmíním se ani o tom, co konal jako laik a mnich; nebudu také mluvíti o tom, co jsem od jiných slyšel, nýbrž spíše, co sám jsem viděl.“

Abbé J. M. Curicque

TAJEMNÁ ZNAMENÍ

Jest známo, jak Julián Odpadlík, zapřisáhlý nepřítel Ježíše Krista, chtěl ve své šílené nenávisti ze lži usvědčiti zlořečení, které Ježíš Kristus vyřkl proti chrámu jerusalémskému, že nezůstane z něho kamene na kameni. Julián se odvážil chrám znovu stavěti. „Ale, vypravuje nám kromě jiných sv. Řehoř Nazianský, spolužák téhož císaře, pro náhle nastavší vichr a zemětřesení bylo mu od začatého díla upustiti, když již základy kopali. Všichni spisovatelé souhlasně zaznamenávají okolnost, za které se to stalo. Když dělníci prchali před nebezpečenstvím jim hrozícím, ze základů chrámu prý vyšlehl oheň, jenž jedny usmrtil, jiné popálil, tak že měli na sobě viditelné známky Božího hněvu. Ale co bylo ještě úžasnější a podivuhodnější, na nebi se ukázalo světlo v podobě kříže uzavřeného kruhem; ono vítězné znamení, na které bezbožní hleděli jako na znamení hanby, bylo nyní povýšeno na nebi a ukázalo se lidem jako vítězná trofej Všemohoucího nad jeho nepřáteli. Ano, ještě více. Kterí byli tomuto zázraku přítomni, ať věřící nebo nevěřící, spatřili znamení kříže na sobě i na ostatních. Toto znamení, jež zářilo jakoby otisknuto na jejich tělech nebo oděvu, převyšovalo svou krásou a skvělostí vše, co na světě dokonalého.“

Přejdeme ku vládě císaře Foky v Cařihradu, rok před tím, než necudný Mahomed vyzdvihl korouhev Koranu. Tentokráte kříže samy jako v úzkosti a v krajním nebezpečení se ukázaly. Tomáš, biskup Cařihradský (*Cours complet d'histoire Eccl. de Migne, tome XIV. col. 427 — 429*) vypravuje, že roku 609 na břehu Černého moře v Galacii se pohybovaly poutní kříže samy od sebe směrem ku chrámům, aniž bylo pozorovati, že by je kdo nesl. Dovědév se o tom, pozval svatého Theodota Siceotského k sobě do Cařihradu a tázal se ho na význam zázraku. „Protože si toho tolik žádáte,“ odpověděl, když byl dlouho odpíral o tom mluvit, „věztež, že tyto kříže oznamují nám veliké pohromy. Velmi mnozí opustí pravé náboženství, barbaři vtrhnou do našich krajin, bude veliké krveprolévání, mnoho zkázy a nepokojů po celém světě; kostely budou opuštěny. Tato hrozná chvíle pro božský kult a císařskou vládu se blíží, a nepřítel není daleko. Nic jiného vám nezbývá než prositi Boha, aby ve svém milosrdenství jako dobrý pastýř zmírnil tyto bědy.“ Jest známo, že za rok učinili Peršané nájezd do těchto krajin za vůdcovství Chosrova, jako předehru pohrom, které připravoval Mahomed císařstvím západním a latinským národům západním.

Naše kraje byly několikráte svědky zjevení tajemných znamení, kdykoli nám hrozily veliké pohromy. Tak Baronius vypravuje ve svých církevních dějinách, když roku 956. zuřil mor v našich severních krajinách,

že se zjevily jako výstraha před morem tajemné kříže, které se náhle ukázaly na šatech lidí, *prodigiosis ante in vestibus crucibus apparentibus*. (Ann. eccl. anno 956. Tom. XVI. Vydal Guérin.) Tyto kříže se ukázaly v Lotrinsku, jak se vypravuje v životopise svatého Gauzlina, biskupa toulského. Jindřich, arcibiskup tréves-ský, byl jimi tak ohromen, že po dvou letech dal postavit ve svém biskupském sídle kříž, na němž dle dějepisce Browera z Tovaryšstva Ježíšova byl tento nápis: „Na památku znamení v podobě kříže, které nebesa lidem zjevila; léta vtělení Páně 958 a druhého roku biskupování Jindřicha, arcibiskupa tréves-ského dal mne tento postavit.“ Dějepisec dokládá, že tyto kříže přinesly spásu věřícím, ale záhubu posměvačům. Věřící vskutku se modlili a byli připraveni, zatím co nevěřící byli morem překvapeni.

V březnu roku 1872 rozhlásila se najednou zvláštní novina z Badenska, na druhé straně Rýna: kříže, meče, umrlčí hlavy ukazovaly se na oknech domů v oněch krajinách. Po důkladné informaci přinesl „*Univers*“ tento dopis z Badenska:

„Víte, že nedávný zákon, přijatý německou sněmovnou, zbavil kněží dohlídky nad školami. Když byl zákon prohlášen, učitel svobodné školy v jednom městečku u Štrasburgu oznámil svým žákům při vyučování, že budoucně „nechají Pána boha Pánem bohem“ a budou se učit jen mluvnici a počtům. Aby jim hned názorně ukázal vyučování bez Boha, sňal Krista se

zdi a odklidil jej. Ale najednou žáci volali: „Pane učitelí! pane učitelí! Kříž jest tam!“ „Kde pak?“ „Tam, na okně!“ A bylo tomu tak. Kříž ukázal se velmi zřetelně na jedné tabuli okenní. Zvěst o tom se roznesla, mnoho zvědavců přišlo a potvrdilo zázrak. V mnoha jiných obcích tentýž div se přihodil.

„Uvádím ještě toto: V jednom nepalrném městečku, když dav venkovanů se ubíral k domu, na jehož oknech se ukázalo zázračné znamení, lékárník, předák v obci, sloje na prahu dveří, tropil si smích z těchto „poutníků“. „Vy se smějete,“ řekl mu jeden z nich, „ale pohleďte na svůj dům!“ Pozdvihnuv oči, spatří znamení našeho Vykupitele na jednom okně svého domu. Ihned běží do krámu, přinese jakousi tekutinu a chechtaje se drhne tabuli, aby smazal kříž. Nic platno. Obraz kříže zůstává. Rozzuřiv se, rozbije okno pěstí; ale okamžitě ukázal se kříž na sousední tabuli.

„Takové pověsti kolují v kraji. Ale to není všecko. Mimo kříže ukázaly se na oknech některých i umrlčí hlavy nad skříženými kostmi. Lid soudí, že jsou to znamení hrozných pohrom. — V zástupech přichází do Štrasburku k svaté zpovědi a svatému přijímání. Toto vše potvrzují vám s největší jistotou. Skutečnost těchto znamení na oknech jest rovněž nad veškeru pochybnost; neboť ukázalo se jich velmi mnoho. Odkud se ta znamení vzala? Nevím. Jest nesporno, že malíři skla dovedou jistým pochodem chemickým ve sklo vtisknouti rozličné a barevné obrazy. Tabule skla takto

připravené mohly se sice vložit do leckterých oken podvodně, ale aby se zázrak popřel, bylo by třeba dokázati, že možno v okamžiku přenést kříž nebo jiné obrazy s tabule na tabuli. Tuto okamžitost potvrzují všechny zprávy; sám jsem toho svědkem nebyl a čekám, až se věc dokáže nevývratně. Mocným dojmem působí, že znamení ta se zjevila v kraji, kde vojáci ukázali neobyčejnou zuřivost proti svým sousedům v Elsku. Byli to Badeňané, kteří se nejvíce účastnili zuřivého obléhání Štrasburku. Bázlivi spatřují v těchto opětovných znameních předzvěst nebeského trestu. Než jisto jest, že se všichni obyvatelé rýnských krajů strachují opětné války, a proto mnozí opouštějí rodnou půdu a stěhují se jinam.“

V jiném dopisu z 14. března 1872 (*Rosier de Marie* z 15. června 1872) čteme tuto zprávu z Badenska:

„Dnes, dne 14. března, byl výroční trh v Rastadtu. Tentýž zjev se opakoval ještě mnohem mocněji. Zde jsou všichni ohromeni. Dnes večer se ukázaly černé kříže na oknech nádražní stanice a na oknech vagonů. Aby zabránili poplachu, zasadili nová skla, ale sotva že je zasadili, tentýž zjev se na nich ukázal: černé kříže zděli dvou palců, umrlčí hlavy, kostry, obrazy bitev.

„Dnes 14. března zjev se ukázal ve městě, na kasárnách, na radnici a více než 70 domech soukromých. Rozbili okna, zavřeli okenice, užili i mýdla k vyčištění oken, ale nebylo možno smazati, co ruka Boží činila. Zavřeli-li okenice, znamení ukázalo se jinde. Ovšem

o výroční trh lid se již nezajímal, ale každý chvátal, aby znamení spatřil. Jedni plakali a bědovali, jiní kleli a Bohu se rouhali; všichni však souhlasí, že tento zjev značí něco velmi zlého. Jmenovali mi více než deset obcí ve vévodství badenském nebo v sousedství, kde se týž zjev ukázal. Ano, někteří tvrdí, že se znamení ta ukázala v celém Badensku. Sám jsem mluvil s mnoha osobami, které tento úkaz viděly. U nás viděti jen samé poděšené tváře. Nemožno již o tomto zjevu pochybovati. Ostatně mnoho set lidí, kteří přišli z Rastadtu, vypravuje totéž."

Po Badensku a Württenbersku, kde se nejprve tato tajemná znamení zjevila, ukázala se opět na druhé straně Rýna v Elsasku. Uvedme úryvek z dopisu jepťišky z tohoto kraje jejímu synovci, bratru kartuziánovi v Montrien (*Rosier de Marie* ze dne 13. července 1872): Zjev, jenž se ukázal na oknech v Německu a za dva měsíce v Dolním Elsasku v Mertzmillern, Motternu, Danendorfu, Gubernachu a v okolí, nyní viděti v Štrasburgu, Schewillern a Châtensoisu. Na oknech zjevují se podoby kříže, vojínů, děl i svatých. V Jonflienheimu u našich sester viděti velice krásný obraz Srdce Ježíšova. Děti lépe uhodnou a rozřešují záhadná znamení než dospělí. Zprvu nelze na oknech rozeznati nic jiného než duhové, měnlivé zabarvení; pozorně-li se pak díváme, spatříme rozmanité podoby. Zdejší kaplan tvrdí, že viděl důstojníka, kterak rozkazuje vojsku, vystupujícímu na návrší, a rozvinuje svůj

prapor, aby jim dodal odvahy. Dítě, jdouc s matkou z Hagenavy do Štrasburgu, zvolalo najednou: „Maminko, podívej se na krásné vojsko na obloze a na krásný modrý prapor, který nese vůdce!“ Matka i druzí viděli tento úkaz drahnou chvíli. Přemnoho jiných věcí se ukázalo. Uvádím však jen zcela věrohodné události.“

„*Univers*“ dne 18. června 1872 přinesl tento dopis ze Château-Rouge (uveřejněn také v *Bien Public de Gand* ze dne 28. června 1872):

„Záhadná znamení, která vzrušují obyvatelstvo El-saska a německého Lothrinska ukázala se také u nás, jakož i na mnohých místech na hranicích Lothrinska. Ještě včera ráno byla všecka okna v Château-Rouge, Woelflingu a jiných sousedních obcích čista a průhledna. Okolo poledne se ukázal zjev. Chtěl jsem s největší pozorností sledovati všecky proměny zjevu. Zprvu bylo viděti zároveň asi na padesáti oknech černé skvrny rozličné velikosti. Ponenáhlu tyto skvrny se měnily. Brzo spatřil jsem na okně dva kříže Lothrinské; na jednom lidskou hlavu v přirozené velikosti. Pod hlavou zavěšena byla přilbice, orel se svázanýma nohama a dělová koule. V pozadí se bránil voják. Na sousední tabuli se ukázalo dělo a několik krajinek.

„Na tabuli jiného okna viděl jsem dámu v modrém šatu, nesoucí dítě v náručí. Každý mohl viděti tyto tajemné úkazy a každý může je potvrditi ještě dnes, kdy toto vám píši. Na druhých oknech bylo viděti černé desky zvláštních a podivných tvarů, nepravidelných

žilovatin, jaké bývají v mramoru. Posléze mnoho rozličných věcí, které vzrušují mysl lidí již dosti rozčilených zvláštností zjevu. Lid všude vidí v těchto tajemných znameních jízdu, vojiny, bitvy atd. atd. Ať jest na tom cokoli přibarveno, zjev sám v sobě jest jistý; nelze již o něm pochybovati.“

Na dolní Moselle, na rozhraní Lothrinska, království Pruského a velkovévodství Luxemburského sami jsme viděli na mnoha místech tato tajemná znamení na oknech domů, ano i uvnitř světnic, kam paprsky sluneční a vliv povětrnosti nevnikaly. Zjistili jsme na vlastní oči onen neobyčejný úkaz na zcela nových oknech, na kterých se vyskytly, jakož i na jiných oknech, fialové skvrny, v nichž se zobrazovaly krajiny měnivých obrysů.

Co nás nejvíc překvapilo, byla podoba lidského srdce, které náhle se ukázalo dne 25. června 1872 v Siercku na zasklených dveřích ve stínu, jež vedly na dvůr. Srdce bylo viděti po celý rok. Bylo asi devět centimetrů zvýši, barvy fialkové a silně prostoupeno žilkami; od té doby viděl jsem je několikrát, aniž se bylo nějak změnilo.

Výklad těchto tajemných znamení lze shrnouti v slova: „Otevřte oči, bděte a modlete se, neboť sekera jest již přiložena ke kořeni stromu. Každý strom, jenž nenese dobrého ovoce, bude vyfát a na oheň uvržen.“

Přeložil P. Josef Vlk.

OČI, KTERÉ VIDĚLY.

Les yeux qui ont vu, mystère de Camille Lemonnier.

Dle Vicomte de COLLEVILLE

Camille Lemonnier mystik ! jaký zvláštní vývoj a kterak nečekaný!

Kdož takto zvolají, nemyslím, že znají dobře povahu Camilla Lemoniera, že četli všechny jeho knihy a studovali hlouběji jeho talent. Nezapomeňme, že Belgie jest sloučením dvou národů podstatně rozdílných, Walonců a Vlámů.

Vlám byl malíř, Vallonec hudebník, a Camille Lemonnier, narozený z matky vlámské a z otce liegesijského, jest zplodem těchto dvou sil; on první syntetisuje umění belgické a zjevuje se nesporným vůdcem opravdové literatury, která počíná rokem 1870. Jeho kniha *les Charniers* (Kostnice) jest počátečním východiskem mocného uměleckého hnutí, kterým tato malá země nabývá velikosti.

U nás chtějí míti mermomocí dílo Camilla Lemoniera výronem francouzského naturalismu; nic není fa-

lešnějšího a slušno již jednou to uznati: Lemonnier jest dokonale původní a ve vytváření své malebné a harmonické prosy nemá jiných mistrů než vlámského malíře a vallonského hudebníka.

Dlužno znovu čísti jeho první kritické a umělecké *essaye*: nebo ještě více jeho *Belgii*, bychom se přesvědčili, že veliký tento umělec se prostě sklonil nad svou rodnou půdu, by z ní čerpal síly, že se zvláště zahloubal do sebe sama, v studium svých atavických instinktů a tak dospěl často vznešených koncepcí mystiků a koloritu, hodného štětce Rubensova.

A věru, nejsou-liž smyslovost a mysticismus v race vlámské dvěma *dominantami*, k nimž přivádí realismus této země: její plouživé nebo stojaté mlžiny a v tajemném jejich lůně rodící se snění?

Napsav tedy *Oči, které viděly*, nezpronevěřil se ani barvám, ani bujarosti života, jimiž překypují jeho díla předchozí. Jest důsledný sám sobě, svým dědům, a nespouští se realismu svého kraje, dostupuje až k tajemstvím půdy, jimiž ruka neviditelného Zahradníka osazuje tu kterou končinu globu, pokoušejíc se vštípití Ráj *Země*.

Po těchto několika orientačních slovech snáze si vysvětlíme nadšení elity Bruselské, s jakým právě (v dubnu 1897) přijala sehrání tohoto mysteria, tohoto nového díla tak mohutného a tak soustředěného ve svém stručném stylu, ve své biblické prostotě.

Výjev děje se ve Flandersku v truchlivý a pošmurný den Velkého Pátku v domě rolníkově. Na čelní zdi visí veliký dřevěný krucifix; oknem vane jarní vzduch z niv.

Rodina, která bydlí v této chatě, skládá se z Noema, otce, nevědomého chudáka, jenž má *víru uhlířovu*, z jednoho syna, poddaného a věřícího Brunona, z jiného syna, nevěřícího a posměvačného Kašpara, posléze z matky Nory, zbožné duše, zkormoucené ztrátou dítěte (Léničky); tato Nora jest privilegovanou bytostí, jejíž *oči uvidí Krista*.

Rozprávka v jazyku velmi čistém a velmi semknutém vyjadřuje mocně chudobu, smutek, utrpení a víru těchto naivních duší. — Poslyšme:

BRUNO: Nikdo se nemá dotýkati půdy v den smrti Pána Našeho Jezu Krista, toť zákon.

NORA: Rýč a radlice jen by zranily jeho bolestné kosti.

NOE: Ano, v tom jest veliké tajemství. Tohohle člověk nepochopí a přece dlužno tomu věřit. Každý dílec země jest jakoby částkou těla Kristova od té doby, co na ni sestoupil. Ale vyčkejte, vyčkejte, hodina ještě nepřišla. Víte dobře, že má býti napřed přibit na kříž. Až potom . . . Tehdy uvidíte, uslyšíte-li ještě hřmot rýče, ano . . . bude třeba.

BRUNO: Uklidněte se, nezačne znovu,

NOE: Ne, ne, jen ne násilí . . . Nesmí se nikdy užiti násilí. Kristu netřeba než pozdvihnouti prstu, není-liž

pravda, a nebyl by mrtev. Nuže, nechtěl... Pamatujte si to, a umřel na kříži jako jeden z nás.

NORA: Pravda, Kristus naklonil hlavy, zvolal hlasem velikým a zemřel.

NOE: *A umírá rok co rok, Noro, v tutéž hodinu; nikdy nepřestal vykupovati našich hříchů.*

Tu Kašpar, syn nevěřící, vypustil jakýsi posměšek, a Bruno, syn poddaný a věřící, snová své myšlenky jakoby mu v odpověď: „Kašpar byl v městě, viděl lidi tančiti a smáti se před křížem. *Když Kristus vstává z mrtvých, to proto, by pak ještě jednou zemřel...* Víme to dobře my, kdož jsme smutni. Hle, otče náš, což se ty časy neblíží?

Tato dojemná tradice zemí Severních, která chce tomu, by Kristus sestoupil rok jak rok s nebe obětovati se znovu za spásu lidí, není-liž hodna v pravdě toho, který denně v oběti mše svaté přichází krmiti vlastním tělem své věrné dítky? A jaký to vzácný obyčej flanderský nedotýkati se půdy na Velký Pátek, protože Kristus v ní odpočívá.

Umře ve tři hodiny, jako jiná léta, nepřestane nikdy vykupovati našich hříchů, říkají, a teď, neboť toť základní myšlenka mysteria, Camille Lemonnier jakožto geniální psycholog, připraví nám ekstasi, hallucinaci Nořinu, a pocítíme sami, že oči víry vidí vskutku božského Krista se smrtí zápasícího, kde oči tělesné spatřují toliko ve sprostém srocní dělníků nešťastného tuláka oběť.

NORA: Ježíši z palem květné neděle a Ježíši s kříže, já jsem to, ubožačka a prosáčka, já ubohá Nora, ta, která měla děfátko... Kde jest můj Pán? kdo ho viděl? Moje oči jsou chory a nevidí ho. Nevidím než stín kříže. Oh! prosím tě, dopusť, ať se přiblížím tulo, na okraji cesty...

Hle, tu jest, tu jest! Toť on, toť můj Pán! Oh, jak jest hubený. Jest zemdlen, jako by putoval věky. Jeho brada pláče krví. Každá bylínka zkvetla tvou láskou, o Ježíši... Pohybuje sladce rty a nic není slyšeti; každý se směje; praví cosi, čemu nikdo nerozumí.

Kašpar, který nemá důvěrného a vniterného smyslu věci, vidí proslé lidi vycházeti z domů, by běželi na náměstí lapit jakéhosi tuláka (anarchistu?), který si právě vzal někde kousek chleba. Vlekou zloděje provazy svázaného, praví, ženy mu házejí bláto na tvář. Všichni křičí, že zaslouží býti přibit na dveře kostela...

NOE: Ne, ne, Kašpare, to Krista urážejí. Budte jisti, že ho viděla, jak povídá.

NORA: Což nemohli by mu nésti jeho kříž? Já nemohu... Nesmí se s ním takto. Všechno křičí a křičí. A ten zase bije holí po rukou Ježíšových... Ah! nikoliv, jen ne po jeho rukou, prosím vás! Mají již tolik ran...

Náš Pán na mne pohlédl. Já jsem to, Pane Ježíši, já jsem to, ubohá Nora. Jeho pohled vjel mi do života jako kopí. Sem v bok jak mne líbezně zranil.

KAŠPAR: Muž ten silně vykřikl. Biji ho holí. Padl, snad zemřel. Vlekou ho. Celá vesnice zmizela s ním za stromy.

NORA: Teď odešli s Naším Pánem. Jen veliká jasnost zbyla, kudy šel Ježíš. Ah! vidím! vidím! Pole se znovu zelenají, klasy vystupují z krve, jest obilí, jest chleba pro celý svět. Všechny duše jsou šťastny jako děťátka. Andělé sestupují s nebe a něžně libají lidi v ústa. *Jest to jako neděle v ráji.*

NORA teď oslněná: „A potom nemožno již viděti nic jiného.“

Jakýsi hlas oznamuje: „Kristus umřel“, a Nora vydechující tiše svou duši šeptá: „Rozsvěťte svíčku Léninu, jest jaro; pastýř jde tam dole po stopách svého Pána.“

Dojem, jaký vzbuzuje toto zvláštní drama, jest příliš veliký, příliš mocný, by ho bylo lze rozbíratí.

Přeložil Josef Florian

Nikolaj Punin:

KRESBY M. A. VRUBELA

... posvátná temnota, v níž Ruysbroeck
prostírá svá křídla orli, jest jeho oke-
ánem, jeho kořistí, jeho slávou, a čtyři
obzory jsou proň šatem příliš těsným!

Hello.

S těch dob, co se nám stalo zřejmým, jak hluboký
úpadek znamenalo akademické a posloupně odkazo-
vané umění, nám cizí, námi zavržené, a dnes tak vzdá-
lené, že málem bez nenávisli zíráme na jeho povadlé
trvání, zatlivající jak ruměnné skvrny ličidel na seschlé
kůži, — s těch dob jsme se naučili ceniti ve vší plnosti
kráasy reálných zjevů, shledávající, že jsou čiši postači-
telně dokonalou, abychom ji naplnili chvěním ducha,
majícím pro své vyjádření na jazyku umění toliko jedno
slovo: styl.

Ostatně akademické a posloupně dokazované nor-
my, pro nás teď naivní a neumělecké, znásilňující u-
mění, vpletly shnilé nitky v tkáň, kterou zoveme hi-
storickým následnictvím, takže nám dlužno, dotýká-
me-li se evoluce ruského umělce našich časů, přihlí-
žeti k těmto vpleteninám, k prostředí a škole, které,
v konečném úhrnu, nebývají bezsledny ani u jednoho
mistra. Pročež, hotovíce se prohlédnouti si kresby Vru-

belovy, nezapomeneme jeho akademických prací a jinak ani nelze: na elektické půdě Akademie vzešly první ratolístky genia Vrubelova, vyrostla jeho tvorba — plný a burný kvítek, jakási orchideje neb colladium, chundelatými a nabobtnalými lodyhami podpírajíce břímě svých ohromných listův, podobných srdcím... A možná že právě akademickými etudami se otevírá kronika, vyprávějící o hledáních tolik úporných a smělých, že se konec koncův přestaneme diviti jejím posledním kapi-
tolám, načrtaným tu v ohni, tu v soumracích šílenství.

Ostatně z ranných prací Vrubelových, z nichž se dochovalo velmi nemnoho, a to převážně akvarely, lze nám souditi toliko o výjimečné sebedůvěře umělcově a jeho smyslu pro styl, avšak ještě veskrze zahlušeném, tajícím se pod nelibým nádechem typicky akademických schémat. Není tu ještě oné udivující schopnosti vnímati formu, osnovy jejích ploch a jejich hru, která se později stává tak znepokojivou a vzrušující! Řada kostymních náčrtkův, všechny tyto anatomické studie, jevící vzácné vědomosti a jakousi půvabnost v jemné pavučině tužky, i dekorativní motivy, rozkošné smyslem pro rytmus a styl, zdají se obaly, vytvořenými na prostorách papíru obraznosti, příliš ještě porobenou, aby vzbudila byt jen záchvěj opojení. Možná, že „Láska a Hlad“, „Mlčení“ a některé akvarelové portréty, plné předtuch zralého vrubelského stylu a mračné, hluboké krásy, udivují v řadě ranných prací Vrubelových, než „jazyk forem“ těchto komposicí stále ještě jest po-

zbaven své hebkosti a říznosti; v jednolvárném střídání šinou se před námi, a patrně by se mnohým z nás jevily naprosto nudnými, kdyby jméno Vrubelovo jich nebylo ožehlo svou slávou. A tak, obhlížeje nyní tyto práce, řekneme, že do r. 1883 Vrubela nebylo; teprve po tom, jak Čisťakov a Rěpin ponukli mladého akademika k samostatné práci, a Fortuni, před nímž se kořil celý život, zjevil mu skutečnou krásu barvy, vyvyšlehla první jiskra pravého Vrubela, -- v tu chvíli nikdo nepochopil, jak hustým plamenem ji usouzeno se rozhořeti.

Nicméně prohlédneme-li se zbystřenou pozorností kresby Vrubelovy až do prvního samostatného akvarelu, najdou se práce, které, byť jen v některých svých částech, třebaš plaše, přece však v jakéms ohni číře vrubelské inspirace doutnají, jak fialové uhle, zneklidňující plošnost svým popelem, jemným a zrnitým, roztroušeným po povrchu papíru. Tak v prostřední části komposice na thema „Obětování Panny Marie“ formy se rozštěpují, padají v úhlech, vyšlehávají jak ostré úhly, a najednou, splývajíce, rozhřívají se v snopech paprsků vzpínajících se jak žalm k hlavicím chrámu... Za tuto práci, vytvořenou v roce 82, Vrubel dostal druhou stříbrnou medaili, ale již za rok vzniklo ochlazení mezi Rěpinem a Vrubelem, a tento píše o mrtvém chápání Rafaele, zavládlém v Akademii. Umělec patrně již tehdy poznal zralost svého mistrovství a objevil první stránku katechismu „nového umění.“ Léto roku 1884

zastihá Vrubela při malování Kyrillského chrámu v Kyjevě. V této nevelké črtě není nám možno podati sebe skrovnějšího rozboru tak řečených „byzantinských“ prací Vrubelových, avšak lze důvodně míti za to, že v těchto pracích umělec dotkl se s takovou silou ducha a divinace známých problémů malířství, že ty nemnohé stránky, které vyprávějí o kyjevském období tvorby Vrubelovy, vzrostou nepochybně, podle našeho názoru, v obrovskou literaturu, zcela posvěcenou smyslu a významu právě těchto komposicí.

Než jakkoli bychom rádi oddálili rozbor kyjevských maleb, vidí se nám nemožným zhoła pomlčeti třebaš jen o některých kresbách fresek a kartonech, vztahujících se k tomuto období tvorby Vrubelovy. Mezi nimi dva andělé s labary, na emporiích v křtitelně, vystupují před námi, jako vzory geniálního proniknutí stylu a takového mistrovství v zpracování záhybů, že po nich jakékoliv pokusy toho druhu jeví se nemožnými. Rythmem melancholickým a strohým jsou spoutány chlamydy, tu zkované v těžké byzantinské vzorky, tu poletující jak lehký smutek cherubinských modliteb; burné linie jsou zhloubeny, zadržovány přísností stylu a není jim ještě dáno vyšlehnouti šílenstvím pod archaistickým oděvem, v nějž se oblékají. Karton Bohomateře, jenž náleží as do téže doby, ale když Vrubel byl již v Benátkách, rázem nás staví před dokonalou techniku vrubelské tužky. Madona s prostným a jakýms klášterním typem tváře, ale již s očima v kon-

templaci ustydlýma, kterým zúžené zřetelnice dodávají upřenosti a ostroty chorého pohledu, sedí v těžké, rozlité póze, a mihotají se toliko hranitky záhybův mafo-ria a linie, rysující její hlavu a hlavu Děfátka, ubíhají a vinou se, jakoby honěny vichrem. Na těchto pracích jako vůbec na všech pracích této periody (k nim náleží též i překrásný akvarel, autoportret ze sbírky Tereščenkovy), vytvořených do náčrtků pro vladimírský chrám, leží pečeť hluboké a strohé zdrženlivosti, zrozené, jak lze mít za to, cizím, byť organicky přetvořeným stylem, který dusil oheň vrubelské obrazivosti, jež koncem 80tých let už počínala metati zlověstné záblesky na ojedinělý obraz ještě nevytvořeného Démona. Zdálo se, že duše Vrubelova, uzamčena v blánu byzantského stylu, hledá forem, v nichž by mohla s největší plností odhaliti svou zoufalost a své šílenství, v jehož předtuše sebou tloukla a třepotala.

A hle, v skizzách pro vladimírský chrám forma ta byla nalezena, a z těch dob kresby Vrubelovy dostihají ohromné síly výrazové. Plošnosti se lámou v tisíce hran, srážejíce se, bleskotajíce jak jíní na skle, zabodávajíce se ostrými jehlami v tekutost linie, padají v jednotvárnost tušové kresby a poznov vyšlehnou, jsouce podřízeny hlubokému a mnohotvárnému rytmu.

Tyto neporovnatelné kresby podávají nám více než nejpřesnější biografie, krásu, zoufalství a nádheru vrubelské tvorby. Čítáme v nich o dnech prosněných nad dokonalostí forem, o večerech opojení, za stolci kije-

ských hostincův, o chvílích, kdy se vznítíl plamen ekstase a nádherná pěna Královny-Labutě plula po ohnivém a smaragdovém étheru severního moře; po sledu těchto linií dojdeme k nalomeným silám duše, k obrazivosti, vyčerpané v neplodném zápasu s materiálem, a k veškeré burné pýše šilenství genia, kterého nechťejí slyšeti.

Ale bylo by omylno domnívati se, že kresby Vrubelovy této periody vyjadřují výhradně požár a záblesky osobní obrazivosti. Na poměrně nevelký počet tužkových studií k „Démonu“, k vladimírským freskám a některým jiným motivům, vytvořeným *fantastickým pathosem*, připadá množství studií, řešících problémy přírody a stylu; není však pochyby, že i tyto posléze uvedené jsou ožehnuty takovou silou fantastičnosti a vnímány pod tak ostrým a individuálním úhlem, že realnost jejich se rozvírá, zprůhledňuje, vznáší k jakýms neobyčejným formám, kterých nám nebylo dáno viděti, dokud jich neuviděl Vrubel. Tím se i vysvětlí ono hluboké vzrušení, jaké se nám sdílí pokaždé, když prohlédáme všechny tyto albovní studie, dekorativní motivy neb prostě studie dle přírody, vytvořené v období 90tých let, a rovněž během pěti posledních let života Vrubelova, a mezi nimi — přepočetné studie škeblí, snad nejpodivuhodnější z vrubelských kreseb. Dříve než se mi přihodilo spatřiti tyto škeble, slyšel jsem již o jich vysoké dokonalosti a nechápal jsem jen techniky a způsobu, které bylo dovovaly přenést na papír tak

svérázné a složité formy, ale nyní zdá se mi, že sotva Vrubel mohl najít materiálu lepšího, aby, zachovávaje reálnou clonu, odkryl všechnu chvějnost i vybranost svého ducha a své manýry, než tyto formy v hlubinách moře ssedlé, na něž vlny a vítr vtiskly své letmé polibky; a bezděky si myslíš, že zkamenělé dcery Okeánu, věky odpočívající na loži písečného brokátu, čekaly na mistra, způsobilého podatí jich dřevní, zjemnělou a chrobobně dráždivou krásu, — mistra, jemuž by mohly vydatí své taje a svou burnou křehkost, protože byly šíleny, jak on... Možno se domnívati, že i Vrubel, podávaje v roztočivných variacích jejich formy, cítil, jak mu odhalují jeho samého, obřezávajíce v svých hranách a na svém lesknoucím se povrchu lomy jeho obraznosti, a věrojatně on je miloval tou intimní něžností, která jest možna toliko při výjimečném nitrném příbuzenství ducha i formy.

Pochopitelno tudíž, že jsme ochotni viděti v těchto studiích vyšší směr vrubelské kresby. Ostré úhly a kroužné linie tvoří, sladující světlostin s formou plošnosti, nádhernou symfonii, ovanutou smutkem lagun, po nichž se stře mlha Adrialického moře; snopy paprsků se rozsypávají, nalomeny, jakoby nepřijaty průhledností vod, mizejí v rozsedlinách tušování... a náhle vyšlehne forma ženského těla — obnažená hrud' neb linie živoť — a rozkošnický se vinouc, rozplývá se v skelném povrchu zčeřené tůně, zastkvívající se fosforným blyskotem, a tu se mi zdá, že všechny tyto

plošnosti, zpřerývané, ostré a vlnivé, padají v tělo škeble, které se stává neobsáhlým, zavírajícím v sobě veškerý majestát světa, jakýmsi symbolem zjevujícím nám svou krásu a krásu tvůrčí mocnosti, která jej vyvolala k životu. Na první pohled zdálo by se, že ruka umělce, jenž umí s takovou dokonalostí podat tvrdou masu, by poklesla v mdlobě před měkčí a živější přírodou, ale přesvědčujeme se, že tomu opak, prohledajíc náčrtky pikových rouch, prostěradel a květů, vytvořené Vrubelem, mistrem tak podivuhodným, že vše, čehokoli se dotekl, rozzařovalo se zcela zvláštním životem. Tak jeho neporovnatelné kresby kampanul, uchovávající kouzlo studií mušlí, jich složité a fantastické blouznění, jich chorobnou burnost a styl v zpracování plošností, nalézají jakous nezvyklou měkkost a liniemi zkrouženými a poněkud temnými vyjadřují puls, který bije v lodyhách, v listech něžných a jakoby zlehka uvadajících. Křehkými a omženy, ale podivuhodně nádhernými jeví se i šeríky, jejichž nákres jest tak charakteristický svým sjednocením plošností světlostinu s plošnostmi forem; ale nejvíce poutají pozornost studie rouch, těžkých a měkkých, a etudy prostěradel, mezi nimiž „Bezesnost“ nás povznáší k výjimečným pravzorům tužkových kreseb. Ve všech těchto pracích, dokonalých a vybraných, Vrubele vždy věděl, kterak opřísti jevy, aniž porušil stylu jim vlastního, svým individuálním pathosem, a nutil je třpytiti se, neuhášeje jich reálnosti, ohněm, který zžíhal jeho duši.

Pochopitelně, že zvláštní silou fantastiky se vyzna-
menávají ty z prací vrubelských, které řeší problémy
stylu aneb jsou zruměněny *zářením jeho výsostné o-
brazivosti*. Vrubel vždy udivoval ty, kdo ho znali, zby-
střenou uměleckou pamětí a speciálně pamětí stylů
předchozích epoch, a mníme, že tento rys jeho osob-
nosti se jeví ukazatelem času, stimulem, jemuž jest dě-
kovati, že možno bylo osvoboditi umění od pout, vlo-
žených na ně akademickou a odkazovanou školou. To-
liko vědomí, vnímající s lehkostí a dostatečnou plností
schémata krásy, jež byla již jednou uvedena v jistý har-
monický vztah, mohlo již ve školské škamně vymeziti
pravdivý smysl uměleckých proudů potud, že se již ni-
kdy v té věci nezmýlilo. A Vrubel nezmýlil se ani tehdy,
když kreslil výplň pro nižegorodskou výstavu, ani teh-
dy, když skizzoval „ženskou postavu na koturnech“ —
studie, v níž půvab vrubelské tužky, hledající a črtající
nepostihlé rysy stylu, sjednocena s jeho svrchovanou
technikou. Než mezi přemnohými pracemi Vrubelovými
o tematě „stylu“ upoutává mne nyní jedna, ne
proto, že jest nejlepší, nýbrž tím, že mne očarovala
spíše než ostatní, a že s ní jest spjata vzpomínka na
první úchvat před krásou mučivou a krutou. Tou prací
jest — náskres misky. V oválném lemu ruského ornamentu
vinou se řasy, splétající bolný trpyt safírů s těly Ca-
reven, melancholicky a toužně se svíjejících pod zá-
chvěji houslových strun, jež přebírá Sadko; nádherné
účesy, zlomky ruk a blýštící zraky, žadonící, neb ještě

zamžené mdlobou panenské rozkoše, plynou, zatím co křeč tenkých a hebkých těl čechrá vody. Moře stkvěje se zčeřením, měsíc vyšel, a kosmaté kštice jedli stále kývají a krouží své zapovězené dumy, dokud dvanácte škeblí nepozháší jich divně zdlouhavý šum v ohni svých chtivých, rybami ovitých, mističek, a tehdy černá tlama vodního Caraprobleskne, jako poslední a hořká otrava veškeré této úžasné a bolné komposice... Rythmus, jímž podány v této kresbě nápěv bylin a dřevní nádhera lidových fantasii, oděny v nepohřešitelná tkaniva stylu, vysoce povznáší práci Vrubelovu nad celou řadu podobných prací, jež se staly nyní tak populárními, z části zásluhou J. Bilibinovou, nikdy však nedostihly ani sebe nepatrnější částky vrubelské dokonalosti a pravdivosti jeho epického stylu. Ostatně, zdaž lze se tomu diviti, vzpomeneme-li výjimečné hebkosti vrubelského genia, tohoto srdce, žířícího jak uhl před byzantinským majestátem, před nádherou východních rouch, této ruky, s jedinečnou dokonalostí podávající ruský ornament i romantické květy středověkého Západu, nebo, mluvě o posledních, není pochyby, že kresby, vytvořené Vrubelem pro vitreje — jsou vzácnými ukázkami vzkříšení gotických stylův.

Ale nechť si nás sebe více rozechvivaly všechny tyto mohutné, teletivé a plápolající práce, nikdy, troufám, tužka Vrubelova nedostihala takového vichru a síly výraznosti, jako v studiích k „Démonu“ a v pracích posledních let. Nelze se nám podrobně obírat

v tomto krátkém náčrtku analysou duchovního příbuzenstva, vízího Vrubela k obrazu, jímž chtěl vyjádřit, posedlý manii, královské šílenství roztráštěného a prokletého ducha; nepřiznáváme si ani dosti sil povědět slovy křik a zoufalství, jimiž ozářena kniha, jak plamenem serafických zor vyprávějící o šílenství genia, jenž pocítil šelest letu nebeských sil. Před tou podivnou, měnivší každého jitra své obrysy, my všichni budeme ještě dlouho zněmli s široce vypoulenýma očima, a jestliže v tak krutém vidění našemu vědomí nedopráno pohasnouti, tu široké gesto, podobné vzmachu křídla, může býti jediným výrazem našich dojmů. Buď jak buď, jestliže dlaň Vrubelova a jeho barvy byly bezmocny podati ekstasi, zpusošivší jeho duši, tak nejsme my, již nosíme nicotné pablesky jeho žalu, s to, abychom vystihli chvění myšlenky, které se dotekl dech Démona, věčného zlatými péry... Ostatně i ti, kteří by se toho odvážili, pochopili by záhy, že se jim nedostává ani faktických údajů biografických ani psychologické zkušenosti, jimiž jediné bylo by lze proniknouti v taj tak složité a bolestné tvorby. Pročež, nepozastavujíce se již nad uměleckým obsahem studií k „Démonu“, dovolíme si jen upozorniti na zvláštnosti, jež našla vrubelská tužka v těchto náčrtcích, jako i vůbec ve všech pracích posledních let života umělcova.

Afsi ze strohého a příkrého hlediska se zdá, že počínajíc rokem 1902 čáry v kresbách Vrubelových

sklouzávají, pozbývají své pružnosti a své čistoty, po-
čínají mnohdy žvatlati skoro po dětsku; dost možná
opravdu, ve všech pracích, vytvořených mistrem po
prvém záchvatu šílenství, není už té tvrdé zdrženlivosti
ani toho schématu stylu do konce promyšleného, které
dodávají přísnosti a důrazné strohosti dřívějším pra-
cím Vrubelovým, ale nám se zdá, že nikdy před tím
umělec nedostihl té síly výrazu a vášnivosti, jaká jest
ukryta ve všech těchto zmatených a šilicích chundelích,
v těchto lakonických škrtech, zlověstně vznikajících ať
v „Emauských Poutnících“ či v mračných obrysech
jedva probleskávajícího obličeje v „Ezechieli“. V řadě
těchto kreseb portret ženy umělcovy zdá se nám po-
tud dokonalým a plným hluboké výraznosti, že bychom
neváhali věnovati celou kapitolu rozboru těchto forem
a techniky, kdyby to bylo možno v mezích našeho ú-
kolu. Nevidí se nám náhodnou tato „póza fintilky“,
která jediná mohla vyjádřiti něhu Vrubelovu a jeho,
možná, příliš výsostnou, jelikož byl geniem, lásku k jed-
nomu z přechodných zjevů života; utopil ženu v nád-
herné efémernosti násberek, a každý jich záhyb, jako
láska, neb jak „věčně romantické v lásce“ halí to křeh-
ké tělo, v jednom a témž čase i reálné i vydlabané sně-
ním. Všechn náš jemnocit, všechn chvějný a tichý
úchvat před nejjemnějšími tkáněmi ženskosti vymezen
umělcem v těch letech, kdy ještě nikdo z vrstevníků ne-
mohl předpověděti, v jaké formy se zlíbí životu odíti dáv-
né a stále ještě neobnošené téma lásky. Tento portret

— jest odrazem v zrcadlech umění našich snah po symbolických zkratkách, a touž dobou jest to — rozřešení známého problému přírody, smělost genia, který chtěl nejnepatrnější rysy dané reálnosti napojiti svou hlubokou a stále vzrůstající duchovostí; a mimoděk, prohlížeje „sledy“ těchto hran a linií, myslíš si, že Vrubel poznáv neplodnost pokusů, vylíti své niterné napětí v přísné formy, začíná hledati v porušování zákonů, jimž podrobena hmota, jazyka ohebnějšího a ostřejšího; zdá se, že chtěl donutiti formy, aby mluvily tam, kde se mohou jen drobiti a tlíti, svědčíce o pomíjivosti a nicotnosti svého těla. Neboť v pravdě přísnými a nezkrušitelnými okovy spíat život a vše, co v něm přebývá, tak že nijakými silami nelze přehoditi střel za čáru reálností a daných nám osnov bytí. Bylo-li toho zapomenuto geniem v žáru tvůrčí smělosti, či prostě příliš křehké bylo jeho psychické ústrojí — není známo, než tak či onak šílenství zadulo v jeho duši a lehlo pečetí na celých deset let jeho života.

A my, čtouce nyní kroniku života Vrubelova, my se nedivíme již těmto posledním kapitolám, ježto patrně nijaká pletiva nemohla zdržeti tak úporné a napiaté tvořivosti; křídla, vznesši se k takové výši, musela se podlomiti, vysílena; ale před tím, než ochabla, královsky se rozestřela k nebi, — a poslední práce mistrova, portret Brjusova, byla právě tak překrásná, jako jeho první práce... V jeden z těch dnů, kdy umělec dával tomuto portretu ostatek svých sil, pravil, odpo-

vidaje Brjusovu na jeho nabídku, aby s ním vypil vína:
— „Já jsem už všechno své víno vypil“. — a říkáje to,
Vrubel odsunul pohár.

Émile Verhaeren

ODCHOD

Jdou s kočkou svoji, se svým psem,
a na živobytí s čím ještě?

Jdou na večer do světa silnicí,
jdou lidé zdejší, pijáci deště,
větru lízači, mhy kuřáci.

A lidé zdejší nemají ničehož nic,
nic před sebou,
jen nekonečno ze silnic jim tento večer vane vstříc.

Z nich každý nese si na holi
a v modře čtvercovaném kapesníku,
každý nese v kapesníku,
s ramene na rámě je suna, když ho rozbolí,
každý nese, nohy vláčeje,
prádlo prodřené si svojí naděje.

Jdou lidé, lidé zdejší, poutníci,
jdou v nekonečno silnicí.

Hle, hospoda zde u holého lesa,
hospoda hle nepoznaných říší,
zde na dlážkách krys četné stádo plesá,
i myší.

V koutě lesů zplesnivělých hospoda se zhřívá,
zuby drkotá, jest zvětralého zdiva,
se střechou jak prašivina,
ramenem, jež kyne hosti,
do větru pnouc vyžraný kus kosti.

Jsou lidé bojácní ti lidé naši:
neštěstí svá požehnají kříži
a chvějí se,
zdejší lidé nechovají v duši své
ni ohně památky, jen oharečků dvě,
dva černé oharky jen, sbité v kříži.

V večera nekonečnu těká silnicí,
hrá klinkot stále stejný zvonků v zvonici,
a na křižovatkách zní v háji.

Hlas Madon v kapličkách to zve,
jež jako rozuteklé koroptve
se svolávají.

Jsou bázlivci ti lidé naši,
vždyť jich Panny beze svěc jsou ostaveny,
a jich kadidlo už nevoní:
jen v výklencích, kde stíny straší,
trs růží opadává, pivoní,
na strakaté šatky sošek sádrových.

Lid zdejší v jeho polích děsí stín jak hřích,
i luna v jeho rybnících,
pták, který o vrata se zabil v tmách,
náš zdejší lid má z lidí strach.

Jsou zdejší lidé nezručni,
mdlé vůle jsou a zdlouha sní,
ač ožehli jsou svéhlavostí,
jsou uhroviti, zakrsali,
počítají-li, jen na krejcary
a s namáháním bídu svou, a pak se postí.

Jich žně již po let růžence
chmurny drolily se na dně stodol podrytých,
jim do křemenů najížděly radlice,
v prst zarputile zabírali rzivých lích,
jich podrážděné zuby divoce
se zemi zatínaly do srdce.

Jde s kočkou svojí, se svým psem
a v kleci s ptáčetem,
jde s jediným jen soustem živobytí,
svůj polykati hněv, svou bídu pítí,
jde, nohy odřeny a srdce plesniva,
lid zdejší jde.

Svůj opouštěje kraj i skryš svou zde,
dnes večer v nekonečno cestami se ubírá.

Vlekou matky za suknice
děcek výbavu, jež ječí hladovíce
a tahána jsou, tahají,
oči starců přimhouřeny pátrají,
by ještě zahlédly, již naposledy,
koutek země, mrtvý, šedý,
v nějž se ledný vítr zažírál jak svrabu vředy,
a jež prašivina ohlodává jako mrazy.

Zástup čeledínů ze dvorců je doprovází,
paže zdřeny mají na provazy,
už jsou bez pýchy a hrdosti,
bez povzdechu po dnech, které mstí,
a po minulých časů štěstí,
v desateru prstech bez vší síly,

aby proti sudbě zafaly se v pěsti,
aby záští, jež má smrt k nim, zardousily.

Lidé rolí, lidé v tomto kraji
neštěstí až v nekonečno mají.

Jejich trakaře a jejich káry
též se klátí, nahýbají,
lámajíce, jakmile se rozední,
jehlovité kosti odvěkého dláždění:
některé, jež vyzábly jsou nad skelety,
potřásají amulety
na vojích,
a z jiných, skřípavých, se dere ostrý smích
jak okovů skřek v cisternách,
a jiným plamínky žhou v svítilnách,
a jiné jako příd se jeví z pola,
starých, rozlámaných člunův — a dvě jich kola,
do nichž zvěrokruh kdys vydlabali,
jak by pod boudou svět vezla s sebou celý.

Koně unavení, koně hladoví
v chůzi houpají své kostry laťoví,
vůdce zmítá sebou, posunkuje
jak mlýn bláznivý, z něhož do smíchu je,
občas vrhá, — leť už si kam chce, —

do dále
kámen ospalý
na osudu černé, táhnoucí tu krkavce.

Lid z těchto cest
má neštěstí — a poddán jest.

A stáda zarputilá, stáda hubená,
ať cesta jako struhadlo, ať sypká písčina,
rovněž hnána
bičem, který neustává,
bičem hladu, který s morem spává:
ovce, jejichž mdloba o každyčkový křemen klopýtá,
voli, jejichž bučení smrt blízkou mile uvítá,
krávy, které nateleny, těžky jsou,
prázdná jako měchy mají vemená,
osli s smrtí ukřižovanou
na žebrách, jež svítí odřena.

Tak se naši lidé stěhují, i zvířata,
cestou, jež se točí, jež se splétá,
jež jest samá noc a samota,
nesmírna jest, motá se kol světa,
z jakých dálek vzešla, rcete, kdy,
křižujíc a skřižovavši staré osudy,
prošla vřesy, vesnicemi, samotami hutí,

trávník hřbitovu jen skýtává jí spočinutí,
jde a kroutí se a v uzly zaplétá
pěšin hrbolatých, černých, bez vděku,
z jeseně jde do zimy a do jara a do léta,
unavena vždy, vždy bere se jak zakleta,
od věků jde do věků.

Zatím dole kdesi v dálavách
pod nebesy, které na zem táhne sazí, mastnot tíha,
s čelem, jež se jako Tábor zdvihá,
s chapadly, jež černa jsou, a dechem jako nach,
s omamnýma očima, by lidi z rovin zatáhly,
město hle, jež ve dne pod příkrovem, v noci rozkvétá,
město z sádry, z štuky, z dřeva, z mramoru a z železa
a ze zlata,
s makadly.

Přeložil Bohuslav Reynek.

Zygmunt Krasiński
MODLITBA ZA DĚTI

Ó Pane, Pane, Tys miloval děti, Tys přislíbil jim své království, Tys dovolil jim dotýkati se Tvého roucha!

O Pane! Srdce dítěte zmírá obyčejně v bolestných zkušenostech životních — jiné srdce pak vyrůstá v lidských prsou.

A to, co v něm bylo zprvu božského, již neprocitne.

O Pane, dovol, aby mým dcerkám uchovala se navždy v očích dětinská síla a v duši dětinské štěstí!

Učiň je krásnými jako květy na poli, kteréž nevědí ničeho o své kráse!

Nechť jsou vděčny a milý, by zlí neodvážili se proti nim povstati, by každý, kdož na ně popatří, odešel překonán jejich prostotou!

Dej jim rodinný krb lepší než jiným, aby v jeho jasu nabíraly útěchy pro duše a potěšení pro oči!

Uchraň jich tesknoty po tom, čeho na zemi nikdy nenajdou! — Srdce, jež si je zamilují, v jaru života, nechť nezůstaví jich potom samotných!

Vyslyš prosbu matčinu — kaž andělům svým, aby jich ostříhali — opuštěnost ducha oddal od nich — ať nikdy neumírají srdcem, než zemrou tělem!

O Pane! dej jim růži vykoupení bez mučednické palmy! Dejž jim věčnou nevinność místo chvilkové ctnosti — o Bože, věčný Bože, nechať jsou krásny, šťastny a vyvoleny!

MODLITBA

〈vepsaná do alba Jindřišky Ankwiczówny〉

O Bože, žehnej těm, kteří na mě patřili dobrým okem, kteří mě vítali dobrým slovem, kteří mě povzbudili dobrou myšlenkou! Nedovol, o Pane, by má vděčnost k nim rozvanula nadarmo, dej jí život a křídla, učiň ji andělem, o Bože, nad nimi, aby jich ochraňoval dnem i nocí!

I smutky, o Pane, nechť jako jižní sněhy rozplynou se dříve, než doletí k jich srdcím! I bolest, která jako proud valí se zemí, nechť se zadrží u jejich prahu jako vlna mořská, již sám přikázals s břehu: Nevylévej se dále! A jestliže z Tvé prozřetelnosti a spravedlnosti nadcházejí už časy, kdy po všech mořích a pevninách bude slyšán jen jediný hlas, hlas utrpení a bolesti, kdy každá rodina a každý národ půjde svou cestou k hrobu, alespoň jich zůstav pospolu u rodného krbu — nechať jsou Tvými vyvolenými, jako byl Noe kdys vyvolen mezi všemi!

Ať dům jejich za to, že byl archou pohostinnosti, jako archa plyne nad lidskými slzami a lidskou krví — nám zemřítí třeba v Tvém hněvu, o Pane! Královno nebes a Polsky, rozestři nad dcerami Polsky slavný svůj plášť, nebo čisté jich myšlenky nejsou z tohoto světa, nebo čistá jich srdce uchovala si lásku k bližnímu a víru v Tvého Syna, jehož opětovná muka započala se na zemi, a není daleko onen den, kdy nanovo se roztrhne veliká opona chrámová, kdy satan se rozhlédne a vyrazí skřek radosti, ježto neužří Boha! — V onen den strašný přikryj jich svým stínem, odděl jich od světa rojem svých paprsků, až pomine krvavá bouře a z mrtvých vstane Pán!

〈Ve Vídni, v srpnu 1833.〉

MODLITBA ZA SMRT V MLÁDÍ

Dovol, Pane, bych zanikla jako květ, pokosený o polednách,
bych neuvadala v soumrácném smutku.

Tehdy, kdy děti mé rozpuknou, jako poupata měnící se v růže,
chtěla bych odejít, Pane!

O, ukrat moji pout — uber chvil stáří mým zkouškám!

Nechť duch můj ještě svěží se odtrhne od mladého těla!

Nechť umírám v plnosti sil!

Nechť skonám v letech, v nichž skonál Tvůj Syn — nechť
nepřežiji sebe samé!

Nechť neslyším lidských hlasů, říkajících o mně, že jsem byla
kdysi!

V jeseni života nechť odletím jako z hájů listí, jako z luk květy,
jako z květů motýli!

Tmavé zimy, mrtvé zimy nesesílej na mě, o lásko moje!

Netresci mě tím, čím trestáš starce — připoutáváje jich k zemi!

Nepřikazuj mi, bych zvolna kráčela k hrobu obracejíc se co
krok po zelených nivách a pláních minulosti!

Obdař mě vytrvalostí a nebázní před smrtí!

Vlej mi v srdce víru, že tam je mládost bez konce — a život
neustálá vesna!

Nechť cítím, že mi ubývá dní, že touha větší mě jímá po Tobě!

Nedopusť, abych si hrála povadlými věnci, jako na úsvitě
svého věku.

Dej mi, bych zemřela mláda!

Dej, bych z pozemské vesny přešla do vesny nebeské jako
akord, který stoupá z nižšího tónu v tón vyšší — jak paprsek v

duze, který přechází ze slabší barvy v ohnivější, — jako vzniklá myšlenka, kteráž v jediné chvíli strhuje jako příval, veliká, nesmrtelná! Budu Ti žehnati ve chvíli svého skonu — ale pak-li žes mi předurčil dlouhé dni, dlouhé utrpení, ó Pane, staniž se nemá, ale Tvá vůle. — Amen.

Přeložil Josef Matouš.

Š A V E L

Co by se mělo říci, není v podstatě nic nového; ale nové jsou okolnosti, za kterých to říci třeba. Křesťansky uváženo takové jest dvojaké postavení židů: Syn Boží se zjevil mezi nimi, Syn Boží byl od nich usmrcen. Obě stránky tohoto paradoxu značí jejich velikost a jejich pád.

Jejich velikost jest, křesťansky pojímajíc, věčná, času se vymykající. Jsou jediným národem, jenž v čistotě prožil zjev hříchu, tudíž národem, jenž přijal od Boha desátero přikázání, vyvoleným národem Hospodinovým, jenž buzen jsa novými a novými od Boha volenými proroky, dostal a uchovával si zaslíbení Vykupitele, národem Panny Marie, která Syna Božího ve svém lůně nosila a na světlo porodila, národem, jehož řečí mluvil Syn Boží — neboť on v plné pravdivosti vzal člověčenství na sebe — v něm učil a jež k znovuzrození povolal přede všemi ostatními. — Pro všechno to křesťan váží si „žida“ nad všechny národy, svatá Písma židovská jsou spojována se svatými Písmy o Kristu a o začátcích jeho Církve v jednu knihu, povolání sluhové křesťanské Církve učí se řeči židovské. Se žád-

ného hlediska, ni se židovského, nemůže býti židovstvu, jakožto židovstvu, přičteno takového neskonálního významu jako s křesťanského.

Jejich pád se děje v čase. Jako jejich přednost, tak jejich úloha vůči Kristu jest nepřirovnatelně větší než pro pohany a pro pozdější: jsou na stejném místě a v téže době. Ale Bůh se neobjevuje na zemi, jak by se myšlení lidské domnělo, králem nebo mocným nebo vznešeným, nýbrž jim zcela roven, ano v podobě služebníka, v naprosté blízkosti, a potřebují jen vztáhnouti ruku, aby ho uchopili. Na tomto nejnebezpečnějším místě národ, jakožto národ, odepře. Jednotlivci se k němu obracejí; ale rozhodné jest to, že Petr není zástupcem a Jidáš jednotlivcem, nýbrž naopak: v Jidášovi svět zrazuje Boha.

To určuje od nynějška postavení židů ve světových dějinách a dodává jejich pokřesťanským dějinám smyslu. Kristem předpověděná zkáza Jerusalema jest obrazem jejich pádu. Evangelia, které bylo nejprve jim nabídnuto a od nich odmítnuto, dostává se pohanům, a postavení židů mezi křesťanskými národy nabývá oné nepřirovnatelné dvojakosti, která až do posledního staletí nepohnutě trvala: žid připravovatelem křesťanství, křesťanu nejbližší v neproměnném významu; židé skutečnosti potomky vrahův a zarputilými popírači Syna Božího, v nejhlubším opovržení jako zatížení naprosto největší světovou vinou. Zde není možno mluvit o křesťanském soucitu, jako Bůh ani se satanem soucitu

nemá, protože peklo nechce k Bohu. Národ židovský jakožto národ jest pod kletbou.

Ochladnutí křesťanstva a nahrazení jeho základního názoru pohansko-humanitním smýšlením (na příklad Lessing) otevírají židovstvu v západní Evropě a zvláště v Německu — německý duch jest židovskému v Evropě nejpřibuznější; vzpomeň na hrubou, ale jadrnou formuli: „Národ básníků a myslitelů“; všimni si také úlohy německé řeči v židovstvu — možnost činného účastenství, jež se v posledním století namnoze rozvíjí. Z židovstva stává se zákonitě dovolené zřízení. Po několik pokolení udržuje pieta židovská ještě formy a jakýsi obsah židovské zbožnosti; mimo tento pevně založený obvod vzdávají se — na rozdíl od východních židů — všech zbytků vlastní kultury. Jest pohnutlivá hanba v jejich snaze udělati ze židovství pouhou věc konfesse, jakými jsou také jiné konfesse; nepoctivost sice, ale překonaná poctivým úsilím, s vděčností a odevzdáním vyjiti vstříc národu, jemuž vděčí za všechno mimo náboženství. Nepřímo jest tím vyjádřeno také něco o změněné úloze křesťanství; když dříve náboženství odlučovalo, nyní kultura sjednocuje.

S náboženského hlediska, ať už křesťanského nebo židovského, nelze tohoto stavu udržeti, poněvadž se nadobro pomíjí absolutního řádu hodnot. Prakticky snesitelný stav lze si ovšem mysliti ještě tak, že by náboženství zde jako tam skleslo na věc bez významu, do kteréhož postavení, jak se zdálo, časem už se došlo.

Hospodářský antisemitismus — není-li jeho obrácení v hospodářství konec konců nepochopením sama sebe — nemá pro tuto úvahu významu, protože leží ještě pod sférou duchovních hodnot, jak je kulturní společnost v držení má a plodí. Dvoji věc by mohla onen, absolutně vzato, nemožný stav změnit: probuzení křesťanství s nezbytným hrotem i proti židovství, a s hrotem tím ostřejším, ježto rovnost postavení židů na kulturní úrovni vyžaduje nejjasnější zdůrazňování nerovnosti na úrovni náboženské — nebo pak probuzení židovství.

Provolání, které by židy budilo, aby se vzpamatovali, bylo by asi takovéto: „Nepřemožení a nezdolání zdánlivým vítězstvím křesťanství na Západě pozdvihujeme my, vyvolený národ Hospodinův, nyní u smrtelného lůžka křesťanské víry své dlouho ponížené hlavy a přiznáváme se k Jahvovi, jako k jedinému pravému Bohu, jenž nepřátele naše svým vlastním mečem pohubil. Příliš dlouho trval messiánský podvod, ale nyní nám dává Jahve znovu v síle povstati. Hospodin nedopustí, aby jeho zaslíbení bylo na nás zmařeno, a s obnoveným zápalem čekáme pravého Messiáše. Kdysi nás vyvedl z Egypta, z domu služebnosti, nyní nás posílil i k tomu, abychom se vrátili do země našich otců z předlouhého, nyní však přece se skončivšího vyhnanství.“

To bylo mluveno po židovsku. A národové evropští, kteří odvozují své jméno od Krista, dívali by se s malomocnou závistí, jak Israel znova povstává. Ale

pravý křesťan by se polekal zpupnosti a zarytě zloby tohoto národa. Jedno však by mu s úctou utkvělo: že žid svou věc buduje na Bohu.

Nuže, tomu tak opravdu jest! V této době rodí se židovské hnutí, židovské sebevědomí. Nejsou jejich vůdci, hrdí synové Abrahamovi, Jakobovi, Mojžíšovi a Davidovi? Ach, David, o kterém mluví, jest jim jen velikým spisovatelem; a u svých prorokův chválí jen veliká slova, nádherné obrazy a vystoupí-li vysoko, „ideje“. Práví, že nic jich už ve skutečnosti neváže, než jejich původ. A na tom stavějí naději nového židovského citění, „národního citění“, jehož by rádi nabyli.

Zrak křesťana se zklamán odvrací. Zapomíná žid tolik, že náboženský genius jest geniem jeho národa? Nikoliv, plně nezapomíná: židovská nábožnost náleží minulosti, možná budoucnosti, naprosto ne přítomnosti. Toť tvrdé, ale jest to míněno poctivě. Také nezapomínali žádného postavení proti křesťanství — či hnutí není ani tak židovským, jak se tváří?

Ale na tomto místě počíná to býti více než věcí vnitřně židovskou. Všechno zde závisí na postavení Krista. Staří židé ho ukřižovali jako nepravého Messiáše, křesťané ho ctíli jako pravého Vykupitele a Syna Božího. Obojí ho vzali, nábožensky řečeno, vážně, jedni ho odmítajíce, druhí přijímajíce ho. Ale noví židé jsou mnohem jemnější, mnohem rafinovanější, mnohem duchovější: neberou ho na plno. „Byl to zbožný muž, poslední výhon prorockého židovstva, úctyhodný zjev; jen

jeho myšlenku, že jest Synem Božím, tu mu pokojně darujeme, trochu splinu velikému muži neuškodí.“ Čeho se tím dojde? Ze „starokřesťanství“ se stává hnutí židovské, jež svědčí pro hloubku a význam židovského ducha; co následovalo po něm a nazývalo se křesťanstvím, jest znetvořením a pokroucením židovských idejí. Tak staví žid křesťana před strašnou a směšnou alternativu: buď nemá „křesťanství“ s Kristem čeho činiti nebo jest židovstvím.

Mezi mnoha myšlenkami světových dějin, jež se zrodily ze zášti, bylo zřídka kdy jemnější, jedovatější, opovážlivější. Prostým obratem jest panující křesťan od utlačeného žida ranou sesazen. Nyní by bylo možno začít spor o oprávněnost onoho tvrzení, který by bylo třeba vésti historickými důvody. Kdyby byla víra křesťana s tohoto světa, bylo by vše ohroženo; ale zde není možno se přítí, poněvadž věřící křesťan a nevěřící žid stojí na rozdílných polích a bylo by to jistě nicotnějším, než mluvit se slepým o barvě. Jest tedy možno tak mluvit jen „po lidsku“. Co se zde děje, uvažuješ-li to se stránky světových dějin? Člověk přehlíží po 1900 letech světové dějiny, vytkne každému něco bezpráví, otcům, že Krista ukřižovali, Kristovi, že se prohlásil Synem Božím, škrtně skutečnost, na níž se stavěla budova evropských dějin a dosavadní vztah židů ku křesťanům, a prohlásí tím celé dějiny za poblouzení, ne-li za dokonalý podvod. Myšlenka se zdá smělou, ale, podíváš-li se blíže, jest na řetězu a má také

uvázaný náhubek, aby nemohla kousati. Kdož otočí nazpět kolem dění nebo kdož může znova vejít do života své matky? Jest to zbabělá myšlenka toužícího snílka a vyhýbá se tísnivě nejen božské skutečnosti Kristově — čehož ani jinak nemůže — nýbrž i pozemské skutečnosti dění. Nečiní nikomu ničeho, snaží se jen stanovit, že druhý má nepravdu.

Že ta myšlenka nevzešla ze zbožného židovského srdce, to chápe nejen křesťan, ale i zbožný žid. Neboť právě tohoto místa on neobejde, že Kristus se vydával za Messiáše ano za Syna Božího, a k takovému člověku, který se provinil na tomto rozhodném místě takovou zlomyslností (nikoliv poblouzením), nemůže ukázati vážnosti ani za nehet, a nač nejzdrželivějšího se zmůže, toť, že dále upiatě hledí jako dosavad. — Tak zůstává křesťanu jen smutná podívaná na hnutí, jež tak samoděk mnohem ubožejší jest, než mu toho bylo potřebí. Bylo by jistě čímsi zvláštním, kdyby mnoho lidí bez důvěry v Boha, bez společných dějin, bez vyvinutého citu a smyslu pro pravou ústavu, náležejících mnoha rozličným národům, řečem a kulturám, sjednocených jen vědomím společného původu, dopracovalo se něčeho většího než hospodářské organisace, která jest olemována a okrášlena s osvojovací a přesazovací kulturou četnými vztahy obchodními, příbuzenskými a osobní sympathie. Všecko založené máme a vše, co má býti založeno, ještě prý přijde, toť stav pravdě nepodobný. Křesťan se nedívá na toto honění jinak, než

se díval Jonáš na Ninive, a takřka se zármutkem myslí na vymírajícího nyní zbožného žida, jenž Bohu svých otcův sloužil po způsobu otcův, neboť si v něm váží odlesku náboženství, na kterém stavěl Kristus, jeho Pán.

Jaká jest, po křesťansku uváženo, pro žida možnost? Jest-li zbožný, nebude na Krista hleděti; není-li zbožný a bude-li to chtít činiti, křesťan mu v tom zabráni. Zde lze jen poukázat na jednoho muže, jehož postavení jest jasnější, poněvadž stejně starý zbožný žid i nový nezbožný nikdy naň nepohlédnou bez hněvu; jest to ten, v němž se židovstvo obrátilo ku křesťanství, žid, v němž se vědomí o zavržení Israele pozdvihlo k věčné velikosti a jenž se bral úzkou cestou, která jediná ještě zbývala: není povolán mocí svého židovství ke Kristu, nýbrž přes své židovství jako jednotlivec. Vztahu ke Kristu se nenabude za léta nebo za století, ani předstihnutím doby, nýbrž současností a vystoupením tváří v tvář: Jest nezbytno, aby každý jakožto jednotlivec zakusil, že Kristus k němu mluví: Šavle, Šavle, proč mne pronásleduješ? a bude mu těžko proti ostnu se vzpírat. Málo jednotlivců vede Bůh cestou do Damašku.

Klement Ritter †

Uvedený článek psal spisovatel v zimě 1913. V říjnu rok potom padl na Marně. Že Ritterových myšlenek nijaký potulný antisemitismus do svých flachů zabírat nemůže a nesmi, to zde zdůrazniti jsme vzácnému nebožtíku povinni. (Poznámka ze Summary, I. čtvrtletí 1917, odkudž článek přeložen.)

Z NOVÉ NĚMECKÉ LYRIKY

Přeložil Bohuslav Reynek

F r a n z J a n o w i t z

STROMY

I

Bytosti nepochopitelné,
věčně stojí jak v ekstasi,
těžké cesty do nebes
každý rok přec kousek urazí.

Stoupají výše a výše,
spokojeni, že světlo
věčných hvězd v temnu
vrcholků jich zkvetlo.

II

Občas, večer-li tak chce,
křehká jejich koruna
jako lehký, tichý obláček
pluje v pásma etherná.

Neboť zhaslá žertva dne
vychladla již na popel.
Třeba, v zemi Boží pozdravem
ještě aby zelený dým spěl.

Emil Wiedmer

SRPNOVÝ DEN

Ptačí hrdla sípají,
zžehána praská tráva,
Studně chroptí na smrt.

Všecky ulice jsou prázdný
jako tlamy otevřených rakví,
a usínají těžkým spánkem.

Otto Ernst Hesse

VÝZVA

Vysyp svoje srdce,
ať všecka jeho štěstí,
štěstí hoře, štěstí radosti
vzplanou krvavým purpurem!

Vysyp svoje srdce
a volej, ať všichni
bratři a sestry
srdce svá vysypou!

A ejhle, díím vám :
Bude to hora
nesmírná.

Žářící hora,
s kteréž vnuci
na hvězdy se usmívají.

Wilhelm Klemm

VIDĚNÍ

Stínové jsou na hostině —
jako bílé kožešiny vznášejí se nocí.
Přátelé, tukejte si! Číše to, jež neznějí!
Zapomenutá hvězda jiskří se prostřed našeho kruhu.

Bloud, kdo myslí, mezi patou a temenem
že vše ukončeno, co se člověkem zve!
Srdce dychtění neuhasitelné, duchové paže,
jež se natahují po kruzích na Božích branách!

Ty pohledu pohádkového, — zda vydychuješ věčnost?
A ty, krásný profile plný zasmušilosti, skláníš-li čelo,
a hlouběji nasloucháš závitinám nebes?
Herakle, natahuješ-li údy na kamenných lávkách Věčného?

Což jest nyní začátek, konec, návrat?
Již se tomu neusmíváme. Všecky omyly se usmírují.
Celé světy padají bez hlesu
tmícími se brázdami našich rouch.

Kurd Adler

SOUMLAK

Večer jako válec
silnice urovnává.
Líbaje objímá
řeku i město.
Matka nehlesnouc
se smílovala,
radost i hoře
potichounku roztrhala.

Erna Kröner
MĚSÍČNÁ NOC

Vysoko na nebi luna svítí.
Zadumána, stříbrné vřeteno své potápi
v černou koudel vody.
Stkává jako samet hebký pás.
Vonně zpívá k tomu noční vzduch.
Vysoko v stavení na komoře
naslouchá divoké srdce.
V červené světlo lampy
kreslí se šestero černých křížů.

Edlef Köppen

MORGUE

Z listí a červené slámy vyrůstají mrtvá jejich těla —
tyčí se zlámané nohy, křečí se svírají prasklé ruce,
křičí na měsíc,
jenž hrůzou se třesa, na okně ukřižován bledne.
Hvězda chce uchopiti černý rubín,
jenž temně na podlaze šlehá
a tetelíc se utrhuje.
Kročeje stráže přede dveřmi
jako pukající železo tlukou do dláždění.
Na zdech, jež naň dorážejí, čítá
(bled jako omoklý asfalt) vteřiny,
až bude vykoupen.
Kletby a modlitby kolem něho poletují.

Simon Kronberg

NOC

Lampy mrtvých číhají
pod klenutím Noci. —
Kamenná zdiva truchlí
kolem rakví šelestů. —
Spálený smích leží po ulicích.

I v a n L a s s a n g

KLEMENTINA

Již jak na příkrém schodišti
jsi mi blízka,
zdvihá se vysoký můj dům, a blýská,
světlem nad řadou domů dští,
a tak jest naplněn nebesy,
a nalévá se
a hřímavě se od boulevardu odpoutává,
jako vzducholod', jež provazy
své potrhala. —

A pod střechou naše komůrka malá
pučíc žene nad střechy a komíny,
plamen jediný
v městě mrtvých
a tmy.

S. D. Steinberg

VIDINA

Na lučině stojíš, všecka potopena v bolesti.
Spadši, leží koule sluneční
na okraji světa.
Stojíš jako vkleta
v rudé hvězdě skvělé,
po tvém přepokorném těle
po tvých rukou, po tvé tváři
řekou rozžhavenou světlo stéká, krví září.

Jest mi, jak bys obnažena v této výhni stála,
z těla tvého v oči krev mi sálá,
v neviditelných jak rourkách stoupá, zas se sklání.
Nepokojné tvoje srdce vzrůstá v tomto ssání,
tělo vyplňuje, z něho až se rozpíná,
— nalévá se, zaobluje širá srdce vidina.

Slunce zastiňuje, šlehá v ohních červených,
trhá sebou, hasne — mizí jako v teple sních.
A, ni slunce nad skalou již nestojí.
— Zda, což tobě učinil jsem, příliš nebolí?
Tvé Nejhlubší zda vyplašil jsem ze spánku?
Přetěžka jest cesta od člověka k člověku.

Willy Küsters

MELANCHOLIE VOJÁKOVA

Zhaslý večer, smutek ovíjí se našedle
kolem záhy rozbrázděných lícních kostí,
s chvěním zdvihám ruce, strastí ovlhlé,
strastí duchovní, jež roste z tělesnosti.

Bolná hlavo! Myšlení tvé pouhý vrak.
Divá, prázdná pláň se bez útěchy rozprostírá,
duši moji za moře si vleče šedý pták,
v pohřebiště, k kostem bledým jako síra.

Ó že zhasla v změti všecka útěcha!
Za zlou choutku, poroben jsa, němý,
odsouzen jsem, bych dal mládí, radost, smích.
Zdali pramen bídy přec se nessychá?
Slyším, anděl smrti černými jak šumí perutěmi.
Odráží se na mně, v vyleštěných knoflících.

TŘI BÁSNĚ
CHARLESA GUÉRINA

P r a m e n

Jdi až k prameni, kam cesta její vede,
s dívkou selských půvabů,
jež si na rameni nese v ruce hnědé
širou, z bílé hlíny nádobu.

Nitku vody ssílá mechovitá skála
v kapradiny políčku:
dívka stanula, džbán ještě lehký sňala,
staví si jej do písku.

Potom na ohnuté koleno jej vnáší,
hrdlo vodě nastaví,
pramének se nepodtrhne, o kraj nerozpráší,
vtéká, čist jest, modravý.

V slunci večerním se boky džbánu třpytí,
nad nímž žena sehnuta,
voda, již se urna ponenáhlu sytí
v stupních škály kлокotá.

V e č e r

Čistý měsíce kruh svítí
v břízy koruně,
v záři svojí dává sníti
u vod dědině.

V mlhy přisvit modře plavý
třpytný okov zní,
jejž si kdosi po tmě staví
na kraj roubení.

Paprsk slétá na radlici
v stínu uloženou.
Větérek mne hladí v líci
z stodol vůní sennou.

Voli jsou již napojeni,
nesvívá jich jho,
dávají se do bučení
sladkého a dlouhého.

Zavírají okenici, zpívá
šustla jak na listu.
Voda nyní stříbrem skrývá
taj svých šelestů.

Ejhle, mladá dívka stojí
v dveřích zářící,
navléká nit v jehlu svoji
proti měsíci.

T ř e š n ě

Třešně, které alejemi dlouhými se ubírají
v cestách od vesnice do dvora,
v krásných šerech června plny holých lýtek • plají,
suknic, které vítr nabírá.

Poutník, jenž zde zabrán, aneb na nic nemysle se běře,
oči obráceny na cestu,
šťasten pokojem, jenž sladce chutná v šere,
hlavu zdvihá v vzdušném šelestu.

O strom žebřík opírá se, v listí sahá
jež se chvěje, cosi z něho vyniká,
ruka trhající, tamo jiná ruka vlahá,
tamo celá děvečka.

Vedle nader stojíc, září noha bílá.
Žde zas paže, opletená o šíji.
Sukně o souček se pevně zachytila,
ukázati koleno se nebojí.

Pohledem tím zdola dívky rozkochány
vykřikují, hrozí, zlostny jsou,
pak naň za trest, jako krupobití rány
přívál třešní natřesou.

Sbírá si a dumá, s plodů růměnnosti
přichytší se prášek stíraje,
že ta dítká krásná, jež koš stromu hostí
prsý mají tuhé jako třešně, nežli uzraje.

Ale modrá noc si lehá v kraji.
Třeba dáti do kroku.
V kopcích zlatí paprskové luny plají,
vyprovázejí až k potoku.

Potkáváte vozy sena s nápravami skříplavými
svěžestí vzduch vlahý zachvívá se chvílemi.
Hlasy zdálky pronikají v lučinách mlh dýmy,
sekáčova kosa ještě pobleskuje z tmy.

Vmalována nad krajinou v zadýchané nebe
ze sladkosti žhoucí šera červnového vyšlehla
chodci, jehož duch proud slasti střebe
nahá dívka osmahlá.

Robert de Souza

Přípravné rozmluvy na cestu do Lurd

Na okraji knihy p. Jorlse-K. Huysmanse

FILOSOF: Víra v Pannu Marii Lourdskou a v její zázraky není článkem víry, není-liž pravda, milý doktore? Doufám, že neuráží vašich citů, mluví-li se o tom svobodně.

LÉKAŘ KATOLÍK: Vaše svoboda jest úplná tak jako naše; jsme ostatně příliš ujištění o své pravdě, abychom se jí báli.

FILOSOF: Každé náboženství, ať jest monotheistní či není, má dvojí tendenci: tendenci *sjednocující*, rozumovou, čiře spiritualistní, jež usiluje zjednodušovati kult a uctívání jediného božství; tendenci *dělivou*, citovější, jež usiluje zmnohanásobiti formami klanění rozličné stavy božství, zlidšťovati je jakýmsi ustavičným anthropomorfismem. — Nuže nepopřete, že mnoho upřímných věřících si protiví toto mnohonásobení, že jsou dotčeni privilegováním té a té »panny« před onou jinou a že považují i za nebezpečny náboženství tyto soudobé i postupné formy, jež mají úplně vzhled — vzhled pravím — mnohosti pohanství. Což nezaujalo, neuvědoměně, ale skoro veskrze, pro mnoho duší zbožných uctívání přímluvců místo uctívání božského? Věřící velmi povýšení duchem toho želi a hledí na Pannu Marii Lurdskou jako na zjev málo si zasluhující přízně.

LÉKAŘ: To mi jest načisto jedno... Já jsem duch praktický a vidím jen resultáty... Nuže resultáty jsou: Lidé přicházejí do jistého kraje, oddávají se jistým pobožnostem, pijí jistou vodu a tito lidé, kteří byli ne-

mocni, bývají uzdravováni... Tato uzdravení já konstatuji; všichni moji druhové je mohou konstatovati se mnou, napřed i potom, zkoumáním nejvědecktějším... Jsem věru dohnán prohlásiti, že tato uzdravení jsou anormální, tudíž dílem síly neznámé — a proč ne síly vyšší, nadpřirozené? — jež se projevuje berouc na se formy na náš dosah.

SLOVUTNÝ UČENEC: Přerušuji vás... Konstatujte si!... ale nečiňte závěrků... Nemáte na to práva... To není ani dost málo vědecké; co jest vědecké, jest experimentální, a vaše experimentace nemůže zkoušeti *příčin*... Nevíte, zda modlitba, koupání, pití atd. nejsou podmíněnosti daleké od pravých příčin...

LÉKAŘ: Mistře, dovolu, abych vás upozornil, že právě vy sám jste neexperimentoval a že vám chybí základní pojmy diskusse na této půdě. A co se toho týče, proč tedy vidouce fakta tak udivující (jichž nemožno popřít, ana jsou potvrzena přemnoha lékaři všech zemí a všech náboženství), Akademie věd a Akademie lékařská nevysílají každý rok do Lurd komissi, jíž by bylo uloženo, aby sbírala dokumenty potřebné k prohlášení nejprísnejší pravdy. Což by tím nezískala zároveň věda i náboženství? Zjevy, (abych neužil slova zázrak, jež by vás uráželo), jež se spatřují v Lourdech, což by nemohly uvést vědy na stopu významných objevů? Skoro by se řeklo, že toho nečiní ze strachu před pravdou...

UČENEC: Naprosto ne, ze zdvořilosti toho nečiníme. Máme na vybranou: buď bychom byli přivedeni zjistiti, že vaše uzdravení nejsou zkoumána v podmínkách dosti vědeckých a jsou přeceňována, a tehdy zbavili bychom trpící lidstvo nesmírné naděje, jež mu nemůže škoditi; nebo bychom, jako už kolikrát, konstatovali vaše zázračné úkazy, aniž bychom mohli určitě stanovití jich příčiny, a z naší nesnáze vysvětliti je, posilňovali byste svou víru v jakési nadpřirozeno, jemuž ne-

můžeme dávat valného úvěru, poněvadž teprve ode dne, kdy věda ho již nedbala, postoupilo ve vědomí, uniklo z noci pravd přirozených, kterých už ani vy myslím nepopíráte.

FILOSOF: Slovům *přirozený* a *nadpřirozený* není dovoleno přikládati hodnoty absolutní. To zhola nic neznamená. Narážímeť denně na okamžité nadpřirozeno, jež bývá zítra přirozenem; a po věky považujeme za přirozeno, co se na ráz dává zase na cestu nepoznatelného. — Vy, milý příteli, slovutný učenče, jste stejně pošetilý, věře, že jste si dobyl jistého panství, jako p. doktor jest prostosrdečný ve svých závěrcích. Zajímavo jest, že svědectví věkův potvrzují ve všech kultech neméně nepochybná uzdravení. U Egypťanův tak jako u Řekův bývaly svatyně uctívané a uzdravující, jež jistě mnoho pomáhaly, neboť se davy nešálí do nekonečna.

LÉKAŘ: Nevěřím, že by kdy která svatyně čelila za bílého dne tolika *kontrolám*, ani že by skýtala archivů tak zevrubných.

FILOSOF: Budiž! ale nechť jakékoliv jsou vaše zázraky, nepokoušejte se označovati jim původ příliš perfektní, to jest objektivovati s přílišnou přesností umínné ekstase malé pasačky; nechte každému věřícímu jedinou a tajemnou sílu jeho víry právě v osobitosti jeho zanícení. Nyní, když jsme v proudu, nezdůrazňujte symbolisací, jež nemají realit, leč v nás. . .

BÁSNÍK: Ach, dovolte, ať protestuji proti tolikeré suchopárnosti! Není nezbytno míti orthodoxní víry, ba ani víry vůbec, aby vás dojímal mystický příběh Bernadettin, abychom byli vzrušeni, že za našich dnů jsme byli svědky zázračného zrození národního kultu. . . Není naivnější a svěžejší básně středověké. Vše se tam nalezne: Intuice čistého srdce, magické šero jeskyní, krásná Paní, přinášející pomoc, obživující zdroj, až i kouzelná bylina, jež uzdravuje i vyživuje. Ze skály září

4 Přípravné rozmluvy na cestu do Lurd

světlo, a v tomto záření jest krásná Paní, a ve všech prvních zjeveních »Paní« ta nemá jiného jména než víly starých stromů a studánek... A malá pasačka slyší z tohoto světla Hlas, který k ní mluví... slyší hlasy, jež velí... — Ale, pane filosofe, nepozorujete, že vám znova vypravuji transponování legendu o Johance z Arku! Zapomíná se, že ona legenda nebyla méně výjimečnou? a že jí už nelze vyrvatí z půdy národní? Obě pastýřičky se sdružují skrze věky, prostinká Pyrenejka se stanečnou Lotrinčankou, za rozličnými cíly. Dlužno věřit, že dějiny Francie nikdy nepřestanou býti pohádkou o vílách a bohatýrskou písní, ovládanou hlasy jejích starých keltických skal, jejích zřidel a jejích věkovitých lesů. Jest to právě tak bájno jako ten vír rekův a panen — nezapomeňme své sladké Jenovéfy — podávajících si z rukou do rukou korouhev a prapor Francie na žně zázračných hrdinstev... — S potěšením tedy vidím ve vybásnění Naší Paní Lourdské spontanní výkvět rodné země, tryskající z hlubin tradice na obrození národní, psychické i fysické, co do velikého zájmu doby, totiž zdraví. — Rozumování nikdy nic neprospělo; intuitivní cit stále vede svět. Ježto se nám mluví do ohluchnutí o hygieně, o nemocech, ježto se oznamuje bez ustání veliká invase mikrobův, invase ta nastupuje za výboj anglický z XV. věku a dav slyší Hlasy »čiré prostoty«, pasačky dítky, toho, co jest nejbližší země, Panny-Víly, která po kouzelníku Merlinovi přináší ve svrchovaných okamžích spásu; citem se osvobuzuje dav. — Vy filosofové jen proto nemůžete s místa, že nechápete Hlasův; již Sokrates měl hlasy.

FILOSOF: Rozhodně, básníci jsou více než kdy jindy »žongléry«.

UČENEC: Kejklířskými kousky se pravda neodhalí.

LÉKAŘ: Řeči, řeči, řeči!... Zkuste napřed býti nemocni...

Vasilij MILIOTI kreslil (1906)

UKRAJINA

Jdu plání jezernou, kde jako v zrcadlech
se shlíží borovic rodiny rudokmenné
ve hloučcích rozmarných bažinou roztroušené
jako ti cikáni, když přijdou na nocleh.

Smrčky i břízenky z vřesoví povstaly
rozhlížejíce se, odkudže sladká kosů
se dumka pramení. (Pěvci, již lásky losu
propadli, svěrují tíseň svou do dále.)

Samoten loudám se v myšlence zbloudilé
a přec ne zcela sám: má věrná milá družka
kol hrudi svírá mne — tož vyleštěná puška
jde se mnou na toulky, výlety spanilé.

A v dáli zjiněnou se průvod sivých chat
v čepicích doškových ubírá, zasněn v sebe.
Jich vůdce prilby tři své lesklé vznáší v nebe,
tot cirkve řecké, hle, dřevěný majestát.

Ve stínu jejím snad hraje si malá druž,
tož děti knězovy a zpěvákovy husky,
jak často vídat tam, kde starý kostel ruský
své dumy vyzpíval a prázden stojí j iž.

A chatě do šedin se květohlavý štěp
naklání s pietou a chvějnou tkání stínů
přikrývá pod doškem vlaštovek domovinu,
kam stará přináší co chvíli živý chléb.

Po lukách květnatých se pestrý národ krav
rozběhl svobodně. Hlídače nezříš ani.
V tom dusot slyš! A hle! Z lesního zadumání
v oblacích prachových se vznáší koní dav.

Malí a zjezení. Hřívá jim křídlem je.
Houf hříbat snaží se zachytit jejich stopu,
přes pařez, houštinou, rákosím, přes zátoku
malinký ferina na koni harcuje.

Sotva se vyklubal, již bratrem byl mu kůň,
na pružném hrával si spícího bratra břichu
a sotva desetkrát zřel máj v kvetoucím smíchu,
již s druhy o závod pojížděl v lesní tůň.

A což, když sluneční koule jde k západu,
pačesy planoucí v jezírku smáčíc,
rackové zabřesknou i hejna divých kačic!
Myšlenky hrouží se v rudou tu náladu.

Čáp zobec zbarvil si i nohy do ruda
v rumělce bahnisek a křídlo k »jazdě« zvedá,
když Kaška na koni jej vyrušila snědá,
mníš, lesní panny to čarovná odrůda.

Mandelík svítící v kovové nádheře,
s družkou svou po vůni dal se hnízda
a když pak utichá zpěv, vrískot, dusot, jízda,
milion hrdel se rozjásá do šere.

Basují ropuchy — estáta do bláta —
na houslích skokani tremolují,
»tralala« rosničky, klarinet kuňky dují,
»huhuhu, tralala, hapala do bláta.«

Bílá Tekla, hadačka a vědma, jitra jaksi podzimně — zeboucího porodila křidlatou černou myš, a každý hádal v novorozenci čertovo dítě.

Jermil, němý a beznohý syn staruchy, zakopav u smetiště neřád, oběsil se.

V noci na svatou Kateřinu, kdy podle dávného zvyku, děvčata uhryzávají větvičky a chodí s nimi do postele, aby uviděly ve snu souzeného hochu, prostřed kruté řádící metelice znenadání zarachotil hrom na nebi, a bláznivou Helenku, dceru staršího železničního dělníka, našli na úsvitě v městském sadu poskvrněnou a mrtvou s větvičkou v zubech.

Na Mikuláše ukázala se v dýmných oblakách tři duhová slunce kol divě-mrazného slunce.

A tato tři slunce, která se zjevila, lehla na město němou tíhou.

— Zimnice, jaká, hleďte, nemoc, co nás ještě nečeká!

— Nekrákej.

— Což snad to já, není to — můj výmysl, oh. Jáhen onehdy na litaniích se o tom zmínil.

Každý přemýšlel o zítřejším dni, o bédě, která stála

jížděly na všechny kraje vagony do vrchu naplněné všelikým zrním a moukou.

Před Vánocemi na Štědrý den zavraždili Bílou Theklu, a pečlivě sledy ztajili.

Na čas nastalo upokojení, jako by se byl kámen svalil se srdce.

Obmyli se na Zjevení Páně v ledových prohlubních studenou tříkrálovou vodou, pokřidovali všechny kouty a dveře křížky. A vše šlo jak po másle.

Pravda, o masopustě za blátivých cest valem div ne v každém domku stenali a svíjeli se: bolely zuby.

Ba i vzduch byl prostoupen jakýmsi zvláštním zápachem: zubním a kafrovým.

A tak to trvalo týden.

Přichvátala vesna, ranná a teplá. Hojností vody roz zelenaly se na Velikonoce sady, a na polích vzešla ozim, silná a pevná. Na Provodnou neděli zahrály svadby.

Leckdo i Bílé Tekly dobrým vzpomenu: — Nebohá, žel, že nežije, žel!

Začato se stavbami: se slavnostním vykropováním kladeny pevné základy, a den co den, věžíce se, vznášela se lešení kol boku prkenných křížův, žehnajících budoucí příbytek.

Na sklonku Velikonoc nemálo poplašila jedna událost, natropivší hluku ve všech vrstvách města: z hořící archijerejské koupelny vynesli ohořelý trup matky — abatyše panenského kláštera svatého Ducha, a pře-

osvícený Otec Antonín dlouho nemohl docházeti na bohoslužbu pro spáleniny na celém těle.

Mrkali na sebe, usmívali se.

Byl však z toho i zármutek.

— Čert ukradl kříž, kříž je — čertův.

— Rohatý zaujal chrám a trůn Boží. Poskvrňuje rach, cíboř, plivá v kalich. A lidé nepřijímají krve Kristovy, nýbrž slinu ďáblovu a nepožívají Těla Kristova, nýbrž neřády ďábla.

— Nemastný žvást, všechno toto. Ani Boha, ani čerta, ničeho není, život.

— Jaký život?

Po teplém květnatém máji nastoupila letní vedra, a mnoho dnů ni deštíček nesvlažil žíznivých vysýchajících polí a luhů prachem pokrytých a zčernalých sadův.

Ona přichází.

Jest blízko.

Jak mračno, stahujíc se, vyrůstá nade dny.

A dusí, a dusí.

Z každého předmětu, z každé tváře, v každou hodinu hledí na mne a za minutu mé zapomětivosti trestá dlouhou nesnesitelnou mukou.

Neznám jí celé. Toliko ji cítím. Nevím, odkud jest, s jakého konce přistoupí ke mně. Toliko cítím, že jest všude dokola.

Mé rty se již nechvějí od smíchu. Mé srdce nemůže se smáti.

A srdce nemůže proklínati, jak proklínalo.

S tichým repotem mi usedá.

Hle, přijde, dovedeš jí odolati?

Tys proklínalo, tys milovalo.

Dovedeš jí odolati?

Nikdy nedovedeš.

A svalíš se, jak snop, k jejím nohám, a ona tě rozdáví, zuhelnatí svým bleskem.

Nevím, k čemu se přiskobiti?

Dej mi alespoň oprátku!

Avšak, možno-li, nechať projde mimo.

V krásné poledne na Jana Křtitele zaznělo s kostelní zvonice poplašné zvonění.

Vzňaly se na různých koncích celé ulice napěchované dělnickým lidem a všelikou chudinou.

Malinké dřevěné domky a nejspíše hrubé nevlídné

byty zpod ložnic a nocleháren vzplanuly jak trouch-nivina na hromadu složená.

Vyšlehával plamen a mizel v gigantských vřetenech prachu; vřetena tyčila se a vrtěla svrchu až dolů, ze středů do konečkův.

A čísi ruka, běsníc, předla dusivou ohnivě šerou přízi pod rozžhaveným nebem bez jediného obláčku.

Lidé znenadání byvše zastiženi pobíhali se ztrnulým jazykem a divým zvířecím pokřikem, dupotajíce v této písni požáru.

Nabírajíc dechu hvizdla v pracovní hodinu tovární píšťala.

A hvizd její byl cizím v bezdně ojedinělých hvizdův.

Ó smilování, ó milosrdenství . . .

Jen co bychom děti zachránili, co bychom majetek odklidili . . .

Tyto poslední křiky lidí a věcí smrti propadlých rozdíraly duši.

Vynášeli ikony.

Věřili: ikony se nás zastanou a zaštití od zkázy.

Ale plamen, krada se a úporně štípaje, prodíral se a vyšlehával — objímal nová a nová ještě celá bydliště.

Zoufale, ztuha vířila jiskřivě dymná, modrá, bílá vřetena . . . Roztočený nebozez, navrtávající ohněm těžký vzduch . . .

Malinově-červená rozrůstající záře tetelíc se, rozlévala se nad městem.

I trčela černá zuhelnatělá trámová požářišť jak šibenice.

Hořely železniční dílny a nafta.

V zběsilosti a hrůze, jak naštvané, vyskakovaly hořící lokomotivy ze svých železných kúlén. A po všech cestách ječely trhaným suchým pískotem.

A cos děsivě, zlověstně vzdychalo, syčelo pod jich rozžhavenými flapami.

A tito kati bez slz hynoucích strojů vytápěli večer.

Rozsýpavě a táhle jak fontány šuměly požáry elevatorův.

Kdosi přesýpal zkrvavělé jantary zrn a z plna hrdla se chechtal.

V kouzelnou půlnoc Jana Křtitele v hodinu kypícího života s kostelní zvonice bili na poplach.

Zakouřilo se z veselých domův.

A polibky ohně žárlivě se vpíjely v ústa žen, na smrt odhazující soupeřův, a vášnivě tenkým jazykem lízaly těla, prožehující je v nenasytlosti do bílých kostí.

A zpití hosté padali nicí před tímto červeným, neúprosným chamtivým hostem.

Obnažená těla, v objetích, pořezaná sklem, ohlodaná sžehnutím, padala s vrchních poschodí, padala a mačkala se, deptána kopytem i nohami.

Rozpálené zornice tísničího se davu šířily se a praskaly od omamného žáru, a chropot zvířat mísil se v skřípající chechtot, modlitbu a úpění.

Mnich v tmavém rouše, mnich s nepohnutou tváří stál ve výhni požáru.

Byl, jak v poledne, samo jediný bezstrastný a strašný svým klidem. Byl věštebný i tajemný, jako mučivý beztvárný sen.

Oheň žířící kdes v hlubinách zor pronikal oheň.

Tisíceré ruky chýtaly za podolky, za okraj kapuce, tisíceré ruky lezly k nohám, sbíraly, — líbaly prach.

— Ochraň nás!

— Spas nás!

— Slituj se!

— Slituj se!

— Slituj se, slituj! — bil kostelní zvon strašně na poplach, když líně vycházející slunce, vydechujíc krvavě-zlatistými paprsky v stoupajícím dýmu, ozářilo zemi.

— Prchněte, prchněte! — vybuchoval a kroutil se čmoudivý víchř kol pekelných vřeten žíravého prachu.

S dvou protilehlých konců města vyvalil se hrozný hustý dým.

Hořela káznice.

Hořela nemocnice.

Vězňové vylámali železné dveře, mřížovím rozdávili sluhy a ztlučeni, postřeleni, plazili se, jak morem stížení podél ulic od ohně popukanych.

Oh! jak se vzňaly komory zaplavené nečistotami jaký hodokvas mstícího ohně, volného, ničícího živé hroby — prokletou káznici.

V dusných nemocenských sálech skrz žlutozelené světlo v křepčících oranžových sluncích sténali srdce zdírajícími stony, a rozléhal se pekelný chechtot šílených.

Oheň jak veverka kvičel a hupkal. Přehodil své hořící sítě přes zeď za zahradu na jatky.

Otřáslo se město předpotopním řevem, vzplakala zvířata v člověčím žalu.

Od káznice chytil hřbitov.

Oheň zotvíral svým těžkým sochořem hluché hrobky.

A mrtví zdvihali se z hrobův a rostli v černé sloupy-mraky, zastíněné šedým oblakem zápachu.

Mnich v tmavé říze, mnich s pevně sevřenými rty, skříživ ruce, stál prostřed zhovadělých davův a pomínutých zvířat.

Kol jeho hlavy jiskry a mihotavý plamen, jak hejna
zlatých ptákův.

Poplašný zvon neustáváje, bije, bije, bije.

A lidé běží, otrhaní, ožehlí, zoufalí.

Erární kořalna hoří!

Ohnivá vodka šírá srdce.

Otce jsem zařezal,
matku svou ubil,
rodnou svou sestřičku
v řílce utopil...

Polity lihem v modrém nesnesitelném plameni tisíce
zmučených trupův.

Hrůzou šleli.

Matky tratily děti.

Děti tahaly centové nůše.

Neodvažovali se zůstatí pod uchráněným krovem.

Opouštěli domy, vycházeli na ulici.

Hledali žhářův.

Zdálo se, že už jsou na stopě.

Viděli jakés ženštiny potulné u podvrátní domů.

Roztrhali staříka hlídače Simeona, neopatrně si zakouřivšího dýmku.

Studentu urvali ruku.

Kohos do ohně hodili.

— Kdo že? Kde ho hledat? — tázali se mnicha.

Mnich mlčel.

Na plotech černými písmeny jasně stálo: „Zítřa nebude požáru.“

— Nebude požáru! nebude!

Šarlatová hustá síť uvisla nad městem, a kdes v její hlubině plulo krvavě hořící jádro, šířící otravu zápachu a čmoudu.

Tak začalo se třetí jitro, třetí a poslední den.

V noci shořel kostel s ostatky. Shroutila se zvonice a řvavé srdce zvonu na poplach už nebilo.

Vyšly z plamene tři ohnivé sloupy-kříže a třesouce se zašly odpluly v rudou strašlivou noc.

Vřelo srdce, poklesaly ruce.

Dál už nebylo, co by hořelo.

Dohořelo.

Ploužily se pomatené šílící tlupy.

Všechněch, kdo upadl jim do rukou a do koho zafali zuby, zabíjeli hlavněmi.

Opilí děsem, zoufalstvím a krví k noci opustili město.

Na lemu polí, tisknouce se druh k druhu, kol trouchniviny a nakradených věcí, schovávali se v poslední noc, kdo zůstal zdráv.

A mnich v tmavé říze stál uprostřed trosečníkův.

Než hlasem nikdo nevyzýval, neprosil mnicha, toliko zraky, sta zrakův upíralo se k jeho srdci, skrytému pod sutanou.

— Slituj se, slituj!

A hle, po prvé zachvěla se nehybná tvář mnichova.

Mnich rozerval na sobě roucho, sňal s hrudi nádobku a omočiv kropáč, pokropil prosící zraky.

A ihned pláň, jak jedinkou hranici suchého dříví, rázem zachvátil plamen.

Ohnivý mrak rozryl nebe, rozsekl noc, zakřičel křikem, zavířil.

Jiskry, jiskry ...

Byla hluboká tma daleko nad spáleným městem.

I hvězdy bály se pohleděti dolů, na zemi, na člověka
v tmavých cárech.

A ptáci neodvážili se sletěti na mrchy, neodvážili se
zašustěti křídly kolem člověka.

On jediný stál uprostřed popela spálené země ...

Prokletá, rodná zem !

Přeložil P. Josef Vašica.

Vasiliy MILIOTI kreslil (1906)

S. Garling - Palmér

VERNER VON HEIDENSTAM

Jeho jméno jest dosud málo známo v Evropě. A přece Verner von Heidenstam jest v tuto dobu nejznamenitějším básníkem skandinávským. Jest strůjcem a nejoprávněnějším představitelem nejnovějšího esthetického ruchu, který tak před dvaceti pěti lety změnil ve Švédsku směr literárního snažení, zaraziv v jeho rozmachu směr starý, zavedený Strindbergem, jehož psychologický realismus se sice rychle vžil, ale též brzy přežil.

Vůči tomuto nepravdivému nespokojenci pokojný optimistický Verner von Heidenstam stal se mluvčím nového uměleckého obrození. Po zástupci „sociální nespokojenosti“ zbyly pokolení, jež z něho vzešlo, jen kyselé hrozny a z nich laskominy. Verner von Heidenstam jen tím, že zůstal na své sluneční výši, nesestupuje v davy, udržel sílu tepla a plody jeho uzrály v žádoucí sladkost. Vyšed z internacionálního esthetismu, přichází bez hluku a beze srážky k nacionalismu, který „národní“ spisovatelé budou zváti útočným.

Jsa aristokrat rodem i duševním uzpůsobením, měl štěstí prožiti svou mladost daleko od života stěsnaného, dalek nízkých trampot a zápasů s denními zlostmi, které ujařmují ducha v malých zemích nemilostivého

podnebí. Volně proudící radost života, skvělé barvy Východu, klasická, malebná a skulpturální krása Itálie se svými hlubokými tóny katolického středověku, nádherného a opojného každému, kdo až k němu pronikne, všechny tyto rozmanité živly učinily z člověka povýšeného duchem i rodem pokorného a hrdého autora, rozvíjejícího se ve vše, co jest krásné, bohaté a překypující živoucí silou. Ošklivost, sociální zaviněná bída mají pro něho ráz skoro neskutečný; nejsou jaksi leda vynálezem ducha moderního. Tvůrce *Hanse Aliena*, ctitel a velebitel slunné krásy dob starodávných vidí, jak duch moderní, prospěchářský a ošklivý, odívá se ve vestu německého učenice a nasazuje si jeho vše drobníci brýle, i pozdravuje papeže v bělostném hávu jako posledního obhájce Krásy.

Ale i v jeho pokojnosti vábí ho nezdolně země ze všech zemí nejnespokojenější, moderním duchem nejohnusnější. *Putováním a poutěmi* jsou jeho mladá léta. Ač dlouho bydlel v Městě-Světle, by se zdokonalil v malířství, nezapustil v něm kořenů, a ani léta prožitá v samolě hor švýcarských nerozptýlila mu z mysle rodné země. Vrací se do ní, by hlásal křížovou výpravu proti „šedým dobám“, proti „zlým a závistivcům“, a to ve verších, jejichž skvoucí obrazy, vyšňořené a jako vykoupané v blýskajícím slunci Východu, jsou samy sobě programem. Tato perioda vydala s *Hans Alienem* a *Putováním* jeho *Poesie* a román *Endimion*, jakož i velký počet svazků kritických.

Druhou periodu zahájil dílem *Karolinerna*, řadou obrázků, oslavujících ovšem krále Karla XII. a jeho válečníky, ale mnohem více věrnou a tuze zkoušenou lásku národa k svému králi. Heidenstam zarůstá v rodnou půdu; bujarost a výlevy první mladosti, radost ze všeho, co se rozvíjí a co lichoťi oku a těší je, ustupují vážnému usebrání, rozjímání a rozmyslu zralého muže. Při tom arci spisovatel zůstává vždy hlubokým umělcem, vroucím obdivovatelem dokonalých námětů, k nimž bývá přiváben Krásou. Ale tato krása stává se důvěrnější, není to již ta, která se třpytně mihotá před dychtivým zrakem; vábí ho studium osobností, jejichž rozličné složky sbíhají se k téže metě, studium člověka, jako veledila z rukou Božích. Též jednota morální, národ, jímá jeho tvůrčího ducha. Dobrodružství, hledání krásy v jejich exotických formách nepokoušejí ho již. Půda ho přitáhla, by uctil vlast. Ze své první periody uchoval si svůj optimismus; mluví-li ještě zle se svým národem, tu ne proto, že tento jest špatný, ale proto, že nevědomý své vlastní velikosti jest závistivý a nespokojený, nepoznáváje vlastních zásluh.

S novou látkou i forma jeho díla se přetvořila: vidíme, že opouští verš; zvučící bouřlivost a měňavý lesk rozkošnických bohatých obrazů ustupují stylu střízlivějšímu, mužnějšímu, který tu a tam si libuje v chutných archaismech, a který necouvá před slovem sveřepým; činí z něho okrasu, podobnou těžkým železným a mosazným kovaným pracím, jimiž se zdobí

postroje koní, kteří nosívali po vymletých cestách mohutné jezdce. *Pouf svaté Brigitty* jest první podobiznou této galerie středověkých obrazů, jež Heidenstam zasadil rukou mistrnou v drahocenné rámce domácího díla, dle starých vzorů, na nichž tajemná spleť runových ornamentů dopouští svatosti jen prokmitati jako houštiny jehličí rudým plaménkům vycházejícího slunce. Obraz velmi cenný, nehonosný, nevťirající se opovržlivou apologetičností nebo fanfárovitou retorikou sulpciánských hagiografů, ani zatížením přílišného umění ciselačního, jak dělal Huysmans. Ale dbá střízlivé dokonalé objektivace malíře, pečujícího na prvním místě o to, by pochopil model a by maloval jen základními barvami života.

Po ní datem vydání, ač ji předcházející s hlediska historického, přichází podivuhodný *Folke Filbyter*, tragédie zvláště dojemná mezi osobnostmi tesanými z jediného kusu, a jehož podrobné zpracování připomíná Flauberta. Jiná díla pozdější, *Dědictví Bjelbovo*, psychologická studie středověká, doplněk skládání o Brigittě, a *Říkání ze švédské historie pro školy*, dosvědčují plodnost a rozmanitost tohoto spisovatele, jenž ocíl se, zdá se, v plném rozvoji svého umění.

Nynější pokolení poznává ve Vernerovi von Heidenstamovi autora, který nejvíce vyjádřuje švédského národního ducha, na něhož vylita byla hojnost požehnání z Rohu Umění.

Vasilij MILIOTI kreslil (1906)

Carl R. af Ugglas

BÍLÉ JISKRY

Když Adam jedl se stromu, jehož mu bylo zakázáno se dotknouti, a Božím andělem byl vyhnán z Ráje, zděsil se pustých kamenitých lad, jež ležela před nim, a všech zlých dnů, které měl vytrpět. I řekl Hospodinu Bohu: „Že můj hřích byl veliký, vím, ale veliké a strašné jsou také útrapy, které se nyní mají stát mým údělem. Jak je sneseme i všechna protivenství, já a žena, kterou jsi mně dal? Pane, vždyť jsi nás miloval. Nemáš ani posledního milostivého daru, ani jediného nepatrného zkonejšení, jímž bys naši mysli ulehčil?“

Ale Hospodin Bůh pohlédl na Adama a takový byl jeho zrak, že nikdo nemohl říci, byla-li v něm ještě zloba či soucitné slitování. Tu vztáhl svou ruku a zdálo se, jako by se ozářila náhle ohněm, oblakem nesčetných jisker, které křížovaly kolem ní jako bílé žhnoucí prach nebo hvězdy, které se rozsely do prostoru. Ale dvě bílých jisker se sneslo dolů a zasáhlo mužova i ženina prsa. Do jejich prsou se zavrtaly, až do jejich srdcí se vpálily. Tak silná byla bolest, že muž i žena si tiskli ruce k tělům jako po velikém a nesnesitelném poranění.

Tu zvolal Adam, a hlas jeho chraptěl zlobou: „Tohle jest tvůj dar! To tedy máš pro nás! Už vidím, jaký

jsi a že jsi zlý, tvrdý a nenávistný. Rozhlodati a ztrávit, toť tvá rozkoš!" Ale Hospodin Bůh mu odpověděl: „Zda zlý či dobrý, toho ty nevíš. Ale slyšel jsem tvá slova a požár z ohně vašeho původu jsem vám dal nésti na věčné časy, abyste věděli, kdo jste.“

Tak byl Adam vyhnán z Ráje a zůstaven samotěn se svou ženou.

Šli pustou pouští. Pršelo a slunce jim opalovalo těla. Den byl těžký a parný a noc byla dlouhá bezešnými hodinami. Kamení jim rozdrásávalo nohy, v jejich stopách po poli zůstávaly kapky krve. Bez cíle a bez vůle bloudili. Brzy se tiskli k sobě zděšením a zoufalstvím, brzy se štváli navzájem kletbami a zlými slovy.

Ale nejtrpčí ze všech muk byla palčivá bolest v ranách, které jim bílé jiskry prodřely v prsou. Hlodala neustálým bodáním, pálila jako oheň páli do ruky. Délka dní ji nezmenšovala; rostla stále víc a více. Když si zdřímli po svém boku, probudila je často náhle ze spaní, když odpočívali ve stínu některého útesu v pouštině, nutila je, aby zase putovali dál.

Jako zlá vzpomínka schvacuje, tak je schvacovala nevyhladitelná paměť čehosi provinilého a ztraceného, pálila jako touha bez míry, jako prahnutí beze jména zpět k místu, kam se už nikdy nenajdou stezky. V jejich oddanosti bez naděje vystupovaly jim v mysli palmové háje Edenu a zlatá sluneční záplava nad jeho loukami a dvojnásobně tvrdou a chudou se jim zdála jejich poušť pro tuto touhu a pro toto prahnutí.

Říkali si: „Zapomeňme a přestaňme na to mysliti — na svou vlastní vinu, na blažený domov — přestaňme toužiti a prahnouti! Hle, touha a prahnutí jsou jména našich muk, a v té chvíli, kdy naše srdce budou prázdná jejich marnivých snů, jsou naše muka zhašena!“

Ale když se snesl soumrak a večer byl pln hvězd a nastalo takové ticho, že jenom šplouchání kteréhosi vysychajícího potoka stoupalo od pobřežních oblázků zamlklým temnem, tu se chopili muž i žena vespolek za ruce a Eva se sklonila nad kolena Adamova a smáčela je svými slzami, a zase vystoupily z tajných hlubin jejich srdcí vzpomínky a myšlenky, sny a prahnutí, vystoupil Ráj, kde milovali a byli šťastni, Ráj se zelenými stromy a studnami a zlatokřídлыми ptáky ve všech kvetoucích korunách. Chvějícími se, plachými slovy si toho připomínali. „Pamatuješ se, pamatuješ? . . .“ šeptali. Mluvili o zarosených jitrech, kdy louky voněly violkami a douškou, o rudém měsíci večerů, jenž svítil nad jejich lůžkem z čerstvé trávy, a o hrách světlušek v temnu černých stínů cedrových stromů. A opět a opět šeptali totéž: „Pamatuješ se, pamatuješ? . . .“

Ale když pozdvihli oči a spočinuli zraky na dalekých horách obzoru, v bezduchem napětí, nejsou-li to snad vrcholky rajských hradeb, co tam na druhé straně rozeznávali, a nejsou-li zasněžené štíty v dáli lesklé ocelové koruny, kmitající se ve hvězdném svítu na hlavách strážných cherubů — tu je zase zachvátila bolest v jejich prsou, ale silnější, sžíravější nežli před tím, a

zase viděti, jak opuštěná a neplodná jest poušť kolem nich a zase jim vystoupil stravující hnus beznadějnosti jako hořká žluč na rty. A Adam odstrčil Evu s nenávistí od sebe a volal se zafatými pěstmi, pozdvíženými vzhůru: „Zlý, zlý byl ten, jenž nás odsoudil a dal nám prokletí touhy a prahnutí! Tak hořkého na světě není nic jako toužiti a prahnouti!“

A znovu dali se na svou pout bez cíle.

Pak přešla přes ně léta v dlouhé a bezradostné řadě. Dlouhé, dlouhé doby uplynuly od té chvíle, co se provinili, daleko, daleko ležel uzamčený Ráj. Když o tom mluvili, užívali slov, jež byla stále nejistější a těkavější. Když si na něj vzpomněli, vystupoval v nich jako obraz stále mlžnější a bledší. Bylo jim na konec, jako by to všechno bylo něco, čeho nikdy nezažili, a jako by nikdy nebyli uzřeli toho, o čem mluvili: „Byli jsme to my, kteří byli vyhnáni z oné ztracené země?“ tázali se navzájem. „Byla to země se zelenými stromy a potoky, v níž jsme kdysi bydlili? Či jest to něco, o čem jsme někdy v parné noci snili? Něco ještě nespátřeného, ještě nepoznaného? A jest palčivá bolest v našich prsou bolestí po čemsí ztraceném, není bolesti a utrpením po něčem teprve jen lušeném, teprve jen ždaném? Snad že máme ještě čekati a doufati? Snad že ona země jest něčím, co nám samým jest vybudovali?“

A bez dechu se pak zastavovali, kudy šli, a zprudka se brali za prsa a třesoucími se hlasy říkali: „Pokusme

se věřili, že tomu tak jest! Pokusme se vybudovat pro sebe tu zemi! Možná, že pak dojdeme zkonejšení neklidu svých muk."

A když jednoho dne přišli na říční údolí, kde rostla tráva podél břehů v hájku tamaryškovém, vystavěli si tam obydlí ze sítin a vrbového proutí. Z vidlicovité větve a ostrého kamene si udělal Adam motyku a kypřil jí zemi. A Eva mu připravovala stravu z kořínků a divokých bobulí z bařenišť kolem bydliště a šaty pro ně oba z koží zvířat, která Adam zabil svým prakem.

Těžká a tvrdá byla jejich práce. V potu tváři konali svá díla. Byli zamlklejší než dříve, zřídka kdy spolu mluvili. V němotě a těžkostech se starali oba o své! Ze skoupé pustiny lámal muž kámen, snášel prsf, oral, sil, zaléval a žal. Tam, kde byla dříve země bez rostlinky nebo kde bylo jedovaté močaloviště, klíčila zvolna stále bohatší a bohatší setba. Skalní kozy a divoké ovce lovil on, zavíral je do ohrady, a žena pak je dojila. Ona bděla nad ohněm v chatrči, střela lůžka z listí a trávy a rodila muži syny.

A chvílemi se ještě stávalo jako dříve, když záře soumravných hvězd se prohlubovala do noci, že spěli oba po svůj bok a zamlkli a naslouchající sedali se zraky upřenými v širou dál. A tu pozdvihl muž často ženin obličej proti svému a zadíval se jí do očí a tázal se: „Máš už pokoj, máš už klid? Utišil se neklid ve tvých prsou? Jest už oheň bílé jiskry zhašen? Hle, země nám už není zlou a spánek náš beze snů. Jsou

tvá prsa schlazena a ztišena? Či stále ještě toužíš a prahneš v nevýslovné trýzni?" Ale žena pravila: „Nikdy neustanu toužiti a prahnouti. Nikdy se nemohu podívat na věc a říci: jest dobrá. Nikdy se nezbavím ohně bílé jiskry!" A muž odpověděl: „Nikdy, nikdy! Běda nám pro oheň bílé jiskry! Tobě i mně — běda nám!"

Na druhý den šli po své práci a zapomněli zase mlčky na své rány. Nikdy nahlas o nich nemluvili a skrývali je v sobě jako hanbu nebo vypálená znamení. Ale v nitru si mysli: „Jest to námaha všech zlých dnů a vzpomínka na hrůzu těžkých chvil bloudění, jejichž muk nám nikdo z prsou nevyrve. Byla to jejich šířavá touha po blaženějších osudech a spasném odpočinku na nějaké vldné zemi, již nám bylo tak strašně těžko nésti, že nás na vždy rozervalo. Naše děti, naši synové, které jsme zrodili a kteří naleznou vše dobře pro sebe připraveno, nesmějí nikdy cítiti toho, co my citíme. Pak přece nebude naše soužení zmařeno."

Ale v muže dorostli synové. Kainem nazývali nejstaršího. Byl silný a otužilý jako kmen cedru, osmahlý sluncem a počasím, s údy těžkými a hrubými jako větve dubu. Něžný a tichý byl Abel, mladší. Jeho tělo bylo bílé a měkké a žluté vlasy byly jemné jako žlutá vlna latnatých sítin. Hlídal stáda u břehu řeky, ale Kain obdělával zemi, jak činil jeho otec Adam.

Často slýchávali Adama vyprávěti, jak pustá a hrůzná byla krajina, jež nyní byla bohatá a plodná. O suchých kamenistých svahů mluvil a o jedovatých výpa-

rech bažinatých luk, o tom, jak často byla naděje zmařena a o všem potu a vší krvi, již prolil v nerovném boji. „Lepší než můj bude život váš,“ pravil, „bohatší odměnu budete žnouti, menší útrapy vás budou tísniti. Vaše osudy budou světlé, a vy budete moci žehnati svému dni.“

Tiše hoposlouchali synové. Ale když od něho odešli, říkali si vespolek: „Sotva otec náš i matka naše mají tušení o bolu, jež nosíme. Sotva vědí o bolestivých ranách, jež jsou skryty v našich prsou a jichž jsme ještě neprozradili. Co nám prospěje, že dobrá jest země, po které šlapeme, bohaté žně, jež nám rodí, svěží vody, jež nás občerstvují? Neboť muka, muka čehosi velikého a ne pochopitelného, tajného ohně a skrytého stravujícího požáru šírají náš klid a naše štěstí! Běda nám pro ona muka!“

A zase pravili: „Oheň, oheň chceme zažehnouti! V plameny a oheň vystoupí palčivost v nás, osvobodí se, bude spěti do vzduchu, aby se v něm rozšířila! Ze svých nejdrahocennějších věcí chceme darovati, viděti je stráveny v ohni, darovati v úpěnlivé prosbě a hluboké uctivosti! Obětovati, obětovati!“

A nasbírali kamenů a složili je na hromady, balvan na balvan, a stmelili je jilem. A Kain i Abel si vystavěli, ukryti v horách, po oltáři, a zapálili na něm oheň a dali na spálení do ohně Kain z plodů země, Abel z dobytka stáda.

Ale když Adam a Eva sestárli a cítili, že dny jejich

se schylují ke konci, vzkázali pro své syny a mluvili k nim: „Hle, otec váš i matka vaše jsou už staří lety a tuší svou hodinu. Ještě jednou vám říkáme: hořkostí a tíhou byli naše dni. Ale přece máme tu radost, že vaše budou příjemny a lehký. A naše srdce mají touhu, nežli zemřeme, slyšeti vaše rty nám žehnati a o dědictví, které vám odevzdáváme, říci: jest dobré!“

Leč Kain i Abel stáli němi před nimi. Chmurné a zádumčivé bylo čelo Kainovo a i sám něžný Abel odvracel svůj zrak.

Tu byli Adam i Eva jati zlobou a zármutkem a pravili: „Mlčky stojíte před námi a vaše zraky jsou odvráceny. Za všechno, co jsme se pro vás nalopotili, žádáme toliko vašeho požehnání, a vy ho pro nás nemáte!“

Odpověděli jim jejich synové: „Nad hlavami vašimi řekneme: mír! a nad dílem vašim: dobře jest vykonáno! Leč něco, na čem nemáte účasti a co sotva pochopíte, tísní naše prsa tak těžce, že obtížno se nám zdá rty vysloviti svědectví, po němž voláte. Jako oheň jest to v našich srdcích, jako jiskra a oheň, a taková jest toho moc, že všechno, co naše oko spatřilo od toho dne, kdy jsme se zrodili, zdá se nám nepatrným a sotva hodným našich tužeb proti oné větší a bohatší vidině, k níž tento oheň plane vzhůru. Hořkost, hořkost jest nad námi pro tento oheň a tuto jiskru!“ A obrátili se a odešli od nich.

Tu se pojali Adam a Eva za ruce a o samotě se tiskli

k sobě těsně jako v bázni, a oči své zavřeli u velikém a přemocném zármutku. Úpění jim přeběhlo rty, mnoho zpola vyřčených a žalobných slov: „Oni též! Oni též! Nikdy, nikdy pokoje od ohně bílých jisker! Nikdy bezstarostného odpočinku, ale věčně totéž: více, výše, lépe! Z pokolení do pokolení, od dědictví k dědictví! Řetěz prokletí s nekonečně rostoucími kruhy!“

Nad nimi se snesla noc. Modré temno vystoupilo od řeky a zdvihalo se k vrcholům horstev výš a výše. Hvězd bylo stále víc a víc a světlejších a v dálavě se leskl sníh bílých horských hřebenů jako věnce hradeb vzdáleného Ráje nebo ocelové koruny na hlavách strážných cherubů.

Ale muž i žena tam zůstali, žalující ještě, ještě s vyděšenými a zádumčivými myšlenkami. Hrůza a údiv všech dřívějších dnů v nich vystoupily, oni opět pátrali ve svých vybledlých vzpomínkách. „Jak se to stalo? Kdo zapálil bílý oheň?“ tázali se vespolek. „Bylo někdy místo se zelenými stromy, ráj se žlutými plody a nebydlili jsme tam a nespáchali tam hříchu a nevyhnal nás odtamtud muž s mečem? Či jsou naše muka zrozena s vlastním naším životem a sen o zeleném Ráji jest snem naší vlastní touhy po něčem neviděném a nezkušeném? Nevíme už toho a nikdo se toho nedoví, a sen a touha budou jedinou temnou záhadou, jediným temným břemenem prokletí z pokolení do pokolení, oním nešťastným osudem, v němž ubožák bude pevně nad nimi tisknouti svou ruku.“

A muž vyskočil se země, kde seděl, a potřásl rukou a zvolal: „Počet, počet vydej, ubohý! Vydej počet z osudu, jemuž jsi rozkázal! Hle, stařec, jenž mnoho vytrpěl, tě obviňuje!“

K horám pohlédl, daleko bílým. A jal se putovati – vzhůru k nim. A žena ho následovala, mlčíc.

Výš a výše vystupovali, stále sobě po boku. Bez ustání klnul muž mnoha divokými a rozhořčenými slovy. Ale žena šla příliš něma vedle něho. A když dostihli místa, odkud už nevedlo žádné cesty a kde se jenom širý soumrak klenul kolem dokola nad pustými krajinami, dotekla se ona jeho paže a ukázala za ně.

V bledém a nejistém nočním světle spatřil údolí, kde kopal zemi a obdělával setbu. Pod tamaryšky viděl chatrče, jejichž zdi svítily bílým vápnem. Obory a dlouhou řadu pažení viděl, v nichž ležely ovce, ve spánku rozloženy po zemi. Pole viděl, která jeho motyka okopala a jeho ruka osela, rybníky, které vystavěl u řeky, vytahovadla studnic a dlouhé obilní stodoly.

Tu promluvila žena a zvuk jejího hlasu byl nový, tak měkký a zpěvný jako když ještě byla mladou ženou, s níž si on za starých časů hrával a již miloval: „Adame, pane, pohlédni! Neplodnou a bezútěšnou pustinou byla tato země a nyní rodí plody a voní lukami sena. V takovou jsme ji proměnili. Pro náš věčný neklid, jenž se nikdy nechtěl ztišiti, a jehož jsme nikdy nepochopili! A hle, naše děti budou pracovat po nás! V téže lopotě a v těchže mukách, v téže těžké touze a s těmiže tajnými

nadějemi. Bohatším, krásnějším učiní to, co jsme jim zůstavili. Rod po rodě, pokolení po pokolení — pro tutéž věčnou touhu a týž neklid — Adame, pane, co nejtrpčího jsme dostali, stalo se našim nejbohatším a nejsilnějším majetkem. To, co nás pozdvihovalo a povznášelo, to, co dalo sílu a vůli. A po nás — rod po rodě, pokolení po pokolení! Snad přijde jednou na svět den, kdy pro vůli a touhu světa libeznost ztracených zahrad, snění v našich snech, zase vykvete ve zroaseném jitrním miru a raské hvězdy zase zasvíí nad kmenem bez hřichu a lety bez protivensví.“

Tu sklesly zvolna Adamovi ruce, zdvižené v nenávisli a jeho hlava padla těžce na ženina bedra. Znaven jako raněný, nachýlil se k ní. Dlouho mlčel, jeho rty sebou pohnuly a posléze splynula s nich slova, polovyslovená, divná, zpola modlitba, zpola nadšení:

„Jsi-li zlý či dobrý — nevím. Jsi-li spravedlnost či nespravedlnost — nevím. Ale vím, že jsi mne neza-
nechal mému osudu bez velikého a zvláštního daru a že jsi zachránil dětem člověka, největší a nejvznešenější věc.

Rod po rodě — týž oheň a spalování, táž bezútěšná skličenosť při všem, čeho se ruce jejich doteknou, týž chvějivý strach za nepochopitelných záhad — leč nové cesty za to, nová slova, nové hlasy!

A nová síla! Síla, jež stoupá a stoupá — a jež jednou přerve závory bran a zdvihne se k tvému sídlu
Hospodine ?

Hodlal jsi k tomu přivést ty, jež jsi porazil: aby sami se stali bohy?

Nevím.

A nevím, jsi zlý či dobrý. Ale vím, že jsi je spasil před zánikem – jejich největšími a nejhroznějšími mukami.

Leč mně, mně dopřej nyní klidu!"

A muž i žena ovinuli kolem sebe paže, a sklesli na zemi a sklonili se k ní. Ale od svahu dole v údolí stoupaly dva bílé kouře v jasné noci. Od skrytých oltářů Kaina a Abele stoupaly – jako nové cesty, ještě nenastoupené, a nové hlasy, ještě neslyšené, vzhůru do téhož nepochopitelného prostoru a pro tutéž nepochopitelnou ránu a touhu.

Ale Adam a Eva jich neviděli. Zavřeli oči a padali si hlouběji a hlouběji ve svá náručí. Jejich ústy se přišinul tu stín, tu závist, až oba zvolna zmizely se rtů, jež už počaly blednout.

Ale z jejich prsou vystoupilo v tomže okamžiku s tičným šuměním dvě bílých jisker, bloudilo chvíli nad nimi a zhaslo pak náhle v bledém svitu bezvětré hvězdnaté noci.

Ze švédštiny přeložil Emil Walter.

Vasilij MILIOTI kreslil (1906)

H e r m a n n K a s a c k :

AUTOMAT

Jednoho dne u mne zazvonilo. Nesou mi navštívenku: Mr. Tobias Hull. Neznám té bytosti.

Vchází ke mně do světnice. Dělá drobné krůčky, aniž zdvihá chodidel od země.

Myslím si: naposled jest churav na míchu. Ale záhy pozoruji, že jest zdráv, ale toliko prazvláštní.

Sedáme si. Ptám se: A co mi zjednává čest vaší návštěvy?

Oh! Chtěl jsem se vám toliko představití.

Jsem zdvořilý: Toť velmi příjemno, ale — smím-li se vás zeptati — —

Oh! vskakuje mi do řeči: prosím, neptejte se mne. A tím se dává do vypravování své historie.

Praví: Já jsem totiž vycpán ...

Já: Ale ... dovolte přece! — —

Ono klidně dále vypravuje:

Podívejte se, mezi jiným také nemám srdce — a citu. Vlastně také ne rozumu, ale nabyt jsem jistého cviku, a to jej úplně nahrazuje. Neboť konání lidí dneska jest úplně šablonovité, a srdce i rozum často jen vyrušují. — Moje nitro jest naplněno elektrickými proudy a automatickými pakami. Ty mi dovolují vykonávati všec-

ky funkce lidského tvora, ano, jistým způsobem i nad to. — Přitlačím-li na příklad na knoflík v levém svém boku, mluvím plynne anglicky. Přitlačím-li na knoflík v svém pravém boku, mluvím plynne francouzsky. Vůbec mám tak několik kommutátorů...

Já: Ale to jest přece ku podivu!

Ono: Oh! jistým způsobem: ale především příjemno. Hledíte, choval-li byste si, dejme tomu, automatického dvojníka, vydělal byste dvakrát tolik nebo více — neboť právě v obchodních věcech jest důležité, nepřestovati citů. Ještě lépe ovšem jest, máte-li tři až čtyři takové dvojníky.

Nemáte pak osobně na př. už pranic na práci. Můžete dokonce umřít, aniž svět co pozná. Neboť automaty pak se budou natahovati navzájem.

Já na to: — Ale to jest přece strašlivé. Pomyslete přec, bude-li míti každý svůj automat, pak budou lidé sami vlastně — — — zcela zbyteční —

Ono: Vždyť zatím ještě nejsme tak daleko.

Já: Díky Bohu.

Ono: Nemluvte tak, vyčkejte.

Vstává, táže se mne: Máte pro mne tedy nějaký rozkaz?

Já: Ano... Na výsost korektně jste se choval... rozhodně... ano...

Ono: Smím vám tedy dáti sestrojiti váš duplikát?

Já: ...Ano, proč pak ostatně ne...?!

Ono: Nebude to dlouho trvati, nejste zvláště složité stavěn. Zítřa přijde pán a vezme míru.

Já: Opravdovský člověk?

— Inu, zajisté, možná již kříženec, odpovídá, a tím se zdvořile poroučí.

K DÍLU
SVATÉHO EUSEBIA JERONYMA

NAPSAL
ANTONÍN LUDVÍK STRÍŽ

Se slávou starého Velehradu zašly všechny památky po našem velikém Apoštolu Methoději, že netoliko jeho hrob a ostatky jsou nám ztraceny, ale neostalo nám ani známo místo, kde bychom mohli pokleknouti s city nábožné úcty a radosti u vědomí, že tam stál stolec a oltář našeho svatého Arcibiskupa, tam že učil, kázal, žehnal a světil, a tam že též vypustil poslední dech v náručí svých bratří a synů. Jen tu a tam po Moravě připomínají se památky jeho apoštolských cest, kříže, kazatelny, kaple, dnes už nevšímané a opuštěné. Podivné to tajemství Moravy: po tak dlouhé doby, až do devátého věku nic se o této zemi neví, ani zmínky o ní v letopisech, až náhle zjevuje se mohutnou říší k uvítání Krista, pro jehož Apoštoly sama si posílá, a tehdy odívá se v lesk. Jakmile však símě Kristovo bylo zaseto v její půdu, a její mateřskou péčí přineseno též ostatním Slovanům, odkládá zase svou skvělost, a jako by velikým zřeknutím obětovala všechnu svou slávu, zahlazuje i všechny památky na své slavné dny, na své zasnoubení

s Kristem, a sestupuje zase na dlouhé věky ve svou skrytost a pohřbívá se v mlčení, a ač všem příchozím poskytuje pohostinství, sama usíná pro tento svět a žije toliko svými sny, a jejímu životu rozumí jen několik jejích synů a milovníků, stejně plachých a skrytých jako ona sama.

Přece však jest na Moravě jedno zvláštní místo, posvěcené našimi svatými Otcí nad všechna ostatní, a to místo, které jim snad bylo dražší než Velehrad, kde nejraději prodlévali a kde též vykonali nejzávažnější práce duchovní, místo, kdež můžeme líbat zemi s blaženou jistotou, že v ní vtisknuty jsou šlépěje jejich kroků, a že tam zůstavili největší své požehnání. Jest to hora svatého Klimenta u Osvětiman. Jest skryta, jako její sláva, a pohoří, v jehož lůně leží, jest podivně utvářeno: se strany jižní a východní vystupují vrchy ty jako jednotlivá hradba, ale jdeme-li od západu, už z dále vidíme zvláštní plastické jich seskupení: samé hrotité kužely s boky sráznými, rovnými nebo zase rovnoměrně táhlými, nebo homole pěkně zaoblené, a všechny stojí ostře rozčleněny, veselé pahrbky vyskakující nad vážné táhlé chlupy. Hora svatého Klimenta jest nižší sousedních, jimiž jest obklopena, i není z ní rozhledu do kraje; za to však vystoupí-li se na blízký vrch k Panně Marii na Bradle, odtud viděti daleko široko. Onu skromnou horu

tedy zvolil svatý Methoděj, by na ní vystavěl klášter. Duch jeho tíhl totiž k samotě, k životu anachoretskému, jehož blaha byl okusil již v mladších letech na Olympu; a život na Moravě byl by se mu zdál nemožným, kdyby se byl časem nemohl uchýliti do samoty a tam se občerstviti. A kopce ony si asi zamiloval, že mu připomínaly hory jeho domova, jemu tak svaté. Do kláštera uvedl byzantské mnichy basiliány, s liturgií slovanskou, kteří potom velmi se rozšířili po Moravě, po Čechách i Polsku. Klášter ten však nebyl pouhým ústraním k rozjímání o modlitbě. Svatý Methoděj tam shromáždil ušlechtilé syny moravské, v nichž poznal povolání k věcem duchovním, a tam jeho vedením vzdělávali se v posvátných vědách. Bylo to tedy první slovanské studium theologické. Tam zajisté též svatí bratři, uchylující se s apoštolských cest k odpočinku, modlitbě a rozjímání, pořádali překlad svatých knih do jazyka slovanského. Klášter byl vzdálen všeho ruchu a tak skryt, že bez průvodčího nikdo tam nenalezl cesty, jako dosavad ji málokdo sám najde; a místo takové bylo asi též z tohoto důvodu vyhledáno: Klášter měl asi býti skryší pokladů, když by na Velehradě, jenž se prostíral volně při řece Moravě, hrozilo jim nebezpečí. A že poklady, kříže a posvátné náčiní, díla emailového i malířského umění, přinesli s sebou z Byzantska, o tom není pochybnosti. Tam asi složen byl též největší jejich poklad, ostatky svatého Klimenta, dříve než je odnesli do Říma. Jestliže tedy obraceli první věřící naší vlasti své zraky k Velehradu jakožto k hlavě,

byl klášter svatoklimentský skrytým srdcem, z něhož proudil život. A podnes, navštívíte-li ona místa, cítíte tajemné ticho a klid, jaký bývá u středu točících se těles, cítíte, že tam spí srdce Moravy.

Po smrti svatého Methoděje žáci jeho byli vypuzeni a klášter zpustl. Později osadili horu řeholníci augustiniáni a vystavěli tam nový kamenný kostelík s klášteřem a udrželi se tam až do husitských zmatků, kdy odešli na bezpečnější místo do kláštera brněnského. Kostel a klášter byly dle podání spáleny a pozůstalé zdivo ponenáhlu se sesouvalo, prorůstajíc křovím. Před několika lety sřítl se poslední oblouk, jímž se vstupovalo do lodi. Úcta k onomu místu však se v lidu uchovala, nejen v okolí, ale až z daleka ze Slovenska přicházeli tam až do nedávna poutníci. Byla to ovšem úcta velmi intimní, prázdná všech shonů a hlučností. V letech tisícího výročí apoštolátu našich Věrověstů kněžstvo oživovalo úctu k Svatým Cyrillu a Methoději, pořádaly se poutě a slavnosti na Velehradě. Bylo přirozeno, aby tím také v širší známost a úctu uvedena byla památná hora svatoklimentská. Leč ku podivu, té úplně se pomíjelo. Ale dobře tak bylo; neboť pouti a slavnosti velehradské, samy sebou základu dost mělkého, nabývaly víc a více rázu světského, až se zvrhly v nejpustější rejdy politikářské, v nichž jména svatých Apoštolů byla jen brána na darmo a hanobena. Hrůza pomysli, co vše se dalo na Velehradě pod zástěrou snah cyrillomethodějských. To dryáčnictvo klerikální s Šamalíky,

Hrubany, selskými prapory, národními žvásty a básnicími děvami! Kdyby někde na těch místech bylo snad ukryto tělo svatého Methoděje, tu místo aby se dospělo k jeho nalezení, ještě více bylo oněmi ohavnostmi sešlapováno do země a půda nad ním kálena. Dnes už to všecko dávno ovšem umlklo, a jako by to ani pravda nebylo, ale nikterak to není ještě odčiněno, ba čeká to teprve svého náležitého ohodnocení a Soudu.

Hora svatého Klimenta zůstala tedy uchráněna všeho moderního řádění náboženského a držela tiše svůj zbožný sen v šumotu lesů, jen zřídka hostíc pokorného poutníka. Měla jednoho zvláště oddaného ctitele. Byl to kněz, jenž hlouběji než jiní pochopil ducha svatého Methoděje a opravdově toužil po nalezení jeho těla a vzkříšení jeho slávy. Ten často docházel k Svatému Klimentu a vždy od jara až do podzimu týdně sloužil tam na dřevěném oltáříku, jež si byl postavil pod křížem v lese, Mši svatou, neváže cesty tříhodinné od kostela, při němž byl farářem. Později dal na rozvalinách postavit dřevěnou kapličku s oltářem, pro nějž vymohl si ostatky svatého Klimenta, a těšil se, že dojde na postavení důstojného chrámu, třebaš pořád zůstával osamělým návštěvníkem své kapličky.

Kromě tohoto starého kněze ještě jednu duši podobně připoutala posvátná ta hora. Byla to prostá žena z

nedaleké dědiny. Té bylo jedinou a nejmilejší úlevou, když mohla odběhnouti do té lesní samoty a tam v modlitbě si odpočinouti; a tam prodlela často hodiny, zapomínajíc na čas a svět. A byli to též svatí Cyrill a Methoděj, na něž se nejvíce obracela, úpěnlivě si žádajíc, aby símě jejich apoštolského díla nebylo udušeno, ale aby Duch Boží obnovil tvář této země a oděl jí onou slávou, v jaké jí chtěli zříti naši svatí věrověstové. Nejednou se jí stalo, že v modlitbě usnula, a mívala podivné sny, jež ji naplňovaly útěchou a vnitřnou radostí, a v nich žila více nežli v skutečnostech své dědiny. Tak viděla jednou na tom místě v lese stařečka, bílého jak sníh s něžnou tváří, v bílém rouše a s bílými vlasy, a kolem něho několik oveček s hustou, běloučkou vlnou, jež se pásly a byly všechny blaženy pod jeho otcovskou péčí. A zdálo se jí, že ten staříčkový bílý pastýř jest Svatý otec Pius X. A vskutku, nepásl-liž tento andělský pastýř zcela o samotě, mimo všechny zájmy své doby, sám nepochopen a opuštěn ode všech, a zbylo-liž mu více než několik málo oveček, jež mu zůstaly věrné a jež chutě se sytíce Pastvou, na kterou je byl zavedl, prospívaly a tučnely a oděly se v čistá roucha Beránkova?

O tom všem nebyli bychom se však vůbec zmiňovali, ale chtěli jsme připomenouti podivný sen, kterýž táž žena měla jindy na onom místě, a s tím připlýnulo vše, co jsme vyprávěli od začátku až potud. Nuže, viděla jednou na tom místě oltář a u něho stála patriarchální postava v arcibiskupském rouše, v takovém totiž, jak ví-

dala zobrazovati svatého Methoděje, a poznala, že to byl svatý Methoděj. Než běda, stál tam smuten, staříčkový a třásl se zimou, oči, jež obracel k nebi v modlitbě, neb zase kolkolem, jakoby hledaje lidí kolem sebe, byly hluboko vpadlé a líce a vousy provlhlé slzami. Pocítila hlubokou lítost, neb věděla, proč jest tak zarmoucen, a byla by si ho přála potěšiti. On poznal tuto její dobrou vůli, poobrátil se na ni a promluvil k ní. Byla to však jen tato slova: „*Chceš-li, aby moje tělo bylo nalezeno a abychom došli poznání a slávy u tohoto lidu, modli se k svatému Jeronymovi.*“ — Po té žena se probudila. Co však byla viděla a slyšela, nezdálo se jí snem, bylo to příliš živoucí, opravdovější než vše, co viděla kolem sebe, a utkvělo jí to v celé bytosti. Kdo byl svatý Jeronym, jehož se svatý Methoděj dovolával? Nevěděla. Sotva jméno jeho někdy slyšela, a neznala, v jakém vztahu byl by k němu svatý Methoděj. Od kněze, jehož se na to ptala — a byl to právě onen nábožný kněz, o němž jsme se prve zmínili — dověděla se, že svatý Jeronym byl veliký svatý, že měl mnoho bojů s bludaři a psal svaté knihy. O zvláštním vztahu k svatým bratřím soluňským ani on však nemohl jí pověděti.

Neusuzujeme, bylo-li toto vidění víc než pouhým snem; na tom pramálo záleží. Ale byli jsme udiveni tímto zvláštním spojením svatého Methoděje se svatým Jeronymem. A čím více jsme o něm rozjímali, tím jasněji

ukazovaly se nám opravdové vztahy mezi nimi. Zde jen některé z nich naznačíme.

O svatém Jeronymovi se soudí, že byl původu slovanského. Sám nám toho nepraví, ani od jeho vrstevníků toho nevíme. O jeho rodu vůbec málo zpráv jest nám zůstaveno. On, jenž žádné ctnosti svých přátel a přítelkyň nenechal zajíti v nepaměť a tolik svých vrstevníků ve spisech svých oslavil, nenalezl sám vlastního životopisce. Snad proto, že jen on sám sobě mohl býti životopiscem, jsa ducha zcela různého od všech svých vrstevníků. Byl z těch mimořádných, kteří jsou povinni psáti svůj deník. A svatý Jeronym napsal svůj životopis: obrázíť se jeho život, jeho práce, cesty, boje, jeho vztahy přátelské i nepřátelské v jeho listech, tak četných a bohatých. Ale údajů, kterých obyčejně v biografiích hledáme, tam nenacházíme. Nedovídáme se od něho, kterého roku se narodil, a nezapsali toho ani jeho vrstevníci. Podobá se, že to bylo v čtyřicátých nebo padesátých letech pátého věku. Rodištěm jeho byla vesnička Stridon, — ale aby ani ta nemohla vyprávěti o velikém muži, jehož zrodila, byla ještě za jeho živobytí za nájezdu gotského spálena a srovnána se zemí, že ani památky po ní neostalo. Ležela v Dolní Pannonii, v Illyrii.

V končinách těch jistě byli usazeni Slované. Nehonosí-li se svatý Jeronym svým původem slovanským,

není to ku podivu. Nevystupovaliť tehdy Slované nijak dějinně jako celek, a život jejich nebyl takový, aby na sebe upoutávali pozornost, a jména národního ani ještě neměli. Tehdy měli jméno jen národové, kteří bojovali nebo kupčili, kteří se domáhali moci nad ostatními. Slované však se zabývali jen půdou zemskou, z níž se živil, a pásli stáda, a žili v pokoji bez potřeby králů, soudcův a úřadů. Římští občané nechápali oné důvěrnosti se zemí, jež jest tajemstvím Slovanů; jim vzdělávání půdy bylo znamením ducha nesvobodného a také polní práce svěřovali otrokům. Byli jim tedy národové, zabývající se půdou, otroky, (Servi, Srbové) a jméno Slovanů až tak bylo stotožněno s otroctvím, že je vůbec přijali Románi i Germáni za označení porobených, *Sclavi*, Sclaven. Slované tamější, žijící v sousedství imperia římského, byli pod mocí římskou, ale tak, že to jejich svobodě nikterak nebylo na úkor. Moc a působnost Římanů v provinciích, a zejména v krajinách kmenů takových, kterých si nepodrobili bojem a u nichž nebylo se obávati nepřátelství a vzpour a nebylo tudíž třeba udržovati tam posádek, nejevila valných příznaků nadvlády. Římané v zemích takových kupovali plodiny a přiváželi tam zboží, konali tam moc policejní, stavěli silnice, vybírali cla, najímali vojáky, za což zase chránili těch zemí proti nepřátelům. To byly funkce, které Slované, chtějící žíti v sousedství národů „civilisovaných“, s kodifikovanými zákony a právy, bývali by byli povinni sami si opatřiti, ale oni v nich

neviděli své důstojnosti, jako Římané, ba nechuf k nim cítili, byly jim, málo se upevňujícím zde na zemi, malichernými a světskými, vyrušujícími je z jejich snů. Slované byli ducha tak svobodného a srdce tak statečného, že ani provinilců netrestali; přestávali na tom, že zlosyna vyhnali ze svých zádruh, neboť už to jim bylo velikým trestem a hanbou, vyhoštěnu býti od domácího krbu a z lásky a péče rodové. Byli tedy aspoň zbaveni nemilé povinnosti trestati a kázniti, když pretorové dle dobrého práva římského za ně soudili a trestali škůdce a krotili a narovnávali svárlivce. Postupovali tedy tuto a podobnou „vládu“ Římanům, majíce za to zabezpečenu ochranu proti nájezdům jich samých neb kmenů cizích. Při tom žili klidně při svých statcích, polích a stádech. Jak opravdově Slované byli zrozeni k svobodě, viděti též z toho, jak přijali křesťanství. U jiných národů hlásání Evangelia setkávalo se s odpůrci a vydalo mučeníky. K pokřesťanění Slovanů nebylo však třeba násilí, ba nad to mají onu velikou přednost nad ostatní, že oni sami, v osobě Rostislava moravského, pro Krista sobě poslali. Slované jižní, bližší Římu, přijali křesťanství ovšem už několik věků dříve, a jak se zdá, sami od sebe, aniž k nim zvláštních věrověstů bylo třeba posílati a právě tito rodové skrytí, nemající ani jména před ostatními, dávají Římu největšího učitele Církve, svatého Jeronyma.

Že svatý Jeronym byl původu slovanského, o tom u jižních Slovanů vládlo souhlasné mínění po celý stře-

dověk. On považuje se za tvůrce písma glagolského. Svatý papež Damasus totiž, jeho vroucí přítel a povzbuzovatel, žádal prý ho, chtěje čeliti arianským Bogumilům, kteří měli bohoslužbu slovanskou, aby přeložil tehdejší liturgii římskou do řeči Illyrův přiadrijských, což byli Slované, a on tak učinil kolem r. 380 — 400, přizpůsobiv řeckou majuskuli k zvukům slovanským.* Ohlas tohoto mínění nalézáme též v listě papeže Innocence IV., jenž na žádost biskupa senjského Filipa r. 1248 schválil obřad slovanský v těch krajích, kde byl v obyčeji, podle knih hlaholských, jichž písmo přisuzuje se svatému Jeronymovi — *littera speciali, quam illius terrae clerici se habere a B. Hieronymo asserunt* ** A proto též císař Karel IV., zakládaje v Praze klášter se slovanskou bohoslužbou hlaholskou, dal zasvětit chrám ten svatému Jeronymovi.

Ale nám o původu svatého Jeronyma nejvýmluvnějším svědectvím jest samo dílo jeho, jež jest zcela jiného rázu než spisy jiných autorů latinských.

Svatý Jeronym odešel záhy z otcovského domu do Říma na studie, a s takovým zápalem osvojoval si nauky a umění rhetorův, básníků, gramatikův a dialektiků, že na sebe přijal úplně ducha římského, a když se jal psáti, psal v klasickém stylu římském. Ale přece v jeho spisech jest něco docela zvláštního oproti ostat-

* Věta opsaná z listu Dra Frant. Příkryla, jehož jakožto zkoumatele počátku křesťanství u Slovanů, tázali jsme se, jakého úsudku dospěl.

** Pastrnek, Dějiny slov. apoštolů Cyrilla a Methoděje, str. 145.

ním spisovatelům církevním z doby jeho i předchůdců. Jiné pohlížení na věci, jiné cítění i jiná mluva. Vše u něho jest nám tak podivně známo, domácí, shodno s naším pojímáním; a vše tak dle přirozenosti slovanské. Ba začteme-li se do některého listu, zapomínáme, že jest psán latinsky: jako by nám z něho zněla naše domácí mluva, jako by byl z našeho jazyka přeložen. Duch svatého Jeronyma jest zcela jiný než na př. Augustina, Ambrože, Paulina, Řehoře. To jsou římsští patriciové, a když mluví, vidíme je v jejich rouchách pontifikálních vážně učití ve shromáždění kléru a církve. U svatého Jeronyma však, ať píše papeži Damasovi neb některému biskupu, nebo se těší se vzdáleným přítelem, nebo si stěžuje na své soky a utrhače, nebo pojednává o nějakém dogmatu, nebo vykládá svým přítelkyním některý svatý text, vždy stejná volnost a prostota, přímost a srdečnost, a neméně prostě sráží šípy svých ironií vážně a pyšné protivníky. Má slovanskou něžnost, která dodává i jeho latině líbeznou měkkost, ale má též slovanskou potměšilost: nevyhledává bojů a dlouho uhýbá a trpí, ale když už jest k boji dohnán, bojuje s vášnivou, ale utajovanou rozhodností, maskovanou nedbalým klidem, a rád vidí svého soka potřeného, beze zbraně a sesměšněného, když toho žádala spravedlnost. A smysl pro spravedlnost jest u něho též zvláštní: nepotřebuje dlouhých výkladův a omluv, aby vyslovil své smělé a přec nejprostší záměry, vážené z pravd Slova věčného. Jde na věci bez ostychů, cestou nejprímější,

kteráž jest nejbezpečnější, ale k níž třeba dokonalé jasnosti a prostoty ducha, jakou právě on vynikal. A proto asi jeho cesta byla nejvhodnější k výkladu Písem — on svým živlem slovanským stal se nejvěrnějším vykladačem Písma svatého, největším doktorem Církve.

Svatý Cyrill a Methoděj, za čtyři sta let, jako by vstupovali v úlohu svatého Jeronyma, s tím toliko rozdílem, že všechny jejich péče měly býti věnovány samotným Slovanům. Ustrojují Slovanům nové písmo, a převádějí v jejich jazyk svaté knihy a zakládají liturgii slovanskou. I povahou svatý Methoděj podobá se svatému Jeronymovi a v jejich osudech nacházíme shody. Oba měli největší odpůrce v licoměrných, závistivých a podlých spolubratřích. Oběma bylo brániti se zejména proti sousedním biskupům a kněžím, kteří nejhorší obžaloby na ně vrhali, za strůjce bludů a sekt je vyhlašujice a práci jejich maříce. A oba byli v boji ducha stejně mužného a houževnatě lpějící na tom, aby spravedlnosti zjednán byl průchod, a jak i svatému Methoději vtip býval zbraní, kterou ve zmatek a zahanbení uváděl soupeře, poznáváme na př. z oné příhody, když v hádce s Němci obrací na sebe průpovídku o filosofu, který se zpotil, hádaje se s blbci. A oběma dostalo se zadostučinění a posily v Římě, oba našli nejlepšího svého přítele v Papeži.

Dovolává-li se však svatý Methoděj svatého Jeronýma a odkazuje-li naň, není to jen proto, aby mu vzdal úctu jakožto prvnímu otci a apoštolu Slovanův a u věcech Písma Svatého a jeho výkladu i překladu největšímu mistru. Jest nezbytně potřebí poznati svatého Jeronýma a hledati u něho útočiště, chceme-li poznati ducha svatého Methoděje. A zajisté nic by nám nepomohlo, nalézti ostatky svatého Apoštola, kdyby duch jeho byl nám mrtev.

Svatý Jeroným znamená jednotu Církve, Řím. Narodil se asi právě na hranicích Východu a Západu a žil střídavě na Východě i na Západě. V něm jaksi sjednocuje se Východ se Západem. Svou pronikavostí vyslídil mezi kněžstvem a biskupy na Východě živly podezřelé a přispěl k tomu, by přiznali svou barvu, buď upřímně se obrátíce k Římu nebo vystoupíce zjevně jako heretické. Svatý Jeroným udržel též rovnováhu, když šlo o Origena, za nímž by mnozí a mnozí byli sešli, když pobloudil: nedal se svatý Jeroným strhnouti, aby z obav před bludy zavrhl vůbec spisy jeho, ani aby pro dobrá díla omlouval spisovatele, když se minul s pravdou. Ale největší dílo Sjednoci vykonal svým překladem Písma Svatého. Tehdy byly texty knih svatých, chované v jednotlivých církvích, chybami překladatelův i opisovačů už tak porušeny, že vznikaly zmatky a hádky u jejich výkladu, a nebylo pramene, dle něhož by se pravda zjistila, neboť překladů řeckých i latinských bylo několikero a často úplně se různily. Aby pak se sáhlo k ori-

ginálu hebrejskému, k tomu nebylo tehdy potřebných znalostí jazykových. Svatý Jeroným dal se svou obyčejnou nejprímější cestou: učil se jazykům hebrejskému i chaldejskému (k čemuž měl slovanskou schopnost), a to ve vlasti těch jazyků a od Židů, kteří si je uchovali ještě živými, a dokonale si je osvojil. Takto vyzbrojen a znaje podrobně knihy Pisma Svatého dle všech vydání řeckých i latinských, podjal se díla, k němuž byl Prozřetelností povolán, srovnati totiž vsecky překlady dosavadní s hebrejskými a řeckými originály a tak dáti Církvi nový překlad jednotný, věrný, vyčištěný. Počínal si v tom nejvš moudře a opatrně, dobře váže varianty všech překladatelů a zejména přihlížeje k překladu Septuaginty, a jen tam měnil, kde poznal zřejmý omyl, ať jakkoliv se přihodivší. Činil to pod autoritou papeže Damasa, muže, který sám v Zákoně Páně rojímal dnem i nocí a k osvětlení sporných míst svou prozíravostí přispíval; on též chránil svatého Jeronyma proti nenávislníkům, kteří ho obviňovali z novotářství a svévolného porušování textů, jak říkali, obecně Církvi přijatých. Takto svatý Jeronym vykonal své prozřetelnostní dílo a učinil tak přítrž mnoha zmatkům, z nichž by jistě nová bludařstva se byla zrodila, a slovo Ducha Svatého upevnil pro vsecky další věky. — Cítíme-li tedy vděčnost k svatým bratřím soluňským, že nám dali překlad Pisma svatého, ještě větší vděčností jsme zavázáni svatému Jeronymovi, kterýž před nimi vykonal, a to pro veškeru Církev, dílo ještě významnější. Nebylť by se po

svatém Jeronymovi našel muž, který by byl zachytil ještě hebrejský jazyk v jeho živosti a který by byl s takovou jistotou mohl rozřešiti mnohé důležité otázky. Proto asi svatý Methoděj ukazuje na svatého Jeronima, neboť on byl jim v jejich práci vzorem a oporou a zajiště též s nebe patronem a přeúčastlivým spolutvůrcem, jemuž dílo to asi leželo na srdci jakožto věc jeho svaté vášně.

Svatému Methoději vidělo se asi potřebí ukázati zejména nynější době na osobnost tohoto velikého Světce, muže ducha slovanského a přece tak dokonale římského, z tohoto vážného důvodu. Když se u nás mluví o svatých Bratřích soluňských, želi se jen zániku slovanské liturgie a vzněcují se snahy o její obnovení tím způsobem, že by se do služeb Božích uvedl místo latinského jazyk lidový. A pochybně vzdělaní kněží o své újmě snahy takové praktikují, uvádějíce český jazyk do úkonů liturgických. Stejně ostatně činí i Poláci a jiní Slované, z hlubokého nepochopení ducha ritu a liturgie a ze zločinné nedbalosti biskupů, kterým nejsvětější věci jsou tak lhostejny. A bylo by možno hledati obřad slovanský ve stavu živoucím na pravoslavné Rusi? Tam, pravda, s větší péčí se vždy dbalo, aby v chrámě vše se stkvělo krásou. Ale Rusko, tolik věků jsouc odtrženo od Jednoty, nemá nové mízy, jež proudí z kořenů Církve, a mezi ze Skály, i ztrnulo a zmrtvělo nábožensky. A uchovalo-li se tam něco krásy bohoslužebné, to spíše lid uchovává si své tradice a obyčeje, nežli že

by kněží v nich udržovali život. — Není tedy pro Slo-
vany jiné cesty, by vzkřísili svou slávu, nežli přimknou-li
se k Římu. Snad se nám rozumí, pravíme-li k Římu.
Ne k tomu neb onomu simonickému sekretáři té neb oné
kongregace nebo k biskupům, kteří k Římu sice veli-
kými slovy se hlásí, ale jichž všechny cesty vedou do
měst politických vlád. K Římu Knížat Apoštolských, k
Římu katakomb, k Římu svatého papeže Klimenta, Lva
Velikého, svatého papeže Damasa a jeho přítele Jero-
nyma, k Římu Řehoře Velikého, Mikuláše VI., jenž s
hlaholem všech zvonů vítal naše Věrověsty, k Římu
Řehoře VII., Bonifáce VIII., k Římu Velikých koncilů,
k Římu papeže Pia IX. a Pia X. a jejich nástupců až
do konce časů. Ať se nehledá při Římu na prvním
místě stkvělosti, lesku. Petr není chrámem, ale skalou,
na níž chrám jest vzdělán. V základech nebývá skvě-
losti drahého kamení neb bohatství architekturního
a uměleckého: jsou to kvádry a sloupy držící a podpíra-
jící stavbu — Columna et firmamentum Veritatis —
kteráž roste do výše Jerusalema nebeského. Chce-li se
zříti krása a vznešenost, jakou věčně plodí mateřství
Církve římské, ta uzří se nyní nejjasněji u oné nositelky
její živé víry, kteráž historicky sluje její *prvorozenou*
dcera.

Naděje, že dojde k tomuto šťastnému sjednocení, jest
naší útěchou, a z jistých znamení možno již tušiti, že
chvíle ta se blíží.

Svatý Methoděj však možná dovolává se svatého

Jeronyma též jakožto svého mluvčího. Pomníme-li totiž, jak se shodují povahy těchto mužů a jak byly podobny i jejich snahy a boje, nebyl by svatý Methoděj mohl psátí jinak než píše svatý Jeronym. Ale svatý Methoděj v opak expressivnosti svatého Jeronyma skryl se v mužné pokoře po způsobu moravském v mlčení, a když po tisíci letech vidí potřebu projevit se, odkazuje prostě na mistra, který dokonalou výmluvností v plné šíři vyjádřil vše, čím žil on sám. Chceme-li tedy poznati ducha svatého Methoděje, najdeme ho živoucího v díle svatého Jeronyma. A duch jeho přivede nás, dá Bůh, i k nalezení jeho ostatků tělesných.

Nejvhodnějším dílem k poznání svatého Jeronyma jsou jeho Listy. Jest jich veliký foliant. Jsou, jak jsme pravili, jakousi vnitřní autobiografií jeho; v nich obráží se všecek jeho život, snahy a zápasy a jeho vztahy ke všem pozoruhodným vrstevníkům. A listy svatého Jeronyma požívaly ve všech dobách úcty a obliby nad všecka díla Otců církevních. Byly obecně známy, často se vydávaly i překládaly, kněží vážili z nich pro sebe i pro věřící, a všem bývaly vítanou četbou. Jestliže se čtávali ve školách latinských římští klassikové, bylo to jen proto, aby se jinoši na nich vytrébili v latině a tak s tím

větším porozuměním a chutí čísti mohli autory takové, jako svatý Jeronym; a už z toho možno viděti zvrhlost škol nynějších, když se žvýkají ciceronové proto, aby se zpraktikovala pravidla Kořínkovy mluvnice a aby se dostala dobrá známka. Zvláště některé proslulé listy, jako list Rufinovi psaný, o životě poustevníků, list Eustochii o panenství neb Nepocianovi de vita et honestate clericorum, znaly se skorem zpaměti. Svatá Teresie vyznává, jak veliký podíl na jejím obrácení měly podivuhodné listy svatého Jeronyma, a velmi doporučuje tuto četbu. Učebné knihy theologické bývaly více méně citáty ze svatého Jeronyma neb rozvedením jeho myšlenek, ale ovšem jak rostla domýšlivost doktorů, tím více vystavovali v popředí svou vědu, přizpůsobenou chuti světa a jeho učenců, až posléze dospělo se tam, že nynější profesori theologie uznávají sice svatého Jeronyma nejbystřejším z učitelů církevních, ale mnohé jeho myšlenky — a právě asi myšlenky nejbožštější! — považují za *přemrštěné*. Ano, takové nepokryté mínění mají učitelé theologie o světci, kterého Církev ctí titulem *Doctor Maximus*.

Četba listů svatého Jeronyma bude rozkoší těm, kteří hledají naučení náboženského, onoho chleba, kterého nyní nikdo nedává. Poznají v nich také všechn život a mravy oné doby, a s podivem budou objevovati, jak příhodny jsou pro dobu nynější. Ale budou též rozkoší těm, kteří milují umění a styl. A snad právě touto stránkou svou uchvátily nejdříve takovou duši aristokratic-

kou jako byla svatá Terezie. Abychom ohodnotili dílo svatého Jeronyma, k tomu příliš se nám nedostává všeho. Svou úctu k němu mohli jsme osvědčiti jen tím, že jsme se snažili co nejlépe je v rouše českém uvést. Jen tedy několik technických poznámek o překladu samém.

Překládali jsme z vydání Migneovy Patrologie, kdež otisknuty jsou listy dle vydání dřívějších s opravením některých omylů a novým rozřešením některých míst záhadných. Asi v polovici práce však jsme se dověděli, že ve Vidni péčí Císařské Akademie věd a umění vychází sbírka *Corpus scriptorum ecclesiasticorum*, v níž svazek za svazkem vycházejí, v nejpečlivějších prepisech ze všech pozůstalých nejstarších rukopisů, všechny spisy spisovatelů církevních, v pořadí volném — jak který svazek toho neb onoho Otce jest připraven — a mezi vydanými svazky objevili jsme k veliké své radosti též vydané již dva svazky Listů svatého Jeronyma. Rozumí se, že ihned byly v našich rukou. Znamenité vydání k tomuto účelu! Vydavatel, Isidor Hilberg, profesor university černovické, měl k své práci po ruce všechny nejstarší zachované rukopisy ze všech bibliothék, a srovnával přepozorně slůvko za slůvkem všechny, i podal nejpresnější text; místa dřívějším vydavatelům nejasná a k nimž, aby jaký taký smysl se ukázal, připojovali poznámky a výklady, on studiem svatého Jeronyma a jemným citem pro jeho zvláštní záliby v paradoksech dovedl rozluštit tak, že skorem na jisto

lze je míti za pravý diktát svatého autora. Často jen přehozením čárky neb vsunutím jednoslabičné spojky smysl nabyt úplné jasnosti. Aby však čtenář sám měl přehled všech rukopisů, pod sloupcem hlavním uvádí drobnějším tiskem všechny varianty všech kodeksů, jakož vůbec se děje v celé oné výborné sbírce. Dle tohoto vydání jsme tedy prohlédli a poopravili část listů již přeloženou a dále překládali jsme již dle tohoto vydání, držíce se ponejvíce textu, jemuž Hilberg dává první místo. Svazek, jejž vydáváme, jest asi třetinou všech Listů.

Některá místa v překladě našem budou se možná zdáti nesrozumitelná, i bude se souditi, že jsme přeložili nejasně nebo pochybně. Ale nevíme, že by co bylo nám prošlo pérem bez dostatečného uvážení. Dlužno pomníti, že jsme nepsali výkladu svatého Jeronyma, nýbrž jen jeho slovo vyjadřovali jazykem našim, rčeními našeho jazyka, ale formu zachovávajíce původní, latinskou. Český jazyk má tu podivuhodnou pružnost, že se může odíti ve formy kteréhokoli jazyka jiného, totiž že překládáme-li z některého jazyka, i duch a povaha toho jazyka jasné se v překladu odrážejí; tak tedy rozdílný jest překlad z řeči latinské, řecké, francouzské, ruské, vždy ráz původní řeči při věrném a pravém překladu bývá poznati, čehož jazyk dejme tomu francouzský neb německý sotva jest schopen, majíce své ustálené způsoby, které kdyby se změnily, bude to násilím jazyku a újmou věci. Tedy v našem překladu svatého Jeronyma

jak co jest v latinském, tak i v českém: kde text plyne prostou řečí, tam i překlad plynne se čte; kde však samé náhlé obraty a řeč trhaná a úsečná, tam i čtenáři bude se zastaviti a rozjímati, neb hledati výkladu i jinde.

V jedné věci však jsme byli na vahách. Jest obyčejem, že v knihách, v nichž citují se věty z jiných spisů, bývají takové věty v tisku odlišeny a v textu samém neb v poznámkách udána kniha a kapitola, z níž citát vyňat, zejména při citátech z Pisma. Ale jak učiniti při svatém Jeronymovi? Jeho knihy i listy jsou přejeji citátů, samovolně se řinoucimi v proudu jeho řeči. Nedovede promluvit, aby to nebylo slovo biblické neb jeho parafrase a ozvěna. Všecka slova Pisma Svatého, praví Leon Bloy, jsou v podstatě totožna, všecka vyjadřují stejně tutéž jedinou Pravdu v dokonalé prostotě. Jen nám, kteří Pádem a hříchem pozbyli jsme vidění, vše jest roztrženo a zachycujeme jen jednotlivé paprsky a kmity, jichž v jednotu semknouti nedovedeme. Svatému Jeronymovi však dostalo se u veliké míře onoho ducha sjednocujícího, který věci na pohled nejrůznější umí uváděti v soulad. Jako Mojžíš vraceje se s hory Horeb, kdež obcoval s Hospodinem, vyzařoval světlo, tak svatý Jeronym prodlévaje stále v Písmě, jehožto živoucím duchem jest Duch Svatý, byl jím prozářen i pro svoje dílo. Žasneme čtouce u něho v úchvatném a hlubokém spojení texty svedené z nejvzdálenějších knih. Nejzazší kapitoly knih Paralipomenon neb Nehemiáše jsou mu stejně známy a živý jako každé slovo Evangelia neb

Apoštola; a texty, které jsme mnohokrát přešli nevalně se pozastavující nad jich smyslem, oslní nás svou tajemností, když uzmíme světlo jejich skříženo s texty jinými, s nimiž nikdy by se nám nebylo zdálo možno sblížití je. — Nuže, náleželo také při vydání svatého Jeronyma odlišovati v tisku všechna rčení biblická a označovati je? Ale tím by text jeho byl všecek roztrhán a zdálo by se, jako by svatý Jeronym se byl napořád zastavoval a citáty vybíral a sám tak pečlivě kdekterý označoval, ač přece jemu přinášel je duch s proudem řeči a tak též plynuly jeho písaři do péra, a nezbývalo mu někdy ani chvilky, aby list nadiktovaný přečetl a vytríbil. A nebylo takových údajů a poznámek ani v starých opisech, a nebylo jich ani potřebí, poněvadž tehdejší čtenáři měli Písmo Svaté mnohem více vštípeno než my, a každé slovo Tekstů neb jejich ohlas snadno znamenali. Úplně však upustiti ode všeho označování, k tomu přece jsme se nemohli odhodlati. Aspoň k některým místům, která by nynějšímu čtenáři zůstala záhadami, kdyby nevěděl, že jsou to citáty neb ozvěny Bible, dali jsme stranou sloupce poznámku, nebo k citátům, u nichž zdálo se nám toho z toho či onoho důvodu potřebí. Takto čtenář bude uveden ve svatého Jeronyma a shledávaje se zahanbením, jak chudé má znalosti Písma a k jaké své škodě, puzen bude k dennímu jeho čtení a rozjímání. A to také bylo z prvních příčin, proč svatý Methoděj, kteréhož ctíme, že nám otevřel svaté zdroje Knih, poukazuje v onom svatoklimentském snu

na svatého otce Jeronyma: aby nás totiž znovu přivedl k Písmu Svatému — jehož klíčníkem jest svatý Jeroným, největší jeho znatel a vykladatel, a který také má moc, znovu k němu přivábiti.

Tím jsme pověděli svoje. Ale ke knize této měl promluvit ještě, a na prvním místě, někdo jiný.

V minulých dobách, a až do nedávna, když se zvědělo, že někdo chystá se vydati některé vzácné dílo — což vždy vyžadovalo obětí, neboť nevydávalo se teprve tehdy, když byl zajištěn dobrý odbyt a zisk — tu biskup neb některý prelát spěchal zúčastniti se takového podniku: povzbuzoval vydavatele, chválil jeho snahu, předem mu žehnal a připovídal svou pomoc, a proto též obyčejně díla taková bývala věnována biskupům neb prelátům, a oni viděli se tím poctěni. A to se dalo, i když běželo jen o nové vydání díla už známého. Což tedy, když se chystalo dílo svatého Jeronyma k vydání v jazyku českém, dílo, které už dávno a dávno mělo býti lidu potravou? Není-liž objevení takové knihy u nás opravdovou událostí? a zejména když nejde toliko o svazek, ale když se slibuje přeložení a vydání všech spisů? Nebylo-liž slušno, aby i naši biskupové a vynikající osobnosti duchovní s radostí pilili účastniti se

díla a urychlití je a přispěti k nejdůstojnějšímu jeho přijetí?

Ale naši biskupové a jejich zájmy a péče! Známo jest, jak sledují naši práci po všecka léta,— ač přece sami nikterak nepoložili a neukázali jiných základů studia, než na kterých stavíme! Ale něčím přece můžeme se pochlubit. Když jsme přeložili část Listů, poslali jsme rukopis ještě se dvěma spisky arcibiskupskému ordinariátu olomúckému se žádostí, by na ně uděleno bylo Imprimatur. Bydleli jsme tehdy totiž v Osvětimanech v arcidiecési olomúcké. Za několik neděl nebo měsíců dostali jsme balíček, docela roztrhaný, div že též adresa nebyla strhána s ostatním obalem a že listy zevnitř cestou nebyly rozmetány. Byly to naše rukopisy. A mezi nimi byly dva půlarchy. Na jednom jsme četli: „Kníž. arc. Konsistoř v Olomouci. Na předložené sem rukopisy byl referentem podán posudek, který v příloze připojujeme. Překladatel ať ve svém zájmu sem oznámí, podvoluje-li se vysloveným tam přáním. Příloha budiž sem vrácena.“ A na druhém půlarchu byl sám posudek censorův, který zde v úplném znění podáváme:

„Překlady Antonína Ludvíka Stráže, 1. *Život sv. Antonína Poustevníka* od sv. Athanasia, 2. *Listy sv. Jeronyma*, řada I., 3. *Pohřební řeč nad sestrou Marií z Kříže* od kanovníka Annibale Marie di Francia, neobsahují co do myšlenkové stránky nic původního, t. j. od překladatele samostatně složeného, i není tedy v nich a nemůže ani býti (jednak vzhledem

k autorům, jednak též vzhledem k approbaci originálu (srov. č. 3.) od autority církevní), ničeho, co by zasluhovalo s hlediska víry a mravů nějaké výtky neb censure. Spisy mohou býti uveřejněny s obvyklým: „*Nil obstat.*“

„Překladelovou věcí bude, aby si našel své odběratele a čtenáře, a aby u nich dosáhl cíle, jehož se chce dodělati. Censor je však toho mínění, že prvý spis půjde slabo na odbyt. Životopisy podobného druhu, jakého je Život sv. Antonína, modernímu myšlení a cítění se budou méně zamlouvati. Správná ascese sestupuje k lidem, jací jsou, a hledí se jim formou přizpůsobiti, aby je povznesla na výši křesťanského ideálu. Ale snad překladatel měl něco jiného za lubem, snad přeložil život sv. Antonína jako *historický* dokument své doby. Ale pak zase možno se směle tázati, zda s historického stanoviska není originál přece jen něco lepšího než překlad.

„Listy sv. Jeronyma byly by asi poutavější a neminuly by se cíle, jestliže by překladatel vybral z listů přeložených a ostatních, jež ještě miní přeložiti, jen věci s našeho stanoviska nejlepší.

„Třetí spis je rhetorický, a komu se „*effrenato*“ rhetorika čistě francouzského rázu (třebas originál psán italsky) zamlouvá, najde snad v řeči nad sestrou Melanií svou radost a své potěšení.

„Uzná-li překladatel za dobré, své překlady vytisknouti, pak by neškodilo ještě jednou prohlédnouti a po

strance formální (pravopisné, tvaroslovné, syntaktické, frastické, tu a tam i stylistické) trochu vypilovati. Referent označil v každém spisu na okraji čárkou, zpravidla ležatou, někdy též otázkou, na které řádce bylo by třeba brousečku.

„Censor neuvádí zvláště stránek, kde užito neb užíváno u jednotlivých slov tak často beze vší rozumné příčiny velkých začátečních písmen.“

Věta za větou v tomto arcidoktorském výtvoru vybízí k rozboru. Neví se, zda čísti je se smíchem či s hanbou. Tedy ze svatého Jeronyma pouhý výbor! Taková jest rada diecéšní vrchnosti — neboť ona stotožňuje se s úsudkem svého mluvčího — takové jest slovo biskupské na uvítanou největšího spisovatele církevního, kterého Sněm Tridentský nazývá Notářem Ducha Svatého! Vystoupil-li kdy některý doktor olomoucký vůči „Našinci“ neb jiným takovým papírům kněžské moderny a řekl-liž: „Nestačilo by vám, pánové, místo těch potišťených spoust vydati pouhý výbor, asi osmerkový půlaršík za půl roku?“ — Jest to rada z šetrnosti, podobná oné radě špatného Apoštola, jenž se horšil na plýtvající Magdalenu: *Ut quid perditio haec?* nebo by si přáli výboru, aby jejich Spolupůsobením při něm vymýceny byly listy „pohcršlivé“? Ať tak či onak, divně nám z toho bylo. Ale abychom už dokonali, co jsme načali, zkrotili jsme všecky city a vrátili onen žádaný list do Olomouce s uctivou odpovědí, že výtky a poznámky páně censorovy milerádi přijímáme. (Bylyť to pravopis-

né chybičky, které by byl i korektor spravil, nebo odchylnosti od Gebauerových pravidel a školského usu, tedy věci, kterých censor snadno a bez obavy mohl pominouti.) Bylo tedy očekávat, že bude posláno formální „Imprimatur.“ Dosavad nepřišlo nic. Podivná to manýra! Ale neželíme toho. Bylo by takové schválení jen klamem. Nebjak by se neslo, aby „schvalovali“ svatého Jeronyma právě takoví, jichž společenství on v každém listě svém se odřiká a jichž smýšlení a život jen s ironií nebo s politováním vyličuje?

Ale nevychází kniha přece bez žádoucí účasti osob duchovních. Třeba zde vydati svědectví kněžím, kteří přímo neb nepřímo oni pracovali. Neslynou hodnostmi ani obročimi, a jména jejich zůstávají skryta, ale jsou to možná jediní kněží Čech a Moravy, v nichž kněžství trvá ve své božské důstojnosti, jediní kněží věrní. Ostatní totiž svezli se kolejemi uhlazeností a kompromisů do reje světa, zapletli se do všech jeho osidel a dostali se ponenáhlu do stavu, který jeví všechny známky schismatu. Jest to arci schisma obojetné, nevyjádřené, jako všechno, co zplodila moderní doba: drží se papeže, ale jen formálně a osobně. Papežství však, principu Jednoty a Absolutna již dávno ani nechápou; pozbyli svého charakteru kněžského, a konají sice všechny funkce, jak je prakse přináší, ale mechanicky, nedbale a bezbožně, ztraceni v úplné Nevědomosti, a jen jejich vinou lid stržen byl do všech svých zmatků. Za to však oni nečetní a vzácní kněží, rozptýlení po diecésích jako stráž-

cové, z přirozené ušlechtilosti neposkvrněnými uchovávají se od tohoto ohavného věku, v čemž dle Apoštola sv. Jakuba tkví pravé náboženství, a jen oni jsou snad ještě pravými prostředníky lidu, svolávající od Boha, k němuž pozdvihují rukou čistých, milosrdenství, a jejich modlitby a oběti Bůh přijímá, neboť oni ve své skrytosti vyjevujíce mu své žádosti, souhlasné s žádostmi Jeho Syna, nabývají jeho důvěrného přátelství. Takových kněží několik poznalo důležitost a potřebu díla, které jsme začali, neboť z věcí, které jsme tiskem ve známost uvedli, sami, jak dosvědčují, nabyli jasného světla a pevnosti. Proto také přijímají dílo to zcela za svoje a činí, seč jsou; mnoho někteří dávají, neboť dávají vše, a sami jsouce chudí, mnohé obohacují. Těmto skrytým pomáhajícím a žehnajícím přátelům náleží vděčnost. Ale také poněvadž víme, že oni s největší dychtivostí sáhnou po této knize, doufáme, že budou svatým Jeronymem samým odměněni; naleznouť v něm hledanou oporu, shodností snah budou utvrzeni v tom, oč sami usilují, a on bude jim nejlepším rádcem k životu právě kněžskému.

Dle prorockých tušení, ba jistot vůdčích duchů této doby, a též dle přípovědí od Boha daných skrze mnohé jeho Světce a Vidoucí, po neodvratné a nezbytné zkáze dnešního zřízení světa, nastane obnova, rozkvět všeho

vznešeného a slavného, co dosavad bylo dušeno, a vítězství Církve, vyproštěné z nynější své předpověděné „děsné krise“. Aby však obnovy té účastny byly i naše kraje, jest už svrchovaný čas, by se probírali ze mdlob a vstávali a chápali se díla ti, kteří si přejí zůstat na živu a jiným život zachovati. Velikou tu proměnu způsobiti může zajisté jen Bůh, ale potřebí jest k ní lidí. Spoludělníků jest třeba. Veliké dary duchovní jsou uloženy z dob minulých a rozhojňují se i nyní, a netěží se z nich. Veliké dědictví jest nám odkázáno, ale třeba jest dělníků, kteří by z tohoto shromážděného a rostoucího pokladu těžili pro sebe i s bratřími se dělili. „*Zeň zajisté mnohá jest, ale dělníků málo!*“ toto jsou slova našeho Pána; a ku podivu, slova ta dává Církev čísti ve svátek našich svatých Věrověstů Cyrilla a Metoděje. Tedy na nás Moravany, Čechy, Slovany zvláště Pán se obrací s těmito slovy, a jest to též výzva našich svatých Apoštolů, když slyšíme v jejich den s posvátného místa: „*Protož prostě Pána žně, aby poslal dělníky na žně svou.*“ Kéž tedy Pán probudí spící a zahálejší a sezve je k dílu. Jest třeba začítí učením. A nebude nesnáze s otázkou, jak začítí a kterého zvoliti učitele. Nazývá-li Církev největším učitelem svatého Jeronyma, proč nezvoliti tohoto? Takto tedy Listy jeho mohly by býti prvními „učebnými listy“ naší školy. Začali jsme o nich pracovati v Osvětimanech, pod horou svatého Klimenta, a na to svaté místo často jsme docházeli, prosíce tam, kdež bylo první učiliště Cyrillo-

methodějské, o pomoc svaté Apoštoly naše a svatého Klimenta a svatého Jeronyma. Kéž jejich požehnání a moc spočinou na díle tomto a rozlévají se z něho na všechny přicházející.

(Psáno v Zločově, v oktávě Nanebevzetí Blah. Marie Panny, 1917)

MODLITBY NOVÉ I STARÉ

(„Dobré Dílo“, svaz. 38.)

Nejlepšími a nejkrásnějšími modlitbami jsou modlitby Církve a modlitby Svatých. Že právě tyto modlitby jsou nyní tak neznámy, tomu ani nebude se diviti, kdo zná ducha nynějších křesťanů, ono vymizení všeho smyslu pro věci opravdově svaté a vznešené. Oč snesitelnější jest prostý duch světský proti tomuto míšenectví světské prostřednosti s falešnou pobožností a náboženskou horlivostí! O tomto novodobém typu katolíků, který pohříchu tak zobecněl, že lidé katolicismu vzdálení vidí v něm vlastní typ dítek Církve a jediný, jaký ona jest schopna vypěstiti a v němž si libuje, který však pozorovatele cizí děsí a od Církve odráží — o tom bylo by jen opakovati, co již bylo poznamenáno při našem vydání modliteb Římského Missálu: jsou-li některé modlitby církevní přeloženy, bývají vřazeny do pobožnostních a zpěvních příruček takového rázu, že člověk ušlechtilý hanbil by se vzítí je do rukou, byť byly všemi konsistořemi doporučeny. Duch, jenž vane z těch výrobků pobožného dryáčnictví, otravuje a ničí už v zárodku každý vznět

k modlitbě, a člověk zůstává klečeti raději s němými ústy před Pánem, k takovému posměšnému kultu odsuzovaným.

Víme tedy, že dosti bude těch, kteří s povděkem uvítají svazek modliteb, který jim dnes předkládáme, uzříce v tom, že se splňuje jejich vnitřné přání, kterého si snad ani neuvědomovali, ale které dlouho pocítovali. „Dosti“ nemíníme ovšem z široké veřejnosti, mrtvé již a odsouzené, ale z toho malého počtu pozůstalých, kteří se v čas ještě zachránili k Životu.

Vlastními modlitbami církevními jsou modlitby uložené v liturgických knihách, v Missálu, Rituálu a Brevíři. Dnes vydáváme některé modlitby z Rituálu (Litanie, Žalmy kající, Doporučení umírajících), některé budou v dalším svazku, kdež také budou dříve již připověděná mešní officia na neděle a svátky z Missálu. Z Brevíře též se již překládají čtení nokturnová, legendy a homilie.

Kromě modliteb liturgických, jež se modlí kněží při službách Božích a obřadech, jsou modlitby, jež byly od Papežů doporučeny pro soukromou pobožnost věřících a obdařeny odpustky. Jsou to modlitby ode dávna zobecnělé neb ze spisů Svatých vyňaté neb i nyní žijícími osobami složené a Papeži k schválení podané. Authentickým

úplným vydáním všech modliteb a pobožností, obdařených od Papežů odpustky, jest oficielní v Římě vydaná sbírka „*Raccolta di Orazioni e pie opere, per le quali sono state concesse dai Sommi Pontifici le Ss. Indulgenze*“, poslední z r. 1898, a doplněna jest svazečkem „*Indulgenze concesse dal Agosto 1898 al Dicembre 1909*“, obsahujícím odpustky vydané nověji. Aby tedy při každé modlitbě, kterou v překladu tiskneme, udán byl pramen původní, udáváme jej při těchto modlitbách odpustkových zkratkami „*Raccolta*“ neb „*Indulg.*“ s číslem, pod nímž jsou ve sbírkách těch otištěny. K *Raccoltě* připojeno jest stručné pojednání o odpustcích, které též v překladě otiskneme. — Nebude však asi příliš od místa, připomeneme-li už zde jistou výhodu, kterou pro získávání odpustků udělil Svatý Otec Pius X. K získání odpustků úplných (plnomocných) tou kterou pobožností požaduje se krom jiných podmínek též přijmouti Svátost Pokání a Oltářní. Nuže Svatý Otec povolil těm, kteří denně přistupují k Stolu Páně, že mohou i beze zpovědi získati denně kterýchkoli úplných odpustků, na ten den připadajících, a to i když by jednou neb dvakrát do týdne k Sv. Přijímání nešli. Zajisté měla by tato výhoda sváděti jednak k častému a dennímu Přijímání, jednak k těžení z velikého pokladu odpustků ve prospěch tolika duší, jež

milostí těch potřebují. — K získání odpustků též jest třeba, aby se modlitby ty konaly kleče a aby se *řikaly*, t. j. vyslovovaly, třebaš jen potichu.

K vydání nejvhodnější formou se vidělo tisknouti co možná každou modlitbu o sobě, jak ostatně se ode dávna modlitby tiskly. Takto vydati míníme též staré modlitby anglické, jež ze středověkých rukopisů vypsál R. H. Benson a vydal pod názvem „A Book of the Love of Jesus.“ Připraveny jsou též Modlitby svaté Kateřiny Sienenské, které však budou knížkou o sobě. V starých švabachových Nebeklíčích bývaly oblíbené modlitby svaté Mechtildy a svaté Gertrudy. Objemné dílo těchto dvou svatých vidoucích sester bude vydáno úplné a bude bohatou a vzácnou knihou modlitební.

Schválení biskupského, jehož k vydání modliteb bývá si vyžádati, k dnešnímu našemu vydání nebylo potřebí. Otiskujemeť modlitby jakožto články periodické sbírky, a ‚folia periodica‘ dle rozlišování, činěného v dekretch papežských, se k censuře nepředkládají. A netiskneme jich jakožto modlitby pro věřící, nýbrž prostě jakožto *texty*, za účelem studia, kriticky, aby totiž nejdříve *texty* původní byly dobře přeloženy, čehož se nejlépe dospěje tím, když otisky překladu prvního přijdou do více rukou, aby každý vytkl,

v čem se mu zdá pochybeno neb co by žádalo lepšího, jasnějšího vyjádření. Po těchto opravách teprve by se přikročilo k vydání dokonalému. Jsou-li překlady už nyní takové, že až na nějaké nepatrnosti nebude na nich čeho měniti, tím snazší bude ono vydání nové. Chtěl-li by kdo již nyní modlitby mezi věřící rozšiřovati, má volno vyžádati si na ně Imprimatur své duchovní vrchnosti, a naše tiskárna hned mu jich potřebné množství natiskne.

Se vzkříšením pravých, ryzích modliteb bylo by tedy už začato. A což písně duchovní? Kde jich hledati? Při slavné liturgii v chrámě náleží zpívati latinsky; Církev má své andělské melodie chorálu gregoriánského. Ale mimo úkony liturgické, kdy volno zpívati česky, není snad jiných písní než ty, které se pořád zpívají do omrzení, příštipkářským upravováním čím dál bídnejší, neb sentimentální novinky a odrhovačky, jež víc a více zavládají, dle vkusu účastníků, a tyrolácké pochodové, jimiž se hanobí Nejsvětější Srdce? A kdyby se už ani nemyslilo na kostely, které již jako by též byly ponechány sobě samým, cítí se přece, že doma, v srdcích jest pusto bez písní, jimiž by se chválil Bůh. Ví se, že nábožné písně u nás bývaly (dokud kulturou a školami nebyly udušeny a zničeny), s písněmi se vstávalo i léhalo,

s písněmi se pracovalo, písněmi vylévala se ze srdcí chvála Bohu, všecka radost i stesk. A na štěstí, péčí dobrých Andělů, mnohé ty písně se nám zachovaly. A jsou to pravé květy poesie lidové. František Sušil, František Bartoš a několik jiných včas ještě je sesbírali a vydali. Jsou to písně kostelní, poutní, vánoční, postní, mariánské, nejvíce moravské. Protože však otisknuty jsou v objemných sbírkách spolu s jinými písněmi lidovými a nepřístupny i tím, že sbírky ty jsou rozebrány, bude třeba písně takové znovu vydati, s nápěvy i úplnými texty, zase každou o sobě. A máme k nim i nové doprovody, takové, že v jejich zvucích dolétají k nám vůně, barvy a svity oněch dob, kdy písně ty ještě žily v horoucích srdcích lidu. Podaří-li se některým těm písním vzniknouti do chrámu, všecko ovzduší se rozechvěje a rozvlní jejich sladkou kouzelnou mocí, krev v srdcích se rozehřeje a zpění a duše se spojí v jásajícím vytržení a rozezpívají se jediným hlasem radosti a chvály, a oči i ruce pozdvihnou se k Marii; a tak by se mohlo splnití vidění jisté vyvolené, že dlažba chrámů smočena bude slzami obrácených, slzami pokání a radosti.

Ke krásným modlitbám a svatým písním náleží však také ještě míti krásné svaté obrazy. A těch také nebude třeba hledati daleko. Jen oči nynějších lidí jich nevidí, protože o ně nedbají. Co

milostných obrazů jest na rozličných místech Čech a Moravy, co maleb a řezeb, jichž nábožný malíř nezapsal nikde svého jmena, ukryto jest na místech, kde ani se o nich neví! Netřeba tedy než reprodukovati je, v rozměrech větších i menších. Jest k neuvěření, že ani jeden ze slavných milostných mariánských obrazů českých nebyl ještě vydán v řádné reprodukci. Známý jsou některé jen z kopií černých, rozmazaných, nedůstojných. Již mnohé ty svaté obrazy jsme obhlíželi se svatým přáním, aby byly jejich věrné kopie, jež by každý mohl míti pořád na očích. Předejdli nás někdo, jen s radostí to uvítáme. Ale připomínáme, že za dobré dílo považovati budeme jen reprodukce nejlepšími methodami, světlotiskem a pokud možná barevným, nebo kopie vytvořené umělci tak, jako kopíroval blahé památky Hanuš Schwaiger obraz Matky Boží Hostýnské a Svatých Cyrilla a Methoděje, řezbou nebo původní lithografií, rytinou neb leptem. Přátelé, hlase se k účasti radou i činy.

A. S.

V Staré Říši, v červnu 1917

ŽIVOT CTIHODNÉ ANNY KATEŘINY EMMERICHOVÉ, řeholnice kláštera augustiniánského v Dülmenu. Sepsal P. K. E. SCHMÖGER z kongregace Nejsvětějšího Vykupitele. Díl I. od r. 1774 do 1819. S imprimatur kníž. arcib. ordinariátu pražského. Přel. *P. Matěj FENCL*, kaplan v Uhříněvsi. Upravil a tituly do dřeva vyryl Jaroslav BENDA. *Dobrého Díla* svazek 37. V Staré Říši, v květnu 1917. Formát 14,5 cm 22 cm, stran XII. a 316. Vydáno v 1000 výtiscích, z nichž 80 na papíře ručním. Výtisk na papíře obyčejném za 15 korun.

Dar vidění byl Anně Kateřině svěřen už od narození a viděla osoby a věci tak jak jsou; byly jí viditelné účinky modlitby, milosti, svátosti. Ve viděních konala pouť po všech světech a do různých dob a vyprávěla události, jichž takto byla svědkyní. Životopis jest sestaven nejvíce z jejího vlastního vypravování, ze svědectví a záznamů jejích známých a návštěvníků a z akt lékařského a církevního zkoumání. Vložena tam též všechna vidění a zjevení, kterých vydavatelé Brentanovi nemohli zařadit do *Života a Umučení Pána Ježíše Krista a Života Přesvaté Panny*. Slovo P. Schmögera jest pouhým pokorným tmelem, ale přece analysován celý život stigmatizované Vidoucí. „Kdyby dvacet osob v diecési četlo toto dílo,“ pravi Leon Bloy, „Bůh by změnil tvář světa.“

Rainer Maria **RILKE**

Rainer Maria RILKE, **LÁSKA MAGDALENINA.** Francouzské kázání, vypsané abbéem Josefem Bonnetem z rukopisu Q114 carské knihovny v Petrohradě. Přepsal *Rainer Maria Rilke*. Přeložil a upravil *Josef Marek*. *Dobrého Díla* svazek 40. V Staré Říši, v květnu 1917. — Sešit 32 stran, form. 20 cm 12 cm, za 2 K 50 h. 50 exemplářů na ručním papíře.

Rozkošné kázání, které výmluvnou a svěží dialektikou proniká ke smyslu a jádru lásky. V zrcadle rušného života Maří Magdaleny a jejích vztahů k Pánu obráží se všechen průběh, proměny a moc božské lásky vůbec. Cestou krutých zkoušek sobecká pozemská vášeň přechází v nesobeckou nadzemskou silu. Neboť láska žije věrou, žije se nadějí, roste nejistotou a odřikáním. Dorůstá posléze poznání, že všechna moc lásky tkví v tom, že se dává prchajíc, skrývajíce, utajujíc se, a všechny žáry a všechna vytržení vrcholí v touze všeho pozbytí.

Remy de **GOURMONT**, *Koně Diomedovi*. Román. Přeložila Máša Ryšavá. Praha, 1917. Vydobíł Miloš Klicman.

Kniha učí po gourmandsku „užívatí pohlaví, těžíc ze všech sliznic“ (str. 72.) Hemží se to jemně chmýrnatými prasáctvy, tupohlavými rouhačstvy, a třpytu mystických hlupot (str. 29 a j.), zde pečlivě kondensovaných v nosatých křivulích osamělého alchymisty hlenů lidského těla, sotva se co vyrovná. Ideově jsou to známé filosofické klouzačky komárů povrchových vrstev, osvětlované prskavkami ze šestikrejcarového krámku Renanova, jež možno při špatně nalíraných krabičkách rozškrtnouti i o kalhoty, běží-li na chvat o to, by se zahlédl „pruh světla mezi nohama jako mezi dvěma dvojeneckými stromy...“ (str. 178). Tato prasáctva visí hustě s ohrad těchto překypujících obor na chov lidských samců a samic jako visivají chlupy se smutnicích kozlů. R. de G. dělá jako nedávno vláda francouzská: vykrádá Církev z drahocenných monstrancí, relikviářů, tumb, enkolpií, ale místo aby je vystavoval jak ona s pokojnou přítomností v musejích, vyhází z nich napřed ostatky svatých a vyleje posvátné oleje na smetiště, a uzavře pak do nich navoněné chlupy z rozkroku, přiloží zbožně z ložnic pláten vystřihané krvavé zbytky panen, „čistých“ i po koitu, zaobalí v brokáty a tyly, vyšíté na výsost pečlivě, a teprve postaví na oltáře, ozdobené bílými a modrými heliotropy, růžemi, liliemi... Ale přes tyto přírodní libé vůně jak to vše smrdí nadpřirozeným smradem starých sybaritických kozlů! Kam to ukliditi? Nemožno toho prodati, nemožno zastrčiti ani v nejodlehlejší kouty knihoven. Jen oheň bude dosti bezpečná a mocná na očistu vzduchu, zamořeného tímto sviňstvím. Takovouto knihu vydává pí. Kamila Neumannová po svém vstoupení do Církve, — což jest arci její soukromou záležitostí.

hrabě Maxm. **BROWN**

Frant. Ekert, *Památná místa král hl. města Prahy*. Svazek II. str. 44.: V kostele sv. Josefa na sv. Josefském náměstí v Praze, vedle kaple Panny Marie, „při kostelní zdi stojí z rudého mramoru náhrobní památník c. k. polního maršálka hraběte Maxm. Browna, jež mu postavili jeho synové. Na jehlanci jest nápis: „Nesmrtelné památce osvíceného pána, Jeho Excell. Ulyssa Maxmilliána sv. římské říše hraběte z Browna na Montany, Camusu, pána na Cerekvici a Třeboveticích, císař. tajného vojenského rady, rytíře řádu zlatého rouna, náčelníka jednoho pěšího pluku, hejtmana král. a sídelního města Prahy a generálního velitele císař. táborů v Čechách. Věku svého 51 let, zemřel 26. června 1757.“ — Na podstavci jsou šestistopové verše tohoto obsahu: „Přemožen smrtí leží zde muž, jehož zlomiti nemohli ani Turků vztek, ni břitký meč Iberův, ni Gallové, ani nadutý Prus. Ejhle, tu odpočíváš, vojevůdce veliký, před nímž tolik tyranů se třásl! Ale sláva tvá jako vesna kvete, a neznajíc smrti, přetrvá dny světa.“

Život Anny Kateřiny Emmerichové od P. Schmögera I., kap. 32.

„Můj vůdce přivedl mne k velikánské budově a řekl mi: Vejdi tam! Ukáži ti učení lidí! Vstoupili jsme do prostorné síně, v níž bylo namačkáno učitelů i posluchačů. Prudce se hádali a křiku a běsnění nebylo konce. Bylo mi divno, že jsem viděla učitelům až do srdce, a že v srdci každého z nich jsem zpozorovala černou skříňku . . . Naslouchala jsem chvíli, ale žasnouc pozorovala jsem, jak se vytrácel posluchač za posluchačem, a jak síň rychle a nepozorovaně zchátrala až na spadnutí, že nebylo lze udělati jistého kroku po podlaze. Učitelé viděli, že by bylo radno uchýliti se do jiné síně. Odebrali se o poschodí výše a tam se dále hádali se stejnou divokostí. Ale i tam se ukázalo chátrání a hroucení celé budovy tak rychle, že jsem na konec s hrůzou spatřila, že stojím na pološnitém prkně, i prosila jsem vůdce o záchranu, abych se nesřítla náhle do hlubiny . . .“

Jakub DEML, *Miriam*. Knihy lyriky, str. 200—201 : „A líce tvé jsou dvě stráně, porostlé bílým jetelem a mateřídouškou a pasou se na nich ovečky. Tvůj nosíček jest kapličkou, k níž se chodí modlit Cizinec a zdobí ji květinami. Ouška tvá jsou dvě tiché myslivny na obvodu černých hvozdů: chodívám tam na mléko a vždycky mne vítá ochočená laň; když odcházím, smutně se dívá, provázejíc mne až ke brance. Nosní dirky tvé jsou skryše roztomilých lesních králíků. Ústa tvá jsou tichou roklinou, ve které se ději svatá zjevení; jest tam léčivý pramen, pozakrytý keři polních růží; ráno kolem deváté a odpoledne po hodině třetí několikrát zjevila se tam prostému pastýři Svatá panna krásy nadzemské . . . A bradička tvá jest pahoreček, na kterém větřík, vanoucí krajinou, čechrá kvítka vřesu, kolébaje včeličky; jest odtud viděti k modravým horám. Také na něm rostou protěže, bělostné i narůžovělé, jež milují místa slunnější.“ — (Poznámka: U Hottentotů a Křováků jsou v oblibě u dam i kroužky v nosech a roubíky v pyscích, a když ne přímo vyobrazeními právě zmíněných útvarů přírodních, aspoň jinými ornamenty rády se ušlechtilé tetují. Na „paní mého srdce“ dle Evropské módy hladkých lící jsou to přece poněkud barbar-ské okázalosti a zpřeněžnělá potvorstva.)

Richard WEINER. **USMĚVAVÉ ODŘÍKÁNÍ.** Básně. 1914. Nákladem vlastním. 102 str. form. 15 cm 20 cm na simljapanu.

„R. Weiner prostě podává výsledek toho, jak cítí sebe samotna a jak cítí právě to, nač pohlíží či o čem uvažuje, prostě a lidsky, třebaš napjatě a hluboce. A všechny kladné vlastnosti jeho sbírky vyvěrají z tohoto prostého a lidského nazírání, i jednoduché poměry, které nalézá mezi jednotlivostmi, i to, že se nikdy neuchyluje k všedním, stále se opakujícím a z knihy do knihy přecházejícím obrazům a tematům, i že jest ustavičně věcný, přímý a bezprostřední. Jeho pocity, poznatky, vědomé vztahy jsou bohaté, tak četné, že se někdy kupí na sebe a leckde zatěžují a činí nedostí srozumitelným obsah jeho veršů.

... Jest tato sbírka veršů, jejichž duch jest více usměvavý než odříkavý, v nichž jest velmi mnoho víry a při kterých jest tato vira podepřena a potvrzena opravdovým vnitřním citěním básnickým, stejně schopným rozumové meditace jako obdařeným citovým bohatstvím, zdravou basí dalšího možného vývoje.“

František Langer v „Umě]. Měsíčníku“,

RITUS

DECRETA AUTHENTICA CONGREGATIONIS SACRO-RUM RITUUM, ex Actis eiusdem collecta eiusque auctoritate promulgata, sub auspiciis SS. D. N. Leonis PP. XIII. et Pii PP. X. Romae, Typis Polyglottis Vaticanis, 1898—1911. Sex. vol. in 8° grande charta manufacta Pretium L. 46.

Svazek I., stran XXIV a 486, dekrety od roku 1588 do roku 1705; svazek II., str. XI a 484 od r. 1806 do 1870; svazek III., str. VIII a 383 od r. 1871 do r. 1899; svazek IV., str. IV a 442, komentáře k Instrukci Klementa XI. o Výstavě Nejsv. Svátosti ve formě 40hodinové pobožnosti; svazek V., str. IV. a 523, Podrobný Index věcí vyskytujících se v předchozích svazcích a ve svaz. VI., str. XI a 177, Appendix, dekrety vydané nověji, od r. 1900 do 1911, se svým Indexem.

ŠTĚNICE

LEON BLOY, *ČTYŘI LÉTA ZAJETÍ*... 27. května 1902.

Hnusno říci nebo mysliti jako Manichejci, že démon snad něco stvořil. A přece nemožno domýšlet se, že štěnice byly v pozemském Ráji. Snad to tedy jsou, jako mnoho jiných ošklivých a škodlivých zvířat a rostlin, tvorové zvláště zasažení a *znetvoření* pádem člověkovým. Viz, co praví o hmyzech odporných Anna Kateřina Emmerichova.

OČKOVÁNÍ

LEON BLOY, *ČTYŘI LÉTA ZAJETÍ*... 1. května 1902.

Jistému směšnému lékaři, který mluví jen o očkování, o séru, o moderní vědě a o Pasteurovi, v něhož věří jako v Boha : Stojím bez odpovědi před vašimi důvody nebo námitkami vědeckými, protože jsem nestudoval fyziologie a poněvadž jsem velmi nevědomý. Avšak vím intuitivně, *vidím*, že se klamete, že Pasteur se klamal, a že vaše světlá cesta vede k černým propastem.

Viktor DYK

Viktor DYK, **ZMOUDŘENÍ DONA QUIJOTA**. Tragedie o pěti aktech. Čtvrtá kniha Spolku Českých Bibliofilů v Praze 1913. Form. 18 $\frac{1}{2}$ cm 12 $\frac{1}{2}$ cm, 140 stran. V 550 výtiscích. Upravil V. H. Brunner. Vytiskla „Grafia“ v Praze typy Bernhardovými na similijaponu; titul barvou červenou a černou. Vázal Ludvík Bradáč na Král. Vinohradech. S pěti obrázky od Brunnera.

Viktor Dyk zbavil svého tradičního reka všeliké vnější směšnosti, všeho burleskního a harlekýnského. Z bláznivého rytíře se stal tragický rytíř. Jeho vlastní tvůrčí čin tkví v tom, že zvýšil, zmocnil lidské jádro Quijotovo: ne komický fantasta a fraškovitý potřeštěnec, ale veliké toužící nitro, spějící za nejvyššími metami citu, duch, považující v šlechetné illusi ideály krásy a velikosti za reality, kterých lze dosáhnouti... Hořký ironický úsměv se kmitá nad hrou Dykovou, ne jedovatý, ne zlobný, ale ve své odpouštějící smírnosti a shovívavém chápání tím rozryvnější, tím smutnější... „Zmoudření dona Quijota“ se druzí k nepatrnému počtu českých dramatických prací velkého slohu. Nepřináší dramatu dne a chvíle, ale podává tragické divadlo všelidské, kde jedinečné se stává symbolem obecně lidského... Hra Dykova roste od aktu k aktu, stupňuje děj a vnitřní napětí, aby odplynula v trpkém smíru posledních chvil...

Olaf GULBRANSSON

Olaf Gulbranson, ***Fünfzig unveröffentliche Zeichnungen***. Herausgegeben von Alfred Meyer. Georg Müller Verlag, München, 1914. 40 cm 29 $\frac{1}{2}$ cm. Origlwd. (Gilhofer & Ranschburg ve Vídni roku 1917 za 15 K.)

Gulbranson jest znám svými kresbami v mnichovském Simplicissimu. Nemají nic společného s kmoťrovstvím Oberländerovým a Buschovým, ani s těkavou, ne vždy dost přesvědčivou kresbou Heineovou. Jakýsi přísný rys a tužší styl tkví v jeho lineárních formulích. Jestli Gulbransson Nor od kosti, který vyzrál umělecky doma v prostředí, z něhož vyrostl E. Munch. Dráhu karikaturisty počal v pokoutním satirickém listu „Tirihans“, který vycházel v Kristianii. Umělecky vyvíjel se v hloučku, který tvořil moderní norské umění, bojoval proti naturalistům o synthesu a styl. Kéž se najde více ctitelů tohoto geniálního „karikaturisty“ — vidoucího —, pro něž by bylo možno vydati v souboru i ostatní jeho díla, rozházená po časopisech.

RUČITELÉ

SVATÉ TERESIE Z JEŽÍŠE: *KNIHA O ZAKLÁDÁNÍ*. HL. XXIX.

Svalí oni přátelé Panny Marie spěchali ihned zakoupiti tyto domy, a jak se mi zdá, dostali je lacino. Přes to však trpěli mnoho, poněvadž chce Bůh při každém z našich založení, aby ti, kdo nám pomáhají, získali si zásluh. Bylo již velmi mnoho, co vytrpěli, zřizující dům a platíce zaň, neboť já jsem neměla peněz a mimo to ručili za mne. Co se nasoužím jinde, než najdu ručitele, a to ne na tak velikou summu! A mají pravdu. Neboť neduvěřuji-li v našeho Pána, já nemám ani haléře. Ale Boží Velebnost byla ke mně vždy tak milostiva, že nepozbyl nikdy ničeho, kdo za mne ručil, a že jsem dosud vždy správně zaplatila, a tuto milost považuji za největší.

ODPUSTKY

ŽIVOT CTIHODNÉ ANNY KATEŘINY EMMERICHOVÉ od P. Schmögera, sv. I. kap. XX.

Žila jsem vždy u víře, že bez pravé lítosti a opravdového polepšení odpuštěk získati nelze a že vlastně s každým záslužným skutkem jsou spojeny odpuštěky. Dobré skutky člověka jsou tak rozdílny jako čísla; a vplyne-li do nejmenšího z nich něco ze zásluh Kristových, pak váží velmi mnoho. Nemohu dosti želeťi smutné zaslepenosti tak mnohých, jimž svatá víra stala se pouhým stínem. Žijí si klidně ve svých hříšných návycích a domnívají se při tom, že modlitbami určitým způsobem vykonanými získají odpuštěky. Než nesmírně mnoho křesťanův někdy pozná, že pohané a turci, kteří se snaží žíti ctnostně podle přirozeného zákona, na soudě před Bohem lépe obstojí než oni. My máme milost a nedbáme ji; bývá nám takřka vnucována a my ji od sebe odmítáme. Takovým nepomáhají žádné odpuštěky; ano náboženské úkony, které ze slepého zvyku konají, budou jim na odsouzení.

DOKONALOST VE SLÁVĚ

JAN MATTIOTI: *ŽIVOT SVATÉ FRANTIŠKY ŘÍMSKÉ* Kn. III, 93.
(u Bollandistů, 9. března).

Nad to pravila, že někteří duchové lidšti mají v blažené slávě větší dokonalost a to proto, že když byli živi v těle, byli mnohem chápavější a jemnějšího ruzumu a dle jejich chápavosti následovaly skutky v jejich rozumu a protož více pronikli a pochopili v propasti božství, pohlížejíce do Božího zrcadla, v jehož patření záleží blaženost. A čím jest duch chápavější nebo bystřejší, tím více se nasycuje blaženým viděním: a ač všichni duchové tam dlicí jsou plni a syti blaženého vidění, přece jeden přijímá pochopení větší než druhý dle své schopnosti a jemnosti v chápání vůle Boží.

NEMOC DUŠE A TĚLA

VAVŘINEC SURIVS: *ŽIVOT SVATÝCH NEREA A ACHILLEA*.
12 května § 11.

Nu a o Petronille dobře víte, že dle vůle apoštola Petra byla pokřtěna jako nemocní. Vzpomínám si, že jste tam tehdy byli, když jsme s velmi mnoha učedníky u něho jedli a Titus mu řekl: Když všecky uzdravuješ, proč necháváš Petronillu ležet v ochrnutí? Jemuž tehdy Petr odpověděl: Tak jest pro ni dobře. Ale aby si někdo nemyslil, že jsem těmi slovy pověděti chtěl, že by nemohla býti uzdravena, chci aby vstala a posluhovala nám. I vstala hned zdráva. Ale když službu dokonala, poručil ji Apoštol vrátiti se na lože své. Až pak v bázni Boží počala býti dokonalou, nejen že sama byla uzdravena, ale též přemnoha jiným svými modlitbami vyprosila zdraví.

ÚPADEK VYKOUPENÍ

LEON BLOY, STAŘEC S HORY, 11. října 1909:

Úpadek Vykoupení, běda! Dosti jsem se naň naukával! Naši katolíci, stále sebou spokojení, věřící, že jsou pevnými sloupy, poněvadž nejsou doslova, hmotně zločinci, tolik usedli na vějičku Knížeti tohoto světa, až nemožno jim vysvětliti, že to jejich prostřednost přitahuje hrom a že na nich bude žádáno děsného počtu z „naprosté lhostejnosti“, z „pouhopouhé zvířeckosti“... Kde jsou a v jak malém počtu ti, kdož věří ve skutečnou, hmatelnou účinnost pokání a modlitby? Ctnosti theologální jsou slova, jichž smysl se ztratil. Světačka, jež dává sou — milliontinu ze svého přebytku — chudému, *koná milosrdenství*. Neví se, že slzy bolesti, slzy lásky, dychtění po mučeníctví, trvalé bičování duše jsou jedinými směnečnými tituly na vykoupení zajatých a že vše ostatní není naprosto ničím.

BL. GRIGNION Z MONTFORTU

LEON BLOY, STAŘEC S HORY; 23. září 1907:

Filipu Raouxovi, který jako by se strachoval pobožnosti k Marii, doporučované Grignonem z Montfortu: ... Zdálo by se, že se vám předkládá cosi povážlivého; ale, můj milý Filipe, nejde tu o seskupování, přidružování, přistupování se sliby, o závazky, o pouta. Jest to zcela jinak *duchovní*. To Maria sama praví vám do srdce: — Můj milý synu, můj sladký miláčku Filipe, kterého jsem porodila tak bolestně, dej se úplně mně. Ráda bych tě učinila světcem, rozumíš mi dobře, pravým světcem Ráje; ale k tomu potřebuji, abys mi náležel jako *otrok*, to jest, abys neměl jiné vůle než mou vůli, aniž jiné lásky než mou lásku. Tehdy budeš, nevěda toho, mnohem více než císařové, a až přijde blízký den mého Království, budeš oslněn, jsa se mnou, hned vedle mne, abys rozdrtil Hlavu Světa. — Předpověď Grignona z Montfortu, potvrzená na La Salette, měla osud každého slova z Absolutna. Odstrkovali ji dvě stě let. Dnes vrací se provázena hromem, a i nejhlušší budou dohnáni ji uslyšeti.

RUCE TĚLA A DUŠE

ŽIVOT PÁNA A SPASITELE NAŠEHO JEŽÍŠE KRISTA podle vidění Anny Kateřiny Emmerichové, svazek II., 17. listopadu.

Viděla jsem, jak Ježíš i dnes uzdravil mnoho posedlých, kulhavých, vodnatelných, dnavých, němých, slepých, krvotokých a těžce nemocných. Byli mezi nimi též takoví, jimž se dostalo od něho již častěji úlevy, a že se opravdu neobrátili, padli znovu do nemoci těla i duše. Když Ježíš šel nimo ně, volali: „Pane, Pane! všechny tyto těžce nemocné uzdravuješ, nás neuzdravuješ! Pane, smiluj se! jsem opět nemocen!“ I řekl Ježíš: „Proč nevztahujete ke mně svých rukou?“ I vztáhli k němu všichni ruce a pravili: „Pane, tu jsou naše ruce!“ Ale on řekl: „Tyhle ruce ovšem vztahujete, ale rukou vašeho srdce nemohu uchopiti; stahujete je k sobě a zavíráte, protože jste plni tmy.“ O tom ještě něco učil a mnoho těch, kteří se obrátili, uzdravil; jiným bylo znovu uleveno, a ještě jiných pominul.

Jean François MILLET

Theodor DAUBLER: „*DER NEUE STANDPUNKT*“, str. 67.

„Jean François Millet vnáší den do jeho skutečnosti: na širokých ramenou! Mohutný vystupuje sedlák, znenadání mezi námi. Lidé s koši tak monumentálně se vynořují, jako kdyby jely celé vozy sena. Přímou římskou vůlí buduje si tyto venkovany, vládne ornou půdou. Toť groteskní urozenost! Milletova země chce robotiti, žádá poručníka. Kdo umí síti a orati, stává se knězem. Člověk zpřímá jdoucí, a obzor povždy spolu tvoří kříž. Netoliko samotná postava, všecka země ať si žádá hlavy jako koruny. Millet dokazuje moderní hierarchii v přírodě. V „Klekání“ však také klade důraz na věčnou modlitbu.“

Friedrich ADLER

VOM GOLDENEN KRAGEN, Gedichte von Friedrich Adler. Mit Bildern von Richard Teschner. — Druck und Verlag von Carl Bellmann. Prag 1907.

Třicet dvě básně na 32 listech, form. 19 cm 26 cm. Na každém listě kresba, jež dekorativním věncem obepíná báseň.

Zde věru se našli básník a malíř k radostné shodě. Kresby nejsou pouhými ilustracemi. Oba chápou se téhož motivu a formulují jej každý po svém, a spojení dává nový účinek. Širším titulem knížky jest motto: „Das Sinnbild bleibt sich immer gleich, welchen Namen es auch hätte: der Goldene Kragen in Österreich, in Deutschland die Epaulette“. Tyto znělky, vydané již před deseti lety, snad teprve dnes čteme s pravou chutí, a zvoní prorockým smíchem k nynějším triumfům Zlatého límce.

Léon BLOY

Léon BLOY, **LE DÉSESPÉRÉ**, Édition revue et corrigée par l'auteur. Augmentée d'une préface inédite. Portrait dessiné et gravé sur bois par P. É. VIBERT. Paris, Georges Crès et Cie, 1913, dans la collection *Les Maîtres du Livre*. Un vol. in-18 grand jésus (19 × 13), imprimé sur papier vergé de Rives, à 900 ex. numérotés. Prix net 9 fr. En outre : 3 exemplaires sur vieux japon, à 50 fr ; 5 ex. sur chine, à 40 fr., et 42 ex. sur japon, à 30 fr ; numérotés.

Toto dlouho očekávané nové vydání „Zoufalce“ bylo brzy rozebráno, ale vyšlo brzy po něm vydání třetí, v edici „Mercure de France“, textem shodné s vydáním Crèsovým. Rachilde uvítala nové vydání této neobyčejné knihy článkem otištěným v „*Mercure de France*“, který přeložen vyšel v „*Nova et Vetera*“ v červenci 1914.

NOVA ET VETERA Č. 26. V SRPNU LÉTA PÁNĚ 1917.

Curique, *Tajemná znamení*. Z franciny přeložil P. Josef Vlk. 8 stran.

Guérin, *Tři básně*. Z franciny přeložil Bohuslav Reynek. 8 stran.

Horečka, *Ukrajina*. Báseň. 4 strany.

Kasack, *Automat*. Z němčiny přeložil Bohuslav Reynek. 4 strany.

Krasiński, *Modlitba za děti a jiné básně* prosou. Z pol. přel. Josef Matouš. 4 str.

Lemonnier, *Oči, které viděly*. *Mysterium*. Dle Vicomtea de Collevilea. 8 stran.

Německá (nová) lyrika. Přeložil Bohuslav Reynek. 12 stran.

Punin, *Kresby M. A. Vrubela*. Z ruštiny přeložil Dr. Josef Vašica. 26 stran.

Remizov, *Požár*. Z ruštiny přeložil Dr. Josef Vašica. 26 stran.

Ritter, *Šavel*. Z němčiny přeložil P. Ludvík Vrána. 8 stran.

Souza, *Přípravné rozmluvy na cestu do Lurd*. Z franč. přel. Otto A. Tichý. 4 str.

Sulpicius Severus, *Dialog o ctnostech mnichů východních*. Z latinského přeložil P. Ludvík Vrána. 32 strany.

Stříž, *Modlitby staré i nové*. Průprava k 38. sv. „Dobrého Dila“. 8 stran.

Stříž, *K dilu svatého Eusebia Jeronyma*. 32 strany.

Ugglas, *Bílé jiskry*. Ze švédštiny přeložil Emil Walter. 12 stran.

Verhaeren, *Odchod*. Z franciny přeložil Bohuslav Reynek. 8 stran.

Verner von Heidenstam od Garlinga-Palméra. 4 strany.

5 obrázků, 12 orientačních listů.

Z administrace NOVA ET VETERA a „Dobrého Dila“.

Prosíme příznivce, by zasílající peníze poznamenali vždy na ústřížek poukázky neb na okraj složenky našeho chekového konta zkratkami právě došla čísla, na př.: N & V č. 26., DD. sv. 40, bychom v kvetoucí éře podvodů, lichvy a systematického zlodějství vůbec nadobro neztratili s myslí pojmů práva a spravedlnosti. A nechť neostýchají se tak učiniti vždy brzy nějakou korunkou, jednou, dvěma, třemi, když hned nemohou dle své žádosti nebo naší chuti soustem sytějším. Bude nám to znamením, že čísla došla a byla laskavě podržena.

Podobně i my tuto kvitujeme, co jsme od Vás vděčně přijali: